

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ

Η ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ
ΤΗΣ ΣΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ
ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Αικατερίνη Σέργη

Επιβλέπων Ιωάννης Πολλάλης

Διπλωματική εργασία υποβληθείσα στο Τμήμα Οικονομικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Πειραιώς ως μέρος των απαιτήσεων για την απόκτηση Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης στην Οικονομική και Επιχειρησιακή Στρατηγική

Πειραιάς, Σεπτέμβριος, 2026

UNIVERSITY OF PIRAEUS
DEPARTMENT OF ECONOMICS

MASTER PROGRAM IN
ECONOMIC AND BUSINESS STRATEGY

TAXATION IN GREECE AND ITS IMPACT ON
TOURISM AND TOURISM DEVELOPMENT

By Aikaterini Sergi

Supervisor: Professor Ioannis Pollalis

Master Thesis submitted to the Department of Economics of the University of Piraeus in partial fulfillment of the requirements for the degree of Master of Science in Economic and Business Strategy

Piraeus, Greece, September, 2026

ΒΕΒΑΙΩΣΗ ΕΚΠΟΝΗΣΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

«Δηλώνω υπεύθυνα ότι το έργο που εκπονήθηκε και παρουσιάζεται στην υποβαλλόμενη διπλωματική εργασία, έχει γραφτεί από εμένα αποκλειστικά στο σύνολο της. Δεν έχει υποβληθεί ούτε εγκριθεί στο πλαίσιο κάποιου άλλου μεταπτυχιακού προγράμματος ή προπτυχιακού τίτλου σπουδών στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό, ούτε είναι εργασία ή τμήμα εργασίας ακαδημαϊκού ή επαγγελματικού χαρακτήρα.

Δηλώνω επίσης ότι οι πηγές στις οποίες ανέτρεξα για την εκπόνηση της συγκεκριμένης εργασίας αναφέρονται στο σύνολο τους, κάνοντάς πλήρη αναφορά στους συγγραφείς, τον εκδοτικό οίκο ή το περιοδικό, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο. Παράβαση της ανωτέρω ακαδημαϊκής μου ευθύνης αποτελεί ουσιώδη λόγο για την ανάκληση του πτυχίου μου.»

Αφιέρωση

Στην οικογένεια μου.

Ευχαριστίες

Ευχαριστώ τον επιβλέποντα καθηγητή μου, κ. Πολλάλη Ιωάννη για την πολύτιμη καθοδήγηση και συμβολή του στην εκπόνηση της παρούσας διπλωματικής εργασίας.

Η φορολογία στην Ελλάδα και η επίδρασή της στον τουρισμό και στην τουριστική ανάπτυξη

Περίληψη

Στην παρούσα μελέτη εξετάζεται το φορολογικό πλαίσιο που διέπει τις τουριστικές επιχειρήσεις στην Ελλάδα και αναλύεται η επίδρασή του στην ανάπτυξη και την ανταγωνιστικότητα του ελληνικού τουρισμού. Παρουσιάζονται οι βασικές έννοιες του τουρισμού και των τουριστικών επιχειρήσεων, καθώς και οι θεμελιώδεις αρχές της φορολογίας, οι κατηγορίες των φόρων και ο ρόλος τους στην οικονομία. Αναλύεται το ισχύον φορολογικό καθεστώς που εφαρμόζεται στις τουριστικές επιχειρήσεις, με ιδιαίτερη έμφαση στη φορολογία εισοδήματος, στον Φόρο Προστιθέμενης Αξίας (Φ.Π.Α.), στους φόρους ακίνητης περιουσίας και στα ειδικά τέλη που επιβαρύνουν τον τουριστικό κλάδο. Παράλληλα εξετάζονται ζητήματα όπως οι βραχυχρόνιες μισθώσεις και οι επιπτώσεις της φορολογικής πολιτικής στη λειτουργία των επιχειρήσεων. Στο ερευνητικό μέρος της εργασίας διερευνώνται οι απόψεις επαγγελματιών του τουρισμού σχετικά με το ελληνικό φορολογικό σύστημα, την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων, τις συνέπειες της οικονομικής κρίσης, το ειδικό καθεστώς Φ.Π.Α. των ταξιδιωτικών πρακτορείων και τις αναγκαίες μεταρρυθμίσεις. Τα αποτελέσματα αναδεικνύουν ότι η υψηλή φορολογική επιβάρυνση, η πολυπλοκότητα της φορολογικής νομοθεσίας και οι συχνές αλλαγές του θεσμικού πλαισίου αυξάνουν το λειτουργικό κόστος των επιχειρήσεων, περιορίζουν τις επενδύσεις και επηρεάζουν αρνητικά τη διεθνή ανταγωνιστικότητα του ελληνικού τουρισμού. Η διαμόρφωση ενός σταθερού, απλού και δίκαιου φορολογικού συστήματος αποτελεί βασική προϋπόθεση για την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και την προσέλκυση επενδύσεων στον τουριστικό τομέα. Παράλληλα, η αποτελεσματική αντιμετώπιση της φοροδιαφυγής, η μείωση της γραφειοκρατίας και η υιοθέτηση αναπτυξιακών φορολογικών κινήτρων μπορούν να συμβάλουν ουσιαστικά στη βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη και στη διατήρηση της ανταγωνιστικής θέσης της Ελλάδας στη διεθνή τουριστική αγορά.

Λέξεις κλειδιά

Φορολογία, τουριστικές επιχειρήσεις, Φόρος Προστιθέμενης Αξίας (Φ.Π.Α.), φορολογία εισοδήματος.

Abstract

This study examines the tax framework governing tourism businesses in Greece and analyzes its impact on the development and competitiveness of Greek tourism. The basic concepts of tourism and tourism businesses are presented, as well as the fundamental principles of taxation, the categories of taxes and their role in the economy. The current tax regime applied to tourism businesses is analyzed, with particular emphasis on income taxation, Value Added Tax (VAT), real estate taxes and special fees that burden the tourism sector. At the same time, issues such as short-term rentals and the effects of tax policy on the operation of businesses are examined. The research part of the work explores the views of tourism professionals regarding the Greek tax system, the competitiveness of businesses, the consequences of the economic crisis, the special VAT regime. of travel agencies and the necessary reforms. The results show that the high tax burden, the complexity of tax legislation and the frequent changes in the institutional framework increase the operating costs of businesses, limit investments and negatively affect the international competitiveness of Greek tourism. The formation of a stable, simple and fair tax system is a basic prerequisite for strengthening entrepreneurship and attracting investments in the tourism sector. At the same time, the effective treatment of tax evasion, the reduction of bureaucracy and the adoption of development tax incentives can contribute substantially to sustainable tourism development and to maintaining Greece's competitive position in the international tourism market.

Keywords

Taxation, tourism businesses, Value Added Tax (VAT), income taxation.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Περίληψη	
Abstract	
Εισαγωγή	
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ^ο	1
1. ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ : ΘΕΜΕΛΙΩΔΕΙΣ ΕΝΝΟΙΕΣ	1
1.1 Ο τουρισμός: ορισμός και βασικά χαρακτηριστικά.....	1
1.1.1 Η έννοια του τουριστικού προϊόντος	2
1.2 Κατηγορίες τουριστικών επιχειρήσεων	3
1.2.1 Τουριστικά καταλύματα	3
1.2.2 Υποδομές ειδικού τουριστικού ενδιαφέροντος.....	5
1.2.3 Επιχειρήσεις ενοικίασης αυτοκινήτων.....	5
1.2.4 Επιχειρήσεις εκμίσθωσης μοτοσικλετών και οχημάτων άνω των 50 κ.εκ.	6
1.2.5 Επιχειρήσεις οδικών τουριστικών μεταφορών	6
1.2.6 Ναυλομεσιτικά γραφεία.....	7
1.2.7 Ταξιδιωτικά γραφεία.....	7
1.2.8 Λοιπές μορφές τουριστικών επιχειρήσεων	8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ^ο	9
2. ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΦΟΡΟΛΟΓΗΣΗΣ ΚΑΙ	
ΚΑΤΗΓΟΡΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΩΝ ΦΟΡΩΝ	9
2.1 Εισαγωγή στις έννοιες της φορολογίας	9
2.1.1 Ορισμός του φόρου.....	9
2.1.2 Λειτουργίες της φορολογίας	10
2.1.3 Κύρια χαρακτηριστικά του φόρου	11
2.2 Αντιδράσεις των φορολογουμένων στην επιβολή φόρων	12

2.2.1 Φοροδιαφυγή και φοροαποφυγή.....	12
2.2.2 Μετακύλιση φορολογικών βαρών	15
2.3 Κατηγορίες φόρων.....	16
2.4 Βασικές αρχές του φορολογικού συστήματος.....	21
2.5 Φορολόγηση στον τουριστικό κλάδο.....	24
2.5.1 Θεμελιώδεις αρχές φορολόγησης των τουριστικών επιχειρήσεων.....	24
2.5.2 Επιπτώσεις της φορολογίας στον τουρισμό.....	26
2.5.3 Αρχές επιβολής φόρων	30
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο	33
3.ΤΟ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	33
3.1 Η συμβολή του τουρισμού στην ελληνική οικονομία	33
3.2 Φορολογία εισοδήματος	34
3.2.1 Γενικές έννοιες.....	34
3.2.2 Φορολόγηση επιχειρήσεων.....	37
3.2.3 Έσοδα από επιχειρηματική δραστηριότητα.....	38
3.2.4 Εκπιπόμενες δαπάνες	38
3.2.5 Αποσβέσεις	39
3.2.6 Φορολόγηση επιχειρηματικών κερδών.....	39
3.2.7 Φορολόγηση νομικών προσώπων και οντοτήτων	40
3.2.8 Προκαταβολή φόρου εισοδήματος	41
3.2.9 Ειδική εισφορά αλληλεγγύης.....	41
3.3 Φόρος συγκέντρωσης κεφαλαίου	41
3.4 ΕΝ.Φ.Ι.Α. (Ενιαίος Φόρος Ιδιοκτησίας Ακινήτων).....	43
3.5 Φόρος Προστιθέμενης Αξίας (Φ.Π.Α.).....	43
3.5.1 Βασικά χαρακτηριστικά του Φ.Π.Α.	43
3.5.2 Ισχύοντες συντελεστές στην Ελλάδα.....	45

3.5.3 Περιπτώσεις απαλλαγών	46
3.6 Βραχυχρόνιες μισθώσεις στο πλαίσιο της οικονομίας διαμοιρασμού.....	47
3.7 Ειδικοί έμμεσοι φόροι και τέλη	50
3.7.1 Τέλος χρήσης αιγιαλού	51
3.7.2 Δημοτικά τέλη επί ακαθάριστων εσόδων	54
3.7.3 Τέλος διαμονής παρεπιδημούντων	55
3.7.4 Φόρος διαμονής	56
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο	57
4. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ	57
4.1 Εισαγωγή	57
4.2 Σκοπός και ερευνητικά ερωτήματα	57
4.3 Ερευνητικός σχεδιασμός.....	58
4.4 Πληθυσμός και δείγμα	58
4.5 Ερευνητικό εργαλείο.....	58
4.6 Διαδικασία συλλογής δεδομένων	59
4.7 Στατιστική ανάλυση.....	59
4.8 Ζητήματα δεοντολογίας.....	60
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο	61
5. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ	61
5.1 Εισαγωγή	61
5.2 Δημογραφικά και επαγγελματικά χαρακτηριστικά του δείγματος	61
5.3 Χαρακτηριστικά των επιχειρήσεων	62
5.4 Αξιολόγηση του φορολογικού συστήματος.....	64
5.5 Ανταγωνισμός από γειτονικές χώρες.....	65
5.6 Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης	66
5.7 Το ειδικό καθεστώς Φ.Π.Α. των ταξιδιωτικών πρακτορείων.....	68

5.8 Προτεινόμενες αλλαγές στο φορολογικό σύστημα	69
5.9 Σύνοψη των αποτελεσμάτων	70
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο	71
6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	71
6.1 Εισαγωγή	71
6.2 Συμπεράσματα της έρευνας	71
6.3 Προτάσεις	73
6.4 Περιορισμοί της έρευνας	73
6.5 Προτάσεις για μελλοντική έρευνα	73
Βιβλιογραφία	75
Παράρτημα - Ερωτηματολόγιο	83

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 5.1. Δημογραφικά και Επαγγελματικά Χαρακτηριστικά του δείγματος (N=60).....	62
Πίνακας 5.2. Χαρακτηριστικά των Επιχειρήσεων του δείγματος (N=60)	63
Πίνακας 5.3. Δραστηριότητες των επιχειρήσεων (N=60)	64
Πίνακας 5.4. Παράγοντες που πλήττουν τη λειτουργία και την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων (N=60).....	65
Πίνακας 5.5. Αντιλαμβανόμενη ανταγωνιστικότητα γειτονικών χωρών στον τουριστικό τομέα (N=60).....	66
Πίνακας 5.6. Σωρευτική μείωση των ακαθάριστων εσόδων κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης (N=60).....	66
Πίνακας 5.7. Αιτίες μείωσης των ακαθάριστων εσόδων (πολλαπλές απαντήσεις, n=59).....	67
Πίνακας 5.8. Ενέργειες αντιμετώπισης της οικονομικής κρίσης (πολλαπλές απαντήσεις n=59)	68
Πίνακας 5.9. Απόψεις για το ειδικό καθεστώς Φ.Π.Α. των ταξιδιωτικών πρακτορείων (N=60)	69
Πίνακας 5.10. Προτεινόμενες αλλαγές στο φορολογικό σύστημα (πολλαπλές απαντήσεις N=60).....	69

Κατάλογος Διαγραμμάτων

Εικόνα 1.1 Δομή τουριστικών προϊόντων. Πηγή: Lou (2022).	3
Εικόνα 2.1 Κατάταξη του Δείκτη Ανταγωνιστικότητας Τουρισμού του Παγκόσμιου Οικονομικού Φόρουμ. Πηγή: European Parliament (2017).	28
Εικόνα 3.1 βασικά συγκεντρωτικά στοιχεία των ταξιδιωτικών εισπράξεων. Πηγή: Bank of Greece, (2024).....	34
Εικόνα 3.2 Διανυκτερεύσεις σε καταλύματα βραχείας διαμονής στην ΕΕ. Πηγή: Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, (2023)	49

Εισαγωγή

Ο τουρισμός καθίσταται ολοένα και πιο σημαντικός για τις οικονομίες πολλών χωρών. Ωστόσο, δεδομένου ότι ο τουρισμός περιλαμβάνει ένα ευρύ φάσμα οικονομικών τομέων, ο συνολικός του αντίκτυπος δεν μπορεί να αποτυπωθεί πλήρως στους εθνικούς λογαριασμούς (Smeral, 2006). Για την αποτελεσματική ανάπτυξη του τουριστικού της τομέα, μια χώρα χρειάζεται μια εθνική τουριστική πολιτική, η οποία περιλαμβάνει στρατηγικές για το μάρκετινγκ, τον οικοτουρισμό, τον πολιτιστικό τουρισμό, τη διεθνή και περιφερειακή συνεργασία, τη γη και τις υποδομές, την απασχόληση και τους ανθρώπινους πόρους, τη συμμετοχή της κοινότητας, τις επενδύσεις και τη χρηματοδότηση, τη νομοθεσία και τον δίκαιο ανταγωνισμό στην αγορά, καθώς και τη θεσμική υποδομή. Η τουριστική νομοθεσία αποτελεί σημαντική παράμετρο για την ανάπτυξη και την πρόοδο του κλάδου (McGehee & Meng, 2006).

Υπάρχει στενή σχέση μεταξύ της κυβέρνησης και του τουρισμού. Η επιτυχημένη τουριστική ανάπτυξη προϋποθέτει συνεργασία μεταξύ κρατικών, ιδιωτικών και μη κερδοσκοπικών φορέων. Μια πολιτική τουριστικής ανάπτυξης θα πρέπει να επιτρέπει στους ενδιαφερόμενους φορείς να αξιολογούν τον οικονομικό αντίκτυπο της τουριστικής ανάπτυξης στη χώρα (Dwyer et al., 2004). Όσο περισσότερο εξαρτάται η εθνική οικονομία από τον τουρισμό, τόσο πιο συστηματική και συνεχής θα πρέπει να είναι η αξιολόγηση. Η Ελλάδα βρίσκεται αντιμέτωπη με τη σοβαρότερη οικονομική κρίση από τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, η οποία συνδέεται σε μεγάλο βαθμό με τα εξαιρετικά υψηλά δημοσιονομικά ελλείμματα. «Οι κρατικές δαπάνες στην Ελλάδα δεν είναι υψηλότερες από τον μέσο όρο της ΕΕ, αλλά τα έσοδα είναι πολύ χαμηλότερα λόγω της φοροδιαφυγής, η οποία αποτελεί την κύρια πηγή των ελλειμμάτων της Ελλάδας» (Meghir et al., 2010).

Η φοροδιαφυγή είναι βαθιά εδραιωμένη στην ελληνική οικονομία, όχι επειδή αποτελεί εγγενές χαρακτηριστικό των Ελλήνων φορολογουμένων, αλλά επειδή δεν υπάρχουν επαρκή αντικίνητρα για την αποτροπή της. Η καταπολέμηση της φοροδιαφυγής θα πρέπει να αποτελεί μία από τις βασικές προτεραιότητες του κράτους, όχι μόνο για την αύξηση των φορολογικών εσόδων και την παροχή δημόσιων υπηρεσιών υψηλής ποιότητας, αλλά και για την αποτροπή του αθέμιτου ανταγωνισμού μεταξύ των συνεπών επιχειρήσεων και εκείνων που αποφεύγουν την καταβολή φόρων (Meghir et al., 2010).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

1. ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ : ΘΕΜΕΛΙΩΔΕΙΣ ΕΝΝΟΙΕΣ

1.1 Ο τουρισμός: ορισμός και βασικά χαρακτηριστικά

Ο τουρισμός αποτελεί ένα σύγχρονο φαινόμενο που ικανοποιεί την ανάγκη των ανθρώπων να ξεφύγουν από την καθημερινή τους ρουτίνα, αξιοποιώντας υπηρεσίες και προϊόντα που προσφέρουν χαλάρωση, ψυχαγωγία και ευχαρίστηση, καθώς και τη δυνατότητα αναζήτησης κάτι νέου και διαφορετικού (Κοκκώσης & Τσάρτας, 2014).

Ο όρος «τουρισμός» προέρχεται κυρίως από τη γαλλική λέξη «tour», η οποία σημαίνει «ταξίδι με επιστροφή», καθώς και από τον αγγλικό όρο «touring», ο οποίος αναφέρεται σε άτομα που επισκέπτονται τόπους ενδιαφέροντος και αξιοθέατα. Σύμφωνα με τους Ηγουμενάκης και συν. (1999), η προσπάθεια των Hunziker και Krapf αποτέλεσε μία από τις πρώτες προσπάθειες ορισμού του συγκεκριμένου φαινομένου. Οι ίδιοι όρισαν τον τουρισμό ως «το σύνολο των φαινομένων και των σχέσεων που προκύπτουν από ένα ταξίδι σε έναν προορισμό και τη διαμονή μη μόνιμων κατοίκων σε αυτόν, υπό την προϋπόθεση ότι οι διαμονές αυτές δεν οδηγούν σε μόνιμη εγκατάσταση και δεν συνδέονται με οποιαδήποτε κερδοσκοπική δραστηριότητα» (σ. 4).

Ωστόσο, οι Ηγουμενάκης και συν. (1999) αναφέρουν ότι «εάν ο τουρισμός μελετηθεί ολοκληρωμένα, είναι προφανές ότι αποτελείται από ένα σύνολο δραστηριοτήτων, προϊόντων και παραγωγικών μονάδων που προσφέρουν μια τουριστική εμπειρία σε άτομα ή ομάδες ατόμων, τα οποία εγκαταλείπουν προσωρινά τον τόπο μόνιμης διαμονής τους και ταξιδεύουν σε έναν τουριστικό προορισμό προκειμένου να ικανοποιήσουν τις τουριστικές ανάγκες ή επιθυμίες τους, οι οποίες, ωστόσο, δεν αφορούν πάντοτε ανάγκες ή επιθυμίες για ανάπαυση, αναψυχή, διασκέδαση κ.λπ.». Επομένως, ο τουρισμός περιλαμβάνει όλους τους παρόχους τουριστικών προϊόντων, αλλά ακόμη και εκείνους που δεν αποτελούν με κανέναν τρόπο παρόχους τουριστικών υπηρεσιών, των οποίων όμως τα προϊόντα είναι απολύτως απαραίτητα για τους τουρίστες κατά τη διάρκεια της προσωρινής και βραχυπρόθεσμης διαμονής τους σε έναν τουριστικό προορισμό ή ακόμη και κατά τη διάρκεια του ταξιδιού τους από τον τόπο μόνιμης διαμονής τους προς τον τουριστικό προορισμό της επιλογής τους και αντίστροφα» (Ηγουμενάκης et al., 1999).

Ένας ακόμη ορισμός, ο οποίος διατυπώνεται από τη Διεθνή Ακαδημία Τουρισμού (Α.Ι.Τ.), αναφέρει ότι «ο τουρισμός είναι το σύνολο των ανθρώπινων μετακινήσεων και των δραστηριοτήτων που προκύπτουν από αυτές, οι οποίες προκαλούνται από την έκφραση και την ικανοποίηση, σε διαφορετικούς βαθμούς και με διαφορετική ένταση, της λανθάνουσας επιθυμίας και ανάγκης για απόδραση που υπάρχει μέσα σε κάθε άτομο» (Ρούπας, 1993). Αντίθετα, η Κοινωνία των Εθνών (1937) ορίζει ως τουρίστα το άτομο που ταξιδεύει σε τόπο διαφορετικό από τον τόπο μόνιμης διαμονής του για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο των 24 ωρών. Σύμφωνα με τον Λαούμη (2016), «ο τουρισμός είναι η προσωρινή μετακίνηση των ανθρώπων από τον μόνιμο τόπο εργασίας και διαμονής τους σε μια άλλη γεωγραφική περιοχή με σκοπό την ψυχική απόλαυση».

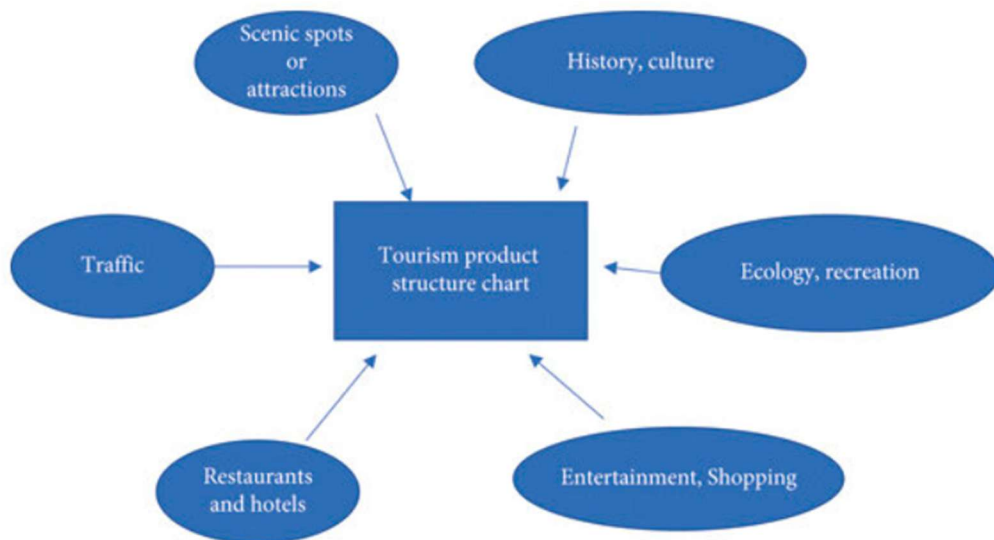
1.1.1 Η έννοια του τουριστικού προϊόντος

Το τουριστικό προϊόν είναι ένα σύνθετο προϊόν, το οποίο αποτελείται από έναν συνδυασμό υλικών αγαθών (π.χ. τρόφιμα και ποτά), άυλων υπηρεσιών (π.χ. διαμονή σε ξενοδοχεία, ψυχαγωγία τουριστών και μετακινήσεις τουριστών) και φυσικών στοιχείων (ήλιος, θάλασσα, κλιματολογικές συνθήκες, αξιοθέατα κ.λπ.), τα οποία καταναλώνονται ή/και χρησιμοποιούνται σε διαφορετικό βαθμό από τους τουρίστες (Μάλλιαρης, 2001).

Το τουριστικό προϊόν είναι σύνθετο. Συνήθως αποκαλείται «compack» (σύνθετο πακέτο). Οι τουριστικές υπηρεσίες ταξινομούνται ως υπηρεσίες μικτής φύσης. Ο Xu (2010) κατηγοριοποίησε τα στοιχεία των τουριστικών προϊόντων σε τρεις κατηγορίες: παράγοντες έλξης, παράγοντες παραγωγής και παράγοντες τουριστικών υπηρεσιών. Τα τουριστικά αγαθά είναι ποικίλα και ετερογενή ως προς τη φύση τους. Τα περισσότερα από αυτά δεν διαθέτουν κάθετη ή οριζόντια δομή στο εσωτερικό ενός ενιαίου οργανισμού. Το τουριστικό προϊόν αποτελεί το σύνολο της βιωματικής διαδρομής του επισκέπτη. Το τουριστικό προϊόν αποτελείται από τα ακόλουθα βασικά στοιχεία: φυσικούς πόρους, πολιτιστικούς πόρους, τον τοπικό πληθυσμό, αισθητική υποδοχή και αναψυχή (διασκέδαση και ευχαρίστηση), υποστηρικτικές υπηρεσίες και υποδομές μετακίνησης (Turtureanu, 2005).

Επομένως, ο εμπλουτισμός του τουριστικού προϊόντος σημαίνει τον εμπλουτισμό ολόκληρου του σύνθετου προϊόντος ή ενός σημαντικού μέρους των υλικών και άυλων υπηρεσιών που το αποτελούν. Όσο μεγαλύτερος είναι ο βαθμός εμπλουτισμού, τόσο πιο διαφοροποιημένο και ανταγωνιστικό θα είναι το τελικό προϊόν. Ειδικότερα, το τουριστικό

προσφερόμενο προϊόν εμπλουτίζεται μέσω της ενσωμάτωσης μοναδικών εμπειριών που προέρχονται από το φυσικό και κοινωνικό περιβάλλον, την τοπική κουλτούρα και κουζίνα, τα τοπικά προϊόντα, καθώς και τις δραστηριότητες χαλάρωσης και αναψυχής (Williams, 2001).

Εικόνα 1.1 Δομή τουριστικών προϊόντων. Πηγή: Lou (2022).

1.2 Κατηγορίες τουριστικών επιχειρήσεων

Οι τουριστικές επιχειρήσεις είναι οι φορείς του τουριστικού τομέα και κατατάσσονται, σύμφωνα με τον Νόμο 4276/2014, σε επτά κατηγορίες: τουριστικά καταλύματα, εξειδικευμένες τουριστικές υποδομές, ταξιδιωτικά γραφεία, εταιρείες ενοικίασης αυτοκινήτων, επιχειρήσεις ενοικίασης μοτοσικλετών άνω των 50 cc, Τουριστικές Επιχειρήσεις Οδικών Μεταφορών (Τ.Ε.Ο.Μ.) και εταιρείες ναύλωσης. Πρόκειται για κάτι περισσότερο από μια απλή περιγραφική ταξινόμηση. Έχει άμεσες νομικές επιπτώσεις: τη φύση του εγγράφου αδειοδότησης (δήλωση, Ειδική Άδεια Λειτουργίας, Πιστοποιητικό Συμμόρφωσης με τις Νομικές Απαιτήσεις), την αρμόδια ρυθμιστική αρχή, το συμβατικό πλαίσιο που συνήθως διέπει τη δραστηριότητα, τα πρόστιμα που ενδέχεται να επιβληθούν και τα διαθέσιμα ένδικα μέσα (Κοκκώσης, & Τσάρτας, 2014).

1.2.1 Τουριστικά καταλύματα

Οι τουριστικές επιχειρήσεις είναι παραγωγικές μονάδες με διάφορες νομικές μορφές (Α.Ε., Ε.Π.Ε., Ο.Ε. κ.λπ.), στις οποίες ένα ή περισσότερα πρόσωπα αποφασίζουν να παράγουν τουριστικά προϊόντα και υπηρεσίες. Μέσω αυτών των αποφάσεων, η τουριστική επιχείρηση καθορίζει τα τουριστικά προϊόντα και τις υπηρεσίες που θα παράγει, την ποσότητα, την ποιότητα και την ποικιλία αυτών των προϊόντων και υπηρεσιών, τη διαδικασία παραγωγής, την τιμή πώλησης αυτών των προϊόντων και υπηρεσιών, την τοποθεσία της τουριστικής επιχείρησης, καθώς και άλλα θέματα μικρότερης σημασίας για την επιχείρηση (Κοκκώσης, & Τσάρτας, 2014).

Τα καταλύματα τουρισμού είναι επιχειρήσεις που παρέχουν στους τουρίστες χώρο διαμονής και άλλες ανέσεις κατά τη διάρκεια της παραμονής τους, συμπεριλαμβανομένων των γευμάτων, της αναψυχής, της ψυχαγωγίας και των αθλημάτων. Αυτά ταξινομούνται σε δύο κύριες ομάδες (πρωτογενή και μη ξενοδοχειακά καταλύματα) με τις αντίστοιχες υποκατηγορίες τους (Κοκκώσης, & Τσάρτας, 2014).

Οι κύριοι τύποι καταλυμάτων περιλαμβάνουν ξενοδοχεία, οργανωμένα τουριστικά καταλύματα (κάμπινγκ και γκλάμπινγκ), ξενώνες νεότητας, ολοκληρωμένα τουριστικά καταλύματα και ξενοδοχεία-συγκροτήματα διαμερισμάτων. Τα ξενοδοχεία βαθμολογούνται με αστέρια (1–5) βάσει ενός συστήματος υποχρεωτικών και προαιρετικών προτύπων που καθορίζουν τις τεχνικές απαιτήσεις λειτουργίας. Οι συγκεκριμένες κατηγορίες και τα κριτήρια ταξινόμησης για τις ξενοδοχειακές μονάδες (Βαρβαρέσος, 2015) καθορίζουν επίσης τις επιλογές τιμολόγησης της επιχείρησης και την επιλεξιμότητά της για χρηματοδοτικά μέσα (Νόμος για την Ανάπτυξη, ΕΣΠΑ).

Ο Νόμος 5170/2025 επικαιροποίησε την κατηγορία των κατασκηνωτικών χώρων, συμπεριλαμβάνοντας το «πολυτελές κάμπινγκ» (glamping). Η ένταξη των οργανωμένων κατασκηνωτικών χώρων και του κάμπινγκ στο πλαίσιο αυτό διαφοροποιεί τα κριτήρια επιλογής τοποθεσίας, περιβαλλοντικής αδειοδότησης και πυρασφάλειας από εκείνα των ξενοδοχείων. Επιπλέον, τα συγκροτήματα τουριστικών καταλυμάτων κατασκευάζονται παράλληλα με επιπλωμένα τουριστικά διαμερίσματα και εξειδικευμένες τουριστικές υποδομές (Τσάρτας, 2000). Επιτρέπουν τη δημιουργία οριζόντιων και κάθετων δομών ιδιοκτησίας καθώς και τη μεταβίβαση δικαιωμάτων ακινήτων σε τρίτους. Το μοναδικό χαρακτηριστικό αυτών των συγκροτημάτων είναι η διττή νομική τους φύση (τουριστική επιχείρηση και πολυώροφο ακίνητο που υπόκειται σε κανονισμούς λειτουργίας) (Βαρβαρέσος, 2015).

Στα μη κύρια καταλύματα περιλαμβάνονται: ενοικιαζόμενα επιπλωμένα δωμάτια-διαμερίσματα (Ε.Ε.Δ.Δ.), επιπλωμένα τουριστικά ακίνητα και βίλες. Η κατηγοριοποίησή τους σε ομάδες είναι προαιρετική· τα απαιτούμενα τεχνικά κριτήρια είναι πιο ευέλικτα· και η αδειοδότηση των καταλυμάτων με δυνατότητα προετοιμασίας γευμάτων ολοκληρώνεται σε ένα μόνο στάδιο, σύμφωνα με το άρθρο 46 του νόμου 4179/2013. Η νομική διάκριση από τα ξενοδοχεία δεν είναι ποσοτική: μεταβάλλει τη φύση των υποχρεώσεων έναντι του πελάτη (απουσία υποχρέωσης παροχής πρωινού ή κοινών υπηρεσιών), διαφοροποιεί τα πρόστιμα βάσει του άρθρου 7 και επηρεάζει τη συμβατική σχέση με τους ταξιδιωτικούς πράκτορες. Είναι δύσκολο για τα Ε.Ε.Δ.Δ. να συνάψουν «ξενοδοχειακή σύμβαση» με την τεχνική έννοια του όρου (Βαρβαρέσος, 2015).

1.2.2 Υποδομές ειδικού τουριστικού ενδιαφέροντος

Ως ειδικές τουριστικές υποδομές ορίζονται εκείνες που εμπίπτουν στις ακόλουθες εννέα κατηγορίες: συνεδριακά κέντρα, γήπεδα γκολφ, τουριστικά λιμάνια (μαρίνες), χιονοδρομικά κέντρα, θεματικά πάρκα, εγκαταστάσεις ιαματικού τουρισμού, Κέντρα Προπονητικού Αθλητικού Τουρισμού (ΚΕ.Π.Α.Τ.), ορειβατικά καταφύγια και ιπποδρόμια (άρθρο 1 παράγραφος 3 του Νόμου 4276/2014). Το Ειδικό Σήμα Λειτουργίας (Ε.Σ.Λ.) εξακολουθεί να χρησιμοποιείται ως μέτρο αδειοδότησης στον τομέα αυτό (σε αντίθεση με τα καταλύματα τουρισμού). Τα πρόστιμα βάσει του άρθρου 7 είναι σημαντικά υψηλότερα (15.000 ευρώ έναντι 200 ευρώ ανά κλίνη για τα καταλύματα). Ο ιαματικός τουρισμός περιλαμβάνει εγκαταστάσεις ιαματικής θεραπείας, κέντρα ιαματικού τουρισμού και σπα, κέντρα θαλασσοθεραπείας και κέντρα ευεξίας (σπα). Κάθε υποκατηγορία διέπεται από το ίδιο τεχνικό κανονιστικό πλαίσιο, το οποίο θεσπίζεται με κοινή απόφαση του Υπουργού Τουρισμού και του (των) συναρμόδιου(-ων) υπουργού(-ών), όπου αυτό ισχύει. Η νομική σημασία αυτής της διάκρισης έγκειται στο γεγονός ότι η άδεια Ε.Σ.Λ. εκδίδεται με βάση τη συγκεκριμένη υποκατηγορία, και η αλλαγή της δραστηριότητας απαιτεί νέα απόφαση αδειοδότησης (Τσάρτας, 2000).

1.2.3 Επιχειρήσεις ενοικίασης αυτοκινήτων

Αναμφίβολα, ο κλάδος της ενοικίασης αυτοκινήτων αποτελεί ουσιαστικό μέρος του παγκόσμιου τουριστικού τομέα, καθώς παρέχει σύγχρονες υπηρεσίες και ανέσεις στους ταξιδιώτες, συμβάλλοντας έτσι σε μια ολοκληρωμένη τουριστική εμπειρία. Στην Ελλάδα, οι εταιρείες αυτές είναι γραφεία ενοικίασης ιδιωτικών επιβατικών οχημάτων που παρέχουν πλήρεις υπηρεσίες και διέπονται από την τουριστική νομοθεσία. Οι εταιρείες αυτές εξυπηρετούν τόσο μεμονωμένους ταξιδιώτες όσο και οργανωμένες ομάδες, προσφέροντας αυτοκίνητα για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα χωρίς οδηγό (Λαγός, 2005).

1.2.4 Επιχειρήσεις εκμίσθωσης μοτοσικλετών και οχημάτων άνω των 50 κ.εκ.

Ένας τύπος τουριστικής επιχείρησης είναι η εταιρεία που ενοικιάζει μοτοσικλέτες, καθώς και τρί- και τετράτροχα οχήματα με κυβισμό άνω των 50 κυβικών εκατοστών. Αυτές οι εταιρείες ενοικιάζουν μοτοσικλέτες και ελαφρά μηχανοκίνητα οχήματα σε επισκέπτες που επιθυμούν μεγαλύτερη ανεξαρτησία κατά τη διάρκεια των ταξιδιών τους. Η πρακτική αυτή είναι ιδιαίτερα διαδεδομένη σε νησιωτικές και παράκτιες περιοχές, όπου οι μικρές αποστάσεις και οι εύκολες δυνατότητες στάθμευσης καθιστούν αυτά τα μέσα μεταφοράς αρκετά δημοφιλή. Ταυτόχρονα, προάγει τον εναλλακτικό και βιωματικό τουρισμό, καθώς επιτρέπει στους τουρίστες να φτάνουν σε απομακρυσμένες παραλίες, φυσικά τοπία και πολιτιστικούς προορισμούς (Κοκκώσης, & Τσάρτας, 2014).

1.2.5 Επιχειρήσεις οδικών τουριστικών μεταφορών

Οι Τουριστικές Επιχειρήσεις Οδικών Μεταφορών (Τ.Ε.Ο.Μ.) αποτελούν σημαντικό τμήμα της αλυσίδας εφοδιασμού του τουρισμού, καθώς προσφέρουν οργανωμένες υπηρεσίες μεταφοράς για τους επισκέπτες με ειδικά διαμορφωμένα τουριστικά λεωφορεία. Σύμφωνα με το ισχύον κανονιστικό πλαίσιο, οι τουριστικές επιχειρήσεις —όπως τα ταξιδιωτικά γραφεία, τα ξενοδοχεία και οι εταιρείες ενοικίασης αυτοκινήτων— μπορούν να παρέχουν τις εν λόγω υπηρεσίες, υπό την προϋπόθεση ότι διαθέτουν ή εκμεταλλεύονται ειδικά τουριστικά λεωφορεία. Οι εταιρείες αυτές παρέχουν υπηρεσίες για οργανωμένες εκδρομές, μεταφορές από και προς αεροδρόμια και λιμάνια, περιηγήσεις στα αξιοθέατα, συνέδρια και κάθε είδους τουριστικές δραστηριότητες. Οι δραστηριότητές τους έχουν μεγάλη σημασία για την ομαλή

μετακίνηση των τουριστών, τη βελτίωση της ποιότητας των υπηρεσιών και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του ελληνικού τουριστικού τομέα (Βαρβαρέσος, 2015).

1.2.6 Ναυλομεσιτικά γραφεία

Τα ναυλομεσιτικά γραφεία είναι εξειδικευμένες τουριστικές επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον τομέα της εκμίσθωσης επαγγελματικών σκαφών αναψυχής. Κύριο αντικείμενό τους είναι η διαμεσολάβηση μεταξύ ιδιοκτητών ή διαχειριστών σκαφών και πελατών που επιθυμούν να πραγματοποιήσουν θαλάσσιες περιηγήσεις ή διακοπές. Η Ελλάδα, λόγω της εκτεταμένης ακτογραμμής της, του μεγάλου αριθμού νησιών και των ιδιαίτερων φυσικών χαρακτηριστικών της, αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους προορισμούς θαλάσσιου τουρισμού παγκοσμίως. Στο πλαίσιο αυτό, τα ναυλομεσιτικά γραφεία συμβάλλουν καθοριστικά στην ανάπτυξη του θαλάσσιου τουρισμού, παρέχοντας υπηρεσίες κράτησης, διαχείρισης συμβάσεων ναύλωσης, εξυπηρέτησης πελατών και συμβουλευτικής υποστήριξης (Βαρβαρέσος, 2015).

1.2.7 Ταξιδιωτικά γραφεία

Μεταξύ των πιο βασικών μορφών τουριστικών επιχειρήσεων συγκαταλέγονται τα ταξιδιωτικά γραφεία. Πρόκειται για οργανωμένες επιχειρήσεις που σχεδιάζουν, οργανώνουν και παρέχουν τουριστικές υπηρεσίες, όπως μεταφορές, κρατήσεις ξενοδοχείων, οργανωμένα ταξίδια, εκδρομές και άλλες τουριστικές δραστηριότητες. Διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο ως μεσάζοντες μεταξύ των παρόχων τουριστικών υπηρεσιών (ξενοδοχεία, αεροπορικές εταιρείες, ακτοπλοϊκές εταιρείες κ.λπ.) και των ταξιδιωτών. Ταυτόχρονα, αναπτύσσουν και προσφέρουν οργανωμένα ταξιδιωτικά πακέτα που περιλαμβάνουν μεταφορά, διαμονή σε ξενοδοχεία και άλλες υπηρεσίες σε ενιαία τιμή. Η εμφάνιση των νέων τεχνολογιών έχει μεταμορφώσει τον τρόπο λειτουργίας των ταξιδιωτικών γραφείων, οδηγώντας στην άνοδο των ηλεκτρονικών ταξιδιωτικών γραφείων (OTA), τα οποία χρησιμοποιούν ψηφιακές πλατφόρμες κρατήσεων και ηλεκτρονικού εμπορίου (Κοκκώσης, & Τσάρτας, 2014).

1.2.8 Λοιπές μορφές τουριστικών επιχειρήσεων

Εκτός από τις κύριες κατηγορίες τουριστικών επιχειρήσεων, υπάρχουν πολλοί άλλοι τύποι επιχειρήσεων που υποστηρίζουν τον τουρισμό και συμβάλλουν στη διαφοροποίηση του τουριστικού τομέα, οι οποίες αναγνωρίζονται όλες από την ελληνική νομοθεσία. Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται φορείς που διαχειρίζονται συνεδριακά κέντρα, γήπεδα γκολφ, χιονοδρομικά κέντρα, θεματικά πάρκα, κέντρα υδροθεραπείας, κέντρα θαλασσοθεραπείας, εγκαταστάσεις ιαματικής θεραπείας, κέντρα ευεξίας (σπα), κέντρα καταδυτικού τουρισμού, ορειβατικά καταφύγια και εγκαταστάσεις προπόνησης αθλητικού τουρισμού. Οι επιχειρήσεις αυτές προωθούν την ανάπτυξη συγκεκριμένων και εναλλακτικών μορφών τουρισμού: αθλητικού, ιαματικού, συνεδριακού, ορεινού και καταδυτικού τουρισμού. Ταυτόχρονα, συμβάλλουν στη μείωση της εποχικότητας της τουριστικής ζήτησης, καθώς λειτουργούν όλο το χρόνο και προσελκύουν άτομα με ιδιαίτερα ενδιαφέροντα (Βαρβαρέσος, 2015).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

2. ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΦΟΡΟΛΟΓΗΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΗΓΟΡΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΩΝ ΦΟΡΩΝ

2.1 Εισαγωγή στις έννοιες της φορολογίας

2.1.1 Ορισμός του φόρου

Ο φόρος είναι μια πληρωμή που απαιτείται από τις νομοθετικές αρχές, μια οικονομική επιβάρυνση που επιβάλλεται σε φυσικά πρόσωπα ή ιδιοκτήτες ακινήτων για τη χρηματοδότηση της υλοποίησης των οικονομικών πολιτικών μιας συγκεκριμένης κυβέρνησης. Επομένως, ο φόρος δεν αποτελεί εθελοντική συνεισφορά ή δωρεά, αλλά φορολογική επιβάρυνση που επιβάλλεται από το νομοθετικό σώμα (Gash, 2011).

Ο φόρος είναι μια σταθερή και υποχρεωτική πληρωμή, χωρίς συγκεκριμένη αντίστοιχη παροχή προς τους πολίτες, η οποία εισπράττεται από το κράτος με σκοπό τη χρηματοδότηση των δημόσιων δαπανών (Αναστόπουλος & Φορτσάκης, 2003). Δεν πρόκειται για ειδική αντίστοιχη παροχή, αλλά για γενική, υπό την έννοια ότι το κράτος βελτιώνει το βιοτικό επίπεδο των πολιτών του μέσω της ορθής χρήσης της φορολογίας (Βελέντζας, 2004). Τα βασικά χαρακτηριστικά των φόρων είναι τα ακόλουθα (Βελέντζας, 2004):

- Αποτελούν πληρωμή προς το κράτος.
- Αποτελούν υποχρεωτικό μηχανισμό μεταφοράς πόρων από τον ιδιωτικό στον δημόσιο τομέα.
- Αποτελούν μονομερή μέτρα, δηλαδή χωρίς αντίστοιχη συγκεκριμένη παροχή υπηρεσιών από τις δημόσιες αρχές προς τις ιδιωτικές επιχειρήσεις.
- Εξυπηρετούν την υλοποίηση δημόσιων σκοπών.

Η φορολογία αποτελεί υποχρεωτική μεταφορά των μέσων παραγωγής από τον ιδιωτικό στον δημόσιο τομέα, καθώς και έναν τρόπο κατανομής του κόστους των δημόσιων αγαθών μεταξύ των πολιτών κατά τρόπο που οι πολιτικές αρχές θεωρούν δίκαιο (Γκιούρας, 2000, p. 406). Ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (OECD) ορίζει τον φόρο ως «υποχρεωτική, μη ανταποδοτική πληρωμή προς τη γενική κυβέρνηση» (OECD, 1996, p. 3).

Πρόκειται για μη ανταποδοτική πληρωμή, καθώς τα οφέλη που παρέχει η κυβέρνηση στους φορολογούμενους δεν είναι ισοδύναμα με τις εισφορές που καταβάλλουν. Ο Ferrara αναφέρει ότι ο φόρος αποτελεί το τίμημα που καταβάλλει ένα άτομο για τις υπηρεσίες που παρέχει το κράτος. Συνεχίζει υποστηρίζοντας ότι οι φόροι θα πρέπει να είναι ουδέτεροι και να μην παρεμβαίνουν στην ισορροπία που διαμορφώνεται μέσω των μηχανισμών της αγοράς, οι οποίοι διασφαλίζουν την αποτελεσματική κατανομή των πόρων (Ράπανος, 2008).

2.1.2 Λειτουργίες της φορολογίας

Οι κύριες λειτουργίες των φόρων είναι οι ακόλουθες (Γεωργακόπουλος, 2012):

- Η ταμειυτική λειτουργία, η οποία είναι η αρχαιότερη και βασικότερη λειτουργία και αναφέρεται στη μεταφορά πόρων από τον ιδιωτικό στον δημόσιο τομέα, δηλαδή στη χρηματοδότηση των κρατικών δαπανών για την επίτευξη των σκοπών του Κράτους (παροχή δημόσιων αγαθών και υπηρεσιών στους πολίτες χωρίς αντάλλαγμα).

- Η οικονομική λειτουργία, η οποία αφορά τη χρήση των φόρων ως μέσου άσκησης της οικονομικής πολιτικής του Κράτους, με σκοπό την προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης, την επίτευξη πλήρους απασχόλησης και την ανακατανομή των παραγωγικών πόρων. Για παράδειγμα, κατά τη διάρκεια μιας ύφεσης, η μείωση των φόρων συμβάλλει στην αύξηση της αγοραστικής δύναμης των καταναλωτών, γεγονός που με τη σειρά του αυξάνει τη ζήτηση για αγαθά και, κατά συνέπεια, την παραγωγή τους. Ο πληθωρισμός που προκαλείται από την υπερβάλλουσα ζήτηση περιορίζεται μέσω της μείωσης της ζήτησης για αγαθά. Αυτό επιτυγχάνεται με την αύξηση των φόρων, η οποία μειώνει την αγοραστική δύναμη των καταναλωτών.

- Η κοινωνική λειτουργία, η οποία συνίσταται στη μείωση των οικονομικών ανισοτήτων όσον αφορά το εισόδημα και τον πλούτο, στην προστασία του περιβάλλοντος και στην αποτροπή της ερήμωσης των παραμεθόριων περιοχών. Για παράδειγμα, η υιοθέτηση ενός προοδευτικού φόρου εισοδήματος μεταφέρει εισόδημα από τα υψηλότερα εισοδηματικά στρώματα του πληθυσμού προς τα χαμηλότερα εισοδηματικά στρώματα. Προοδευτικοί φορολογικοί συντελεστές εφαρμόζονται στους φόρους κληρονομιάς και δωρεών, προκειμένου να αποτρέπεται η συγκέντρωση οικονομικής ισχύος. Επιπλέον, η κατανάλωση ειδών πολυτελείας φορολογείται με υψηλότερο συντελεστή, ενώ τα βασικά αγαθά φορολογούνται με

χαμηλότερο συντελεστή, ώστε να μετριάζονται οι υφιστάμενες ανισότητες. Το Κράτος παρέχει φορολογικά πλεονεκτήματα και απαλλαγές στις επιχειρήσεις που υιοθετούν φιλικές προς το περιβάλλον πρακτικές, καθώς και σε εκείνες που επενδύουν στις παραμεθόριες περιοχές της χώρας (Γεωργακόπουλος, 2012).

Ως αντίστροφα προοδευτικοί φόροι χαρακτηρίζονται οι φόροι που έχουν την ιδιότητα να μειώνουν τον μέσο φορολογικό συντελεστή (και, κατά συνέπεια, τη φορολογική επιβάρυνση) καθώς αυξάνεται η φορολογική βάση. Αυτό σημαίνει ότι ο μέσος φορολογικός συντελεστής είναι υψηλότερος από τον οριακό φορολογικό συντελεστή. Τέτοιου είδους φόροι είναι σπάνιοι. Ωστόσο, ορισμένοι φόροι, μολονότι είναι αναλογικοί ως προς τη φορολογική βάση στην οποία επιβάλλονται, είναι στην πράξη αντιστρόφως προοδευτικοί όταν η φορολογική βάση εκφράζεται ως ποσοστό μιας εναλλακτικής φορολογικής βάσης (Φλώρος, 2010).

2.1.3 Κύρια χαρακτηριστικά του φόρου

Συνήθως, οι φόροι και οι δημόσιες δαπάνες καθορίζονται από τις αποφάσεις των κεντρικών και/ή περιφερειακών διοικητικών φορέων, οι οποίοι επιβάλλουν φόρους σε διάφορα νομικά πρόσωπα και φυσικά πρόσωπα. Ως εκ τούτου, κάθε τοπική αρχή έχει την ευθύνη για τα έσοδα και τις δημόσιες δαπάνες που αφορούν αντίστοιχα την κυβέρνηση. Οι φορολογικοί νόμοι είναι συνήθως πολύπλοκοι, μεταβάλλονται συχνά και διαφέρουν από χώρα σε χώρα. Η φορολογική νομοθεσία προσδιορίζει ποιοι, δηλαδή φυσικά ή νομικά πρόσωπα, οφείλουν να καταβάλλουν φόρους και με ποιον συντελεστή (Gordon et al., 1995).

Είναι εύκολο να γίνει αντιληπτό ότι η φορολογική διάρθρωση μιας χώρας έχει σημαντικό αντίκτυπο στην οικονομία και, ακόμη περισσότερο, στις δαπάνες για ευαίσθητους και κρίσιμους τομείς, όπως η άμυνα, η υγειονομική περίθαλψη και η εκπαίδευση, καθώς και σε τομείς που εμπίπτουν στο ευρύτερο πεδίο της οικονομίας. Η διεθνής βιβλιογραφία παρουσιάζει τα τέσσερα «R», τα αρχικά των όρων «Revenues» (Έσοδα), «Redistribution» (Αναδιανομή), «Reprising» (Ανασυγκρότηση) και «Representation» (Εκπροσώπηση), ως τους λόγους για τους οποίους η φορολογία είναι αναγκαία και αναπόφευκτη (Ihori, 1991).

Ο πρώτος σκοπός της φορολογίας είναι η δημιουργία εσόδων. Για παράδειγμα, οι φόροι που εισπράττονται από τις κυβερνήσεις χρησιμοποιούνται για την κατασκευή κοινωνικών υποδομών και την επένδυση σε δημόσιες υπηρεσίες. Η αναδιανομή αφορά τη δίκαιη κατανομή

των πόρων μεταξύ των πολιτών. Η φορολόγηση των αγαθών επιτρέπει τον έλεγχο της κατανάλωσης προϊόντων, όπως ο καπνός και το αλκοόλ, μέσω της τιμολόγησης. Η φορολογία συνδέεται επίσης με τη λογοδοσία της κυβέρνησης, δηλαδή με τη διασφάλιση της κυβερνητικής λογοδοσίας ή της εκπροσώπησης μέσω του φορολογικού ελέγχου (Ihori, 1991).

2.2 Αντιδράσεις των φορολογουμένων στην επιβολή φόρων

2.2.1 Φοροδιαφυγή και φοροαποφυγή

Ως φοροδιαφυγή ορίζεται κάθε παράνομη πράξη ή παράλειψη εκ μέρους ενός φορολογούμενου, με σκοπό τη μείωση του φορολογικού του φορτίου ή την αποφυγή της καταβολής φόρου που του έχει επιβληθεί (Μανεσιώτης, 1990). Η φοροδιαφυγή είναι ένα φαινόμενο στο πλαίσιο του οποίου ορισμένοι πολίτες προσπαθούν να αποφύγουν να καταβάλουν όσο το δυνατόν περισσότερους φόρους. Αυτό μειώνει τα δημόσια έσοδα και, κατά συνέπεια, υπονομεύει σοβαρά την ικανότητα του κράτους να εισπράττει φόρους — και, επομένως, την ικανότητά του να πληρώνει τις υποχρεώσεις του. Αν θέλαμε να δώσουμε έναν πιο επίσημο ορισμό της φοροδιαφυγής, θα λέγαμε ότι είναι η παράνομη αποφυγή της καταβολής φόρων στο κράτος (Τάτσος, 2001). Ένα συνηθισμένο παράδειγμα είναι η φοροδιαφυγή όχι μέσω της απόκρυψης χρημάτων από το κράτος, αλλά μέσω της αποφυγής της καταβολής του ΦΠΑ λόγω μη έκδοσης αποδείξεων. Με άλλα λόγια, μπορεί επίσης να οριστεί ως μια μορφή άμυνας του φορολογούμενου έναντι του φορολογικού συστήματος. Πρόκειται για ένα πρόβλημα που υπάρχει σε κάθε χώρα του κόσμου. Αποτελεί πλήγμα όχι μόνο για τα δημόσια οικονομικά, αλλά και, γενικότερα, για την αξιοπιστία ενός κράτους (Κούνη, 2020).

Το ζήτημα αυτό είναι ιδιαίτερα εμφανές σε χώρες όπως η Ελλάδα. Πρόκειται, μάλιστα, για μία από τις πιο βιομηχανοποιημένες χώρες με τα υψηλότερα ποσοστά φοροδιαφυγής. Η κυβέρνηση υιοθετεί περιοδικά διάφορες μεθόδους για την καταπολέμηση του προβλήματος, αλλά μέχρι στιγμής η πλήρης εξάλειψή του θεωρείται ανέφικτη. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι υπάρχουν πολυάριθμοι τρόποι φοροδιαφυγής και συνεχώς αναδύονται νέες μέθοδοι. Στην πραγματικότητα, οι κυρώσεις για την παραβίαση του νόμου περιορίζονται συχνά σε χρηματικά πρόστιμα, τα οποία δεν λειτουργούν ως επαρκές αποτρεπτικό μέσο για να εμποδίσουν την

πλειονηφία των πολιτών από τη φοροδιαφυγή. Η πιο συνηθισμένη μορφή φοροδιαφυγής στην Ελλάδα συμβαίνει όταν οι φορολογούμενοι δηλώνουν χαμηλότερα εισοδήματα από αυτά που πραγματικά κερδίζουν, προκειμένου να αποφύγουν την καταβολή των φόρων που διαφορετικά θα όφειλαν. Μέσω αυτής της προσέγγισης, επιδιώκουν να μεγιστοποιήσουν την ωφέλεια από το εισόδημά τους (Besanko & Braeutigam, 2009) .

Η φοροδιαφυγή αποτελεί σύμπτωμα της δυσλειτουργίας και της έλλειψης εποπτείας εντός της δημόσιας διοίκησης μιας χώρας όσον αφορά το φορολογικό της σύστημα. Διαφορετικές επαγγελματικές ομάδες παρουσιάζουν ποικίλο δυναμικό φοροδιαφυγής και διαφορετικές συνθήκες υπό τις οποίες αυτή μπορεί να συμβεί. Οι λόγοι της φοροδιαφυγής είναι αρκετά σημαντικοί. Οι λόγοι για τους οποίους ένα άτομο μπορεί να υιοθετήσει αυτή τη συμπεριφορά είναι ποικίλοι, αλλά μπορούμε να προσδιορίσουμε τους πιο θεμελιώδεις. Ένας από τους κύριους λόγους είναι η εκπαίδευση. Το ζήτημα της εκπαίδευσης περιλαμβάνει επίσης την έλλειψη επαρκούς κατάρτισης για τους υπαλλήλους των φορολογικών υπηρεσιών του κράτους. Όταν η πλειονηφία του πληθυσμού μιας χώρας δεν έχει λάβει επαρκή εκπαίδευση για να κατανοήσει ότι τα εισπραττόμενα φορολογικά έσοδα χρησιμοποιούνται για την παροχή δημόσιων αγαθών και υπηρεσιών — όπως η ασφάλεια, η δημόσια υγεία, ακόμη και ο δημόσιος φωτισμός — δημόσια αγαθά και υπηρεσίες που προάγουν και ενισχύουν το κοινό καλό της κοινωνίας. Αυτό οδηγεί στο πρόβλημα της χαμηλής επαγγελματικής κατάρτισης ορισμένων ατόμων, τα οποία δεν είναι σε θέση να εκτελέσουν τα καθήκοντά τους ικανοποιητικά (Besanko & Breaugin, 2009).

Η δεύτερη εξαιρετικά σημαντική πτυχή είναι η γραφειοκρατία και η περίπλοκη νομοθεσία που διέπει τη φορολογία. Οι φορολογικοί κανόνες αλλάζουν συνεχώς, δυσχεραίνοντας το έργο των κρατικών συστημάτων είσπραξης εσόδων, αλλά δημιουργώντας επίσης ασάφεια και παρεξηγήσεις τόσο στους φορολογούμενους όσο και στους υπαλλήλους του φορολογικού συστήματος. Αυτή η πολυπλοκότητα αποτελεί γόνιμο έδαφος για φορολογικά αδικήματα, όπως η φοροαποφυγή. Ένας άλλος βασικός λόγος είναι το βαρύ φορολογικό φορτίο που μπορεί να αντιμετωπίσει ένα άτομο, το οποίο αυξάνει την τάση προς τη φοροδιαφυγή με σκοπό τη μεγιστοποίηση του εισοδήματος (Nicholson & Snyder, 2018).

Το αίσθημα αδικίας όσον αφορά τη φορολογία συχνά οδηγεί τους φορολογούμενους στη φοροδιαφυγή. Ένας άλλος βασικός λόγος για τον οποίο οι άνθρωποι προβαίνουν σε φοροδιαφυγή είναι ο σχεδιασμός του φορολογικού συστήματος. Όσο περισσότεροι άμεσοι

φόροι υπάρχουν στο φορολογικό σύστημα, τόσο μεγαλύτερη είναι η τάση για φοροδιαφυγή μεταξύ ενός σημαντικού τμήματος του πληθυσμού.

Εάν το φορολογικό σύστημα κυριαρχείται από έμμεσους φόρους, η φοροδιαφυγή είναι πιο δύσκολη, καθώς τα λογιστικά αρχεία των φυσικών προσώπων και των εταιρειών υπόκεινται σε πιο εκτενή έλεγχο. Μια αιτία, εμφανής τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα, είναι το χαμηλό επίπεδο εμπιστοσύνης των φορολογουμένων προς την κυβέρνηση όσον αφορά τη διαχείριση των φορολογικών εσόδων. Αντιλαμβάνονται κακοδιαχείριση στη χρήση των δημόσιων πόρων, γεγονός που επηρεάζει αρνητικά την προθυμία τους να συμμορφωθούν με τις φορολογικές τους υποχρεώσεις. Ένας άλλος σημαντικός λόγος είναι η αποτυχία εκσυγχρονισμού των φορολογικών συστημάτων μέσω της χρήσης νέων τεχνολογιών. Η δημόσια διοίκηση, και ιδίως ο φορολογικός τομέας, πρέπει να εκσυγχρονίσει τα ηλεκτρονικά της συστήματα ώστε να ανταποκρίνεται ταχύτερα στον εντοπισμό φορολογικών παραβάσεων (Nicholson & Snyder, 2018).

Τέλος, η φοροδιαφυγή οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην αύξηση των φορολογικών συντελεστών, ένα φαινόμενο που έχει παρατηρηθεί και στη χώρα μας τα τελευταία χρόνια. Καθώς οι φόροι αυξάνονται, οι πολίτες καταφεύγουν όλο και περισσότερο στη φοροδιαφυγή για να διατηρήσουν το βιοτικό τους επίπεδο (Nicholson & Snyder, 2018).

Η φορολογική έκπτωση είναι ένα ποσό που ο φορολογούμενος δικαιούται να αφαιρέσει από το φορολογητέο εισόδημά του, υπό την προϋπόθεση ότι πληροί ορισμένα κριτήρια που του παρέχουν το δικαίωμα για την έκπτωση. Άλλοι όροι που έχουν την ίδια έννοια με τον όρο «φορολογική απαλλαγή» περιλαμβάνουν την «φορολογική πίστωση» και τη «φορολογική ελάφρυνση». Οι απαλλαγές από τον φόρο εισοδήματος έχουν συνήθως περιορισμένο πεδίο εφαρμογής και δεν έρχονται σε αντίθεση με την αρχή της καθολικής φορολόγησης. Βασίζονται στο δημόσιο συμφέρον και απαριθμούνται κατά τρόπο που αποτρέπει τον πολλαπλασιασμό εξαιρέσεων πέραν εκείνων που αναφέρονται επίσημα και επιτρέπονται από το νόμο. Ταυτόχρονα, κατηγοριοποιούνται σε προσωπικές απαλλαγές, που αποσκοπούν στην εξυπηρέτηση κρατικών συμφερόντων, και ουσιαστικές απαλλαγές, οι οποίες επιδιώκουν κοινωνικούς και οικονομικούς στόχους (Μανεσιώτης, 1990).

Η φοροαποφυγή (ή φοροανακούφιση) αποτελεί μορφή φοροδιαφυγής. Η φοροαποφυγή συνεπάγεται την εκμετάλλευση πολυάριθμων κενών στη φορολογική νομοθεσία. Πρόκειται για την πράξη της αποφυγής φόρων που επιβάλλονται κατά καιρούς με νόμιμα μέσα, σύμφωνα με το νόμο. Αυτά είναι τα λεγόμενα «κενά» στη φορολογική νομοθεσία. Σκοπός της είναι η

ελαχιστοποίηση του φορολογητέου εισοδήματος ενός φυσικού ή νομικού προσώπου και η αποφυγή της καταβολής των οφειλόμενων φόρων. Δεν ταυτίζεται με τη φοροδιαφυγή, καθώς κινείται στη γκριζα ζώνη μεταξύ του ηθικά αποδεκτού και του νόμιμου. Επιπλέον, πραγματοποιείται στο πλαίσιο ενός καλά μελετημένου φορολογικού σχεδιασμού, κατά τον οποίο εξετάζονται διάφορες περιπτώσεις και εναλλακτικές επιλογές με στόχο την όσο το δυνατόν μεγαλύτερη μείωση της φορολογικής επιβάρυνσης, συχνά εντός των ορίων που θέτει ο νόμος. Πρόκειται για μια σειρά ενεργειών που αποσκοπούν στη μείωση της φορολογικής επιβάρυνσης —πάντα, βεβαίως, στο πλαίσιο της κανονικής λειτουργίας της φορολογικής νομοθεσίας και του φορολογικού συστήματος— μέσω της αξιοποίησης διαφόρων φορολογικών ελαφρύνσεων και κινήτρων, της μείωσης της προσφοράς εργασίας λόγω της επιβολής φόρων, καθώς και της αποφυγής κατανάλωσης αγαθών και προϊόντων που υπόκεινται σε φορολογία, σε επίπεδο χαμηλότερο από εκείνο που ο νομοθέτης είχε προβλέψει, καθορίσει και επιβάλει μέσω του φορολογικού μηχανισμού (Μανεσιώτης, 1990).

2.2.2 Μετακύλιση φορολογικών βαρών

Η μετακύλιση του φόρου είναι η μεταφορά ενός φόρου από τον ιδιωτικό τομέα, όπου επιβάλλεται, σε άλλη ιδιωτική οντότητα (Φατούρου, 2011). Η μετακύλιση φόρου διακρίνεται συνήθως σε «προωθητική μετακύλιση» και «αντίστροφη μετακύλιση». Η προωθητική μετακύλιση είναι η μεταφορά του φόρου στους τελικούς καταναλωτές των αγαθών μέσω της αύξησης των τιμών των προϊόντων. Αντίθετα, η αντίστροφη μετακύλιση συμβαίνει όταν ο φόρος μετακυλιέται στους ιδιοκτήτες των παραγωγικών παραγόντων μέσω της μείωσης του καθαρού εισοδήματός τους. Για παράδειγμα, ένας κατασκευαστής καπνού μπορεί να μετακυλήσει τον ειδικό φόρο κατανάλωσης καπνού στους χονδρεμπόρους και λιανοπωλητές τσιγάρων αυξάνοντας την τιμή πώλησής τους (προωθητική μετακύλιση). Ωστόσο, ο ίδιος κατασκευαστής καπνού μπορεί να επιχειρήσει να μετακυλήσει τον φόρο εισοδήματος που καταβάλλει επί των πραγματοποιηθέντων κερδών του είτε στους υπαλλήλους του, μειώνοντας τους μισθούς τους, είτε στους καπνοπαραγωγούς από τους οποίους αγοράζει τον καπνό ως γεωργικό προϊόν, μειώνοντας την τιμή αγοράς (αντίστροφη μετακύλιση) (Τάτσος, 2001).

Μερικές φορές ο νόμος επιτρέπει τη μετακύλιση του φόρου, ενώ άλλες φορές όχι. Οι έμμεσοι ειδικοί φόροι κατανάλωσης (π.χ. ο ΦΠΑ) επιβάλλονται συνήθως με σκοπό τη μετατόπιση και τη μετακύλιση των φόρων αυτών στους τελικούς καταναλωτές. Από την άλλη

πλευρά, οι άμεσοι φόροι είναι φόροι που επιβάλλονται στο εισόδημα και την περιουσία και προορίζονται να βαρύνουν εκείνους στους οποίους επιβάλλονται. Η μετακύλιση του φόρου αποτελεί μεταφορά του φορολογικού βάρους από έναν φορολογούμενο σε άλλον και, τελικά, σε έναν φορολογούμενο ο οποίος δεν μπορεί να το μετακυλήσει περαιτέρω. Η επιβάρυνση του φόρου είναι η τελική ανάληψη του φορολογικού βάρους από το άτομο στο οποίο επιβάλλεται τελικά (Φινοκαλιώτης, 2020).

2.3 Κατηγορίες φόρων

Σύμφωνα με τον Γεωργακόπουλο (1997), οι φόροι ταξινομούνται με τους ακόλουθους τρόπους:

A) Ταξινόμηση των φόρων ανάλογα με τη φορολογική βάση.

Όταν η φορολογική βάση είναι κάποιο οικονομικό μέγεθος τότε οι φόροι διακρίνονται σε:

- φόρους εισοδήματος (income taxes)
- φόρους δαπάνης ή κατανάλωσης (consumption taxes or sales taxes)
- φόρους περιουσίας (property taxes)

Οι φόροι εισοδήματος επιβάλλονται στους φορολογούμενους με βάση την πηγή του εισοδήματός τους κατά τη διάρκεια μιας συγκεκριμένης περιόδου (ετησίως) και περιλαμβάνουν:

- τους φόρους εισοδήματος φυσικών προσώπων, η φορολογική βάση των οποίων είναι το ετήσιο εισόδημα ενός ατόμου, μετά την αφαίρεση των εξόδων του φορολογούμενου και ορισμένων εκπτώσεων και απαλλαγών (ελάχιστο όριο διαβίωσης, εξαρτώμενα μέλη της οικογένειας του φορολογούμενου κ.λπ.)·
- φόρους εισοδήματος εταιρειών, η φορολογική βάση των οποίων είναι τα συνολικά ετήσια καθαρά κέρδη των εταιρειών.

Οι φόροι δαπανών ή κατανάλωσης είναι φόροι επί της τρέχουσας παραγωγής που μπορούν να επιβάλλονται είτε στον αγοραστή είτε στον πωλητή ενός προϊόντος ή ενός παράγοντα παραγωγής.

Επιβάλλονται σε σχέση με τη χρήση του εισοδήματος από τον φορολογούμενο για την αγορά αγαθών και υπηρεσιών, συμπεριλαμβανομένων των δασμών, των τελών χαρτοσήμου και των ειδικών φόρων κατανάλωσης.

Ένα έμμεσο κίνητρο για αποταμίευση είναι προτιμότερο και μπορεί να λάβει τη μορφή φόρων κατανάλωσης (Ανδρεάδης, 1935· Μπερεδήμας et al., 2008). Οι φόροι επί της ακίνητης περιουσίας επιβάλλονται στην ιδιοκτησία ή τη μεταβίβαση ακινήτων. Σε αυτούς περιλαμβάνονται ο φόρος μεγάλης ακίνητης περιουσίας (ΦΜΑΠ), ο φόρος ακίνητης περιουσίας (ΦΑΠ), ο Ενιαίος Φόρος Ιδιοκτησίας Ακινήτων (ΕΝΦΙΑ), ο φόρος κληρονομιάς, ο φόρος γονικής παροχής και ο φόρος δωρεάς.

Ο Keynes υποστήριξε την επιβολή υψηλών φόρων μεταβίβασης σε όλες τις κερδοσκοπικές συναλλαγές. Σκοπός είναι ο περιορισμός της κερδοσκοπίας και της υπεροχής της έναντι της επιχειρηματικότητας και, ως εκ τούτου, η μείωση του ποσοστού του εισοδήματος που αποκτούν οι εισοδηματίες. Πρότεινε ως απάντηση στις τεράστιες ανισότητες που χαρακτήριζαν την εποχή του (1883–1946) την αύξηση των φόρων κληρονομιάς και τη διατήρηση χαμηλών επιτοκίων στην οικονομία (Γαγανάκης, 1999).

Β) Ταξινόμηση των φόρων με βάση το είδος του φορολογικού συντελεστή

Ο φορολογικός συντελεστής είναι η αναλογία που εφαρμόζεται σε κάθε μονάδα της φορολογικής βάσης (Περδίκης, 1992). Οι φορολογικοί συντελεστές διακρίνονται σε δύο κατηγορίες (Γκίνογλου, 2004):

- Ο μέσος φορολογικός συντελεστής (Average Tax Rate), ο οποίος είναι η αναλογία της συνολικής αξίας της φορολογικής βάσης που καταβάλλεται από έναν φορολογούμενο ως φόρος.

- Ο οριακός φορολογικός συντελεστής (Marginal Tax Rate), ο οποίος είναι ο πρόσθετος φόρος που καταβάλλεται για κάθε επιπλέον μονάδα της φορολογικής βάσης.

Εάν η φορολογική βάση εκφράζεται σε μονάδες αξίας, ο φορολογικός συντελεστής ονομάζεται κατ' αξία συντελεστής (ad valorem). Όταν η φορολογική βάση εκφράζεται σε μονάδες ποσότητας, ο φορολογικός συντελεστής ονομάζεται συντελεστής ανά μονάδα (π.χ. 10 ευρώ για κάθε κιλό ζάχαρης) (Γκίνογλου, 2004).

Σήμερα, ο φορολογικός συντελεστής για όλους τους φόρους, εκτός από τους δασμούς, εκφράζεται σε βάση κατ' αξία, ενώ για τους δασμούς εκφράζεται ανά μονάδα. Ανάλογα με τη

φύση του φορολογικού συντελεστή, οι φόροι ταξινομούνται σε αναλογικούς, προοδευτικούς και αντίστροφα προοδευτικούς (Γκίνογλου, 2004).

Αναλογικοί είναι οι φόροι των οποίων η φορολογική βάση μεταβάλλεται, αλλά ο μέσος φορολογικός συντελεστής παραμένει σταθερός. Στην Ελλάδα, στους αναλογικούς φόρους περιλαμβάνονται ο φόρος εισοδήματος νομικών προσώπων επί του εισοδήματος των εταιρειών περιορισμένης ευθύνης και διάφοροι ειδικοί φόροι κατανάλωσης, όπως ο φόρος καπνού, το τέλος χαρτοσήμου, ο φόρος κύκλου εργασιών κ.λπ. Στην περίπτωση ενός αναλογικού φόρου, ο μέσος και ο οριακός φορολογικός συντελεστής είναι πάντοτε ίσοι, ανεξάρτητα από τις μεταβολές της φορολογικής βάσης (Γκίνογλου, 2004).

Προοδευτικοί είναι οι φόροι στους οποίους ο μέσος φορολογικός συντελεστής μεταβάλλεται ανάλογα με το μέγεθος της φορολογικής βάσης. Επομένως, αυξάνεται με την αύξηση της φορολογικής βάσης και μειώνεται με τη μείωση της φορολογικής βάσης. Στην Ελλάδα, στους προοδευτικούς φόρους περιλαμβάνονται ο φόρος εισοδήματος φυσικών προσώπων, ο φόρος που επιβάλλεται σε ορισμένα νομικά πρόσωπα, όπως οι ομόρρυθμες και οι ετερόρρυθμες εταιρείες, καθώς και ο φόρος κληρονομιάς (Γκίνογλου, 2004).

Σταθερή προοδευτικότητα παρατηρείται όταν ο μέσος φορολογικός συντελεστής αυξάνεται με σταθερό ρυθμό· αυξανόμενη προοδευτικότητα παρατηρείται όταν αυξάνεται με αυξανόμενο ρυθμό· και φθίνουσα προοδευτικότητα παρατηρείται όταν αυξάνεται με φθίνοντα ρυθμό. Στην περίπτωση της προοδευτικής φορολογίας, ο οριακός φορολογικός συντελεστής είναι υψηλότερος από τον μέσο φορολογικό συντελεστή όταν η φορολογική βάση είναι υψηλή. Για την εφαρμογή αυτού του συστήματος, η φορολογική βάση διαιρείται σε φορολογικές κλίμακες και κάθε κλίμακα φορολογείται με διαφορετικό οριακό φορολογικό συντελεστή. Επομένως, όσο υψηλότερο είναι το εισόδημα, τόσο υψηλότερος είναι ο φόρος που καταβάλλεται. Για τον λόγο αυτό, αυτού του είδους η φορολογία έχει δεχθεί έντονη κριτική. Ωστόσο, σκοπός της είναι να περιορίσει ορισμένες από τις ανισότητες που υφίστανται στο πλαίσιο άλλων φόρων, ιδίως των έμμεσων φόρων (Γκιούρας, 2000).

Όταν εξετάζεται η επίδραση της προοδευτικότητας στην οικονομία, είναι απαραίτητο να εξετάζονται οι ακόλουθοι φόροι:

- Ο γραμμικός προοδευτικός φόρος (ενιαίος φορολογικός συντελεστής), ή προοδευτικός φόρος με σταθερό συντελεστή, ο οποίος επιβάλλεται με ενιαίο συντελεστή επί της φορολογικής βάσης, η οποία υπολογίζεται αφαιρώντας από το συνολικό εισόδημα του φορολογούμενου ένα ποσό που θεωρείται απαραίτητο για τη διαβίωσή του. Επομένως, ο φόρος

αυτός αποτελεί συνδυασμό μιας επιδότησης ίσης με το ελάχιστο ποσό που είναι απαραίτητο για τη διαβίωση του φορολογούμενου και ενός αναλογικού φόρου εισοδήματος.

· Ο αρνητικός φόρος εισοδήματος, ο οποίος αποτελεί μέσο αναδιανομής του εισοδήματος υπέρ των ομάδων χαμηλού εισοδήματος, με στόχο την καταπολέμηση της φτώχειας. Το 1962, ο Milton Friedman διατύπωσε την έννοια του αρνητικού φόρου εισοδήματος, υποστηρίζοντας την εφαρμογή ενός ενιαίου φορολογικού συντελεστή για όλα τα εισοδήματα και υποστηρίζοντας ότι αυτό θα ενίσχυε τις επενδύσεις και την απασχόληση (Frank, 2006). Ουσιαστικά, ο αρνητικός φόρος εισοδήματος αποτελεί επιδότηση, την οποία μπορούν να λαμβάνουν οι εργαζόμενοι χαμηλού εισοδήματος ως οικονομική ενίσχυση (Γκίνογλου, 2004).

Γ) Ταξινόμηση των φόρων ανάλογα με τον δημόσιο φορέα για τον οποίο επιβάλλονται

Στην Ελλάδα, τα φορολογικά έσοδα αποδίδονται είτε στον Κρατικό Προϋπολογισμό (φόροι της Κεντρικής Διοίκησης), είτε στους Οργανισμούς Κοινωνικής Ασφάλισης (εισφορές κοινωνικής ασφάλισης), είτε στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Γκίνογλου, 2004).

Δ) Ταξινόμηση των φόρων σε προσωπικούς και πραγματικούς φόρους

Όταν η φορολογική επιβάρυνση εξαρτάται από τις προσωπικές περιστάσεις του φορολογούμενου (π.χ. το μέγεθος και τη σύνθεση της οικογένειας, την κατάσταση της υγείας κ.λπ.), οι φόροι χαρακτηρίζονται ως «προσωπικοί». Στους φόρους αυτούς περιλαμβάνονται, για παράδειγμα, ο φόρος εισοδήματος φυσικών προσώπων και ο φόρος κληρονομιάς και δωρεών. Οι φόροι χαρακτηρίζονται ως πραγματικοί ή αντικειμενικοί όταν η φορολογική υποχρέωση δεν συνδέεται με τις προσωπικές περιστάσεις του φορολογούμενου, αλλά με το ίδιο το υλικό αγαθό. Στους φόρους αυτούς περιλαμβάνονται, για παράδειγμα, τα τέλη χαρτοσήμου, οι ειδικοί φόροι κατανάλωσης, οι δασμοί, οι φόροι ακίνητης περιουσίας κ.λπ. (Γεωργακόπουλος, 1997).

Ε) Η παραδοσιακή ταξινόμηση των φόρων σε άμεσους και έμμεσους φόρους

Οι άμεσοι φόροι είναι φόροι που ο φορολογούμενος καταβάλλει απευθείας στην κυβέρνηση. Βασίζονται στην ικανότητα του φορολογούμενου να καταβάλλει φόρους. Οι άμεσοι φόροι δεν μπορούν να μετακυλιστούν σε άλλο πρόσωπο. Πρόκειται για τη μορφή φορολογίας κατά την οποία οι πολίτες καταβάλλουν τους φόρους τους απευθείας στο Κράτος. Αποτελεί την πιο συνηθισμένη μορφή φορολόγησης φυσικών προσώπων και επιχειρήσεων. Στους άμεσους φόρους περιλαμβάνονται ο φόρος εισοδήματος, ο φόρος περιουσίας, οι φόροι

επί των κερδών από λαχεία, ο φόρος κληρονομιάς, οι φόροι επί των τόκων από ομόλογα κ.λπ. (Μπαλόγλου, 2025).

Επομένως, ο φόρος κληρονομιάς καταβάλλεται από το άτομο που λαμβάνει την κληρονομιά, ενώ ο φόρος εισοδήματος από προσωπική εργασία καταβάλλεται από το πρόσωπο που αποκτά το αντίστοιχο εισόδημα. Οι έμμεσοι φόροι επιβάλλονται σε συναλλαγές που αποτελούν ένδειξη της φοροδοτικής ικανότητας του φορολογούμενου. Οι έμμεσοι φόροι μπορούν να μετακυλιστούν στον καταναλωτή από το πρόσωπο που είναι αρχικά υπόχρεο για την καταβολή του φόρου. Αυτό το είδος φορολόγησης συνεπάγεται την έμμεση επιβολή φόρου σε όλους τους πολίτες, ανεξάρτητα από τον πλούτο τους (Μπαλόγλου, 2025).

Παραδείγματα τέτοιων φόρων είναι οι ειδικοί φόροι κατανάλωσης, οι δασμοί, οι φόροι καπνού (στα τσιγάρα) κ.λπ. Η δυσκολία κατά τον σχεδιασμό της φορολογικής πολιτικής έγκειται στην εξεύρεση της σωστής ισορροπίας μεταξύ άμεσων και έμμεσων φόρων. Οι περισσότεροι οικονομολόγοι συμφωνούν ότι οι άμεσοι φόροι είναι δικαιότεροι από τους έμμεσους φόρους, αλλά λιγότερο αποδοτικοί. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι δημιουργούν αντικίνητρα για εργασία και κίνητρα για φοροδιαφυγή. Τα αντικίνητρα αυτά αντισταθμίζονται μέσω της χρήσης έμμεσων φόρων, ωστόσο οι έμμεσοι φόροι οδηγούν σε αντίστροφα προοδευτική κατανομή του εισοδήματος. Σύμφωνα με τον Ανδρεάδη (1935), το φορολογικό σύστημα θα πρέπει να συνδυάζει τα πλεονεκτήματα κάθε μεθόδου φορολόγησης (Μπαλόγλου, 2025).

ΣΤ) Ταξινόμηση των φόρων με βάση την οικονομική λειτουργία στην οποία επιβάλλονται

Η ταξινόμηση των φόρων με βάση την οικονομική λειτουργία στην οποία επιβάλλονται διαμορφώνεται ως εξής (Γεωργακόπουλος, 2012):

α) Φόροι στην κατανάλωση: Φόρος Προστιθέμενης Αξίας (ΦΠΑ), ειδικοί φόροι κατανάλωσης, δασμοί στις εισαγωγές κ.λπ.

β) Φόροι στην εργασία, όπως οι φόροι που επιβάλλονται στο εισόδημα από εργασία και οι υποχρεωτικές εισφορές που επιβάλλονται σε εργοδότες και εργαζομένους.

Περαιτέρω, διακρίνονται σε (Γεωργακόπουλος, 2012):

· Φόρους στην απασχολούμενη εργασία (καταβαλλόμενους από εργοδότες και εργαζομένους)

- Φόρους στη μη απασχολούμενη εργασία
- γ) Φόροι στο κεφάλαιο, όπως οι φόροι στα μερίσματα, οι υποχρεωτικές εισφορές κοινωνικής ασφάλισης των αυτοαπασχολούμενων κ.λπ.

Περαιτέρω, κατηγοριοποιούνται σε (Γεωργακόπουλος, 2012):

- Φόρους στο εισόδημα από επιχειρήσεις και κεφάλαιο (εταιρικό εισόδημα, εισόδημα νοικοκυριών και εισόδημα αυτοαπασχολούμενων)
- Φόρους στην αξία του κεφαλαίου.

2.4 Βασικές αρχές του φορολογικού συστήματος

Επειδή το σύγχρονο κράτος οφείλει να παρέχει δημόσια αγαθά στο σύνολο του πληθυσμού και να καλύπτει πολλές άλλες δαπάνες, χρειάζεται να συγκεντρώνει οικονομικούς πόρους μέσω της φορολογίας, προκειμένου να ανταποκρίνεται στις ανάγκες αυτές. Στις πλέον ανεπτυγμένες οικονομίες, τα εθνικά φορολογικά έσοδα ανέρχονται περίπου στο 30-50% του συνολικού εθνικού εισοδήματος (Mirrlees et al., 2011). Ορισμένοι φόροι είναι καταλληλότεροι για την επίτευξη συγκεκριμένων στόχων των δημόσιων αρχών, ενώ άλλοι είναι αποτελεσματικότεροι και καταλληλότεροι για την επίτευξη διαφορετικών στόχων (Γεωργακόπουλος, 2012). Από την πραγματικότητα αυτή προκύπτει η ανάγκη ύπαρξης μιας ποικιλίας διαφορετικών φόρων.

Η εφαρμογή και, ιδίως, η σύνθεση των φόρων αποτελεί ένα ιδιαίτερα σύνθετο ζήτημα. Η συγκεκριμένη δομή έχει τη δυνατότητα να επιφέρει πολλαπλά ευνοϊκά οφέλη, αλλά και διάφορες δυσμενείς επιπτώσεις, ενώ ταυτόχρονα επηρεάζεται από πολυάριθμους και διαφορετικούς παράγοντες. Επιπλέον, το φορολογικό σύστημα καθορίζεται από την τελική αυτή δομή (Τότσης & Τότσης, 2008).

Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με τον Κοψιάυτης (2008), το φορολογικό σύστημα μιας χώρας αποτελεί το σύνολο των φόρων που ισχύουν σε μια δεδομένη χρονική στιγμή, συμπεριλαμβανομένων των διατάξεων της φορολογικής νομοθεσίας που εφαρμόζονται κατά τη διάρκεια μιας συγκεκριμένης περιόδου. Το φορολογικό σύστημα δεν προκύπτει αυθόρμητα, αλλά διαμορφώνεται με βάση ορισμένες προϋποθέσεις οικονομικού, κοινωνικού και ιδεολογικού χαρακτήρα. Η ανάπτυξη των φορολογικών συστημάτων, καθώς και η εφαρμογή

και προσαρμογή της φορολογικής διοίκησης στις σύγχρονες συνθήκες, αποτελούν ιδιαίτερα σημαντικά χαρακτηριστικά.

Πέραν, όμως, της δομής των πολυάριθμων φορολογικών κανόνων, ένα φορολογικό σύστημα πρέπει να διαθέτει ορισμένα βασικά χαρακτηριστικά ή πυλώνες που εγγυώνται την αποτελεσματικότητά του. Σύμφωνα με τον Stiglitz (1992), τα κύρια αυτά χαρακτηριστικά είναι τα εξής. Το πρώτο είναι η οικονομική αποδοτικότητα. Κατ' αρχήν, το φορολογικό σύστημα θα πρέπει να κατανέμει τους οικονομικούς πόρους προς το κράτος με αποτελεσματικό τρόπο.

Το δεύτερο χαρακτηριστικό είναι η διοικητική απλότητα. Επομένως, θα πρέπει να είναι όσο το δυνατόν απλούστερο στην εφαρμογή του και όσο το δυνατόν λιγότερο δαπανηρό από διοικητική άποψη. Το τρίτο χαρακτηριστικό είναι η ανταπόκριση του φορολογικού συστήματος στις μεταβολές των οικονομικών συνθηκών. Το τέταρτο χαρακτηριστικό αφορά τη διαφάνεια και την πολιτική λογοδοσία κατά τον σχεδιασμό του. Το πέμπτο χαρακτηριστικό είναι η δικαιοσύνη. Δηλαδή, το φορολογικό σύστημα πρέπει να είναι δίκαιο για όλους τους πολίτες.

Επιπλέον, οι Mirrlees και συν. (2011) τονίζουν ότι η απλότητα θα πρέπει να διατηρείται στον μέγιστο δυνατό βαθμό κατά τον σχεδιασμό ενός φορολογικού συστήματος. Όπως επισημαίνουν οι Fuest και Huber (2001), η φορολογία και, ειδικότερα, το φορολογικό σύστημα μπορούν να έχουν επιζήμιες επιπτώσεις στην οικονομία, προκαλώντας ακόμη και σημαντικές απώλειες πλούτου. Είναι προφανές ότι μια τέτοια κατάσταση δεν είναι επιθυμητή και, ως εκ τούτου, πρέπει να αναγνωριστεί η καθοριστική σημασία των παραπάνω παραγόντων κατά την ανάπτυξη ενός φορολογικού συστήματος. Το ελληνικό φορολογικό σύστημα χαρακτηρίζεται από δύο βασικά στοιχεία: υψηλούς φορολογικούς συντελεστές και στενές φορολογικές βάσεις. Τα τρία προγράμματα σταθερότητας έχουν οδηγήσει σε συνεχείς αυξήσεις των φορολογικών συντελεστών και έχουν δημιουργήσει μια παράδοξη κατάσταση: οι φορολογικοί συντελεστές συγκαταλέγονται μεταξύ των υψηλότερων στην ΕΕ, ενώ τα φορολογικά έσοδα ως ποσοστό του ΑΕΠ συγκαταλέγονται μεταξύ των χαμηλότερων (Perret et al., 2018).

Στην έκθεσή του τον Νοέμβριο του 2018, ο ΟΟΣΑ ανέδειξε την πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος ως μία από τις βασικές αιτίες της απροθυμίας των φορολογουμένων να συμμετέχουν στην επίσημη οικονομία και, κατά συνέπεια, της χαμηλότερης φορολογικής συμμόρφωσης. Παράλληλα, προτείνει την απλοποίηση του φορολογικού συστήματος και τη βελτίωση της φορολογικής διοίκησης.

Ο ΟΟΣΑ υπογραμμίζει επίσης τη σημασία της καταπολέμησης της φοροδιαφυγής και συνιστά τη διενέργεια στοχευμένων φορολογικών ελέγχων, την παροχή ισχυρότερων κινήτρων για την εθελοντική φορολογική συμμόρφωση και την επέκταση των ηλεκτρονικών συναλλαγών (OECD, 2018).

Η αύξηση της φορολογικής συμμόρφωσης μπορεί να επιτευχθεί μόνο εφόσον οικοδομηθεί εμπιστοσύνη στη φορολογική διοίκηση. Ως εκ τούτου, τα βασικά μειονεκτήματα του ελληνικού φορολογικού συστήματος και πλαισίου μπορούν να διατυπωθούν ως εξής:

1. πολυπλοκότητα·
2. το μέγεθος της άτυπης οικονομίας και της φοροδιαφυγής·
3. η ανάγκη βελτίωσης της φορολογικής διοίκησης.

Η οικονομική κρίση στην Ελλάδα ανέδειξε την ανάγκη απλοποίησης της ελληνικής φορολογικής δομής, ώστε να διευκολυνθούν η κατανόηση και η εφαρμογή της (Ράπανος & Καπλάνογλου, 2014). Ωστόσο, πρέπει να σημειωθεί ότι τα τελευταία χρόνια έχουν ενσωματωθεί πολλές τροποποιήσεις στη φορολογική νομοθεσία, ως αποτέλεσμα των προσπαθειών σταθεροποίησης της ελληνικής οικονομίας. Παράλληλα, εξακολουθεί να υπάρχει ανάγκη απλοποίησης της φορολογικής δομής. Οι Σωτηρόπουλου και Χριστοπούλου (2016) αναφέρουν ότι κατά τα τελευταία 15 έτη η Ελλάδα έχει θεσπίσει 1.478 νόμους, οι οποίοι περιλαμβάνουν 22.800 άρθρα και 3.452 Προεδρικά Διατάγματα. Ο αριθμός των νομοθετικών πράξεων έχει αυξηθεί περίπου πενταπλάσια από το 2010 και την έναρξη της κρίσης. Το φορολογικό σύστημα καθίσταται ολοένα πιο περίπλοκο όσο αυξάνονται οι κανονιστικές ρυθμίσεις και οι εγκύκλιοι, καθώς αυτό μπορεί να οδηγήσει σε πιθανές αντιφάσεις, συγκρούσεις μεταξύ νόμων και ασάφειες. Στη μελέτη τους εξετάζουν επίσης τη γραφειοκρατία ως συνέπεια της υπερβολικής νομοθεσίας. Παράλληλα, αναλύουν το γεγονός ότι η άτυπη οικονομία και η τάση προς τη φοροδιαφυγή αυξάνονται ως συνέπεια των προαναφερθέντων προβλημάτων.

Βεβαίως, υπάρχουν και απόψεις, όπως αυτές των Hale A., D. Borys και M. Adams (2011), οι οποίοι υποστηρίζουν ότι η νομική ποικιλομορφία στα σύγχρονα κράτη, αν και συχνά προβληματική, μπορεί να θεωρηθεί αναπόφευκτη, αν όχι λογική.

Σε γενικότερο επίπεδο, ο πολλαπλασιασμός της νομοθεσίας αποτελεί διεθνές φαινόμενο και δεν αποτελεί ζήτημα που αφορά αποκλειστικά την Ελλάδα. Προϋπόθεση για την αύξηση των δημόσιων εσόδων στην Ελλάδα αποτελεί η δημιουργία μιας φορολογικής διοίκησης που

μπορεί να διασφαλίζει τη φορολογική δικαιοσύνη και να εισπράττει τους φόρους αποτελεσματικά. Η ελληνική φορολογική διοίκηση έχει καταβάλει σημαντικές προσπάθειες στους ακόλουθους τομείς: Φόρος Προστιθέμενης Αξίας (ΦΠΑ), καταπολέμηση της απάτης και αναθεώρηση του νομικού πλαισίου (European Commission, 2024). Ωστόσο, τα τελευταία χρόνια, το χάσμα μεταξύ της παλαιάς και της νέας φορολογικής διοίκησης έχει καταστεί ιδιαίτερα εμφανές, μετά την έναρξη της οικονομικής ύφεσης στην Ελλάδα και την ίδρυση της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων.

Η Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων (IAPR) βασίζει την προσέγγισή της στην άμεση επικοινωνία με τους φορολογούμενους, με στόχο να διασφαλίσει τη φορολογική τους συμμόρφωση με πιο σύγχρονο και αποτελεσματικό τρόπο και να βελτιώσει την ενημέρωσή τους σχετικά με φορολογικά ζητήματα. Παράλληλα, είναι σαφές ότι η διαχείριση των ανεξόφλητων υποχρεώσεων των φορολογουμένων έχει καταστεί πρόσφατα αποτελεσματικότερη. Η ύπαρξη μιας εκσυγχρονισμένης φορολογικής διοίκησης αποτελεί έναν ιδιαίτερα ενθαρρυντικό παράγοντα για τα κρατικά έσοδα και, ευρύτερα, για την οικονομία της χώρας. Συμβάλλει στην αντιμετώπιση εμποδίων, όπως η υπερβολική ρύθμιση και η γραφειοκρατία και, κατ' επέκταση, η φοροδιαφυγή και η άτυπη οικονομία. Το TADAT (Tax Administration Diagnostic Assessment Tool) αναπτύχθηκε από διεθνείς οργανισμούς με στόχο την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας της φορολογικής διοίκησης (McLaughlin et al., 2016).

Χρησιμοποιείται από κυβερνητικές αρχές και συμβούλους. Επιπλέον, έχει αναπτυχθεί το πλαίσιο PEFA (Public Expenditure and Financial Accountability). Είναι παρόμοιο με το TADAT, αλλά οι προβλέψεις πραγματοποιούνται με βάση δείκτες της αποδοτικότητας του συστήματος διαχείρισης των δημόσιων εσόδων και παράλληλα αξιολογείται η αποτελεσματικότητα της φορολογικής διοίκησης (Σαββαΐδου, 2016).

2.5 Φορολόγηση στον τουριστικό κλάδο

2.5.1 Θεμελιώδεις αρχές φορολόγησης των τουριστικών επιχειρήσεων

Ο σκοπός της φορολογίας βασίζεται σε διεθνώς αποδεκτές αρχές και πρότυπα, με στόχο να διασφαλιστεί ότι το φορολογικό σύστημα είναι δίκαιο, αποτελεσματικό και λειτουργικό. Οι σημαντικότερες αρχές της φορολογίας διατυπώθηκαν από τον Άγγλο οικονομολόγο Adam Smith στο έργο του «Ο Πλούτος των Εθνών» και είναι οι ακόλουθες (Φινοκαλιώτης, 2017):

- Αρχή της ισότητας των πολιτών έναντι του φορολογικού νόμου: Το άρθρο 4, παράγραφος 5 του Ελληνικού Συντάγματος προβλέπει ότι «οι Έλληνες πολίτες συνεισφέρουν χωρίς διακρίσεις στα δημόσια βάρη ανάλογα με τις δυνάμεις τους». Ως εκ τούτου, όλοι οι πολίτες, καθώς και όλες οι οικονομικές μονάδες που υπόκεινται σε φορολογία, υποχρεούνται να συνεισφέρουν ανάλογα με την οικονομική τους δυνατότητα (Φινοκαλιώτης, 2017).

- Αρχή της καθολικότητας και της φοροδοτικής ικανότητας: Η φορολογική υποχρέωση επιβάλλεται σε όλους τους πολίτες, τόσο στους Έλληνες υπηκόους όσο και στους αλλοδαπούς που διαμένουν στη χώρα, χωρίς διακρίσεις. Η φορολογική επιβάρυνση εφαρμόζεται γενικά, σύμφωνα με καθορισμένους κανόνες και κριτήρια, με εξαιρέσεις που αφορούν ιδιαίτερα κοινωνικά χαρακτηριστικά (π.χ. ειδική μεταχείριση ατόμων με σημαντικό βαθμό αναπηρίας). Η αρχή της φοροδοτικής ικανότητας εφαρμόζεται κυρίως στην άμεση φορολογία, καθώς στην έμμεση φορολογία η επιβάρυνση είναι ίδια ανεξάρτητα από την οικονομική δυνατότητα του φορολογούμενου (Φινοκαλιώτης, 2017).

- Αρχή της βεβαιότητας του φόρου: Σύμφωνα με το άρθρο 78, παράγραφος 2 του Ελληνικού Συντάγματος, «ο φόρος ή οποιοδήποτε άλλο οικονομικό βάρος δεν μπορεί να επιβληθεί με αναδρομική ισχύ που εκτείνεται πέραν του οικονομικού έτους που προηγείται εκείνου κατά το οποίο επιβλήθηκε». Ο φόρος που καλείται να καταβάλει ένας πολίτης πρέπει να καθορίζεται με σαφήνεια, να είναι προβλέψιμος και να μην επιβάλλεται αυθαίρετα (Γκινόγλου, 2007).

- Αρχή της προσφορότητας ή καταλληλότητας του φόρου: Σύμφωνα με την αρχή αυτή, η φορολογία πρέπει να επιβάλλεται στον κατάλληλο χρόνο και με τρόπο πρόσφορο και εύλογο για τον φορολογούμενο, έτσι ώστε η καταβολή του φόρου να μην επιφέρει υπέρμετρες επιβαρύνσεις (Γκινόγλου, 2004).

- Αρχή της φορολογικής δικαιοσύνης: Η αρχή αυτή συνεπάγεται την ίση μεταχείριση των φορολογουμένων και τη δίκαιη κατανομή των φορολογικών υποχρεώσεων, αλλά και τη δυνατότητα θέσπισης ειδικών ρυθμίσεων για άτομα που ανήκουν σε συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες και χρήζουν διαφορετικής αντιμετώπισης (Γκινόγλου, 2004).

- Αρχή του διαφορισμού της φορολογητέας ύλης: Η αρχή αυτή αφορά τον διαχωρισμό των εισοδημάτων ανάλογα με την προέλευσή τους και την κατηγοριοποίησή τους σε διάφορες μορφές. Η διαφοροποίηση αυτή συμβάλλει στην ενίσχυση του αισθήματος φορολογικής δικαιοσύνης μεταξύ των πολιτών (Γκινόγλου, 2004).

- Αρχή της αποφυγής της διπλής φορολογίας: Είναι επιθυμητό να αποφεύγεται η διπλή φορολόγηση του εισοδήματος είτε στο εσωτερικό ενός κράτους είτε μεταξύ διαφορετικών κρατών, ώστε να αποτρέπονται οι φορολογικές ανισότητες. Το ελληνικό φορολογικό σύστημα και, ειδικότερα, το άρθρο 2 του Ν. 2238/1994, καθορίζει το υποκείμενο του φόρου με βάση τον τόπο κατοικίας και εφαρμόζει τόσο την αρχή της φορολόγησης του εισοδήματος στην πηγή όσο και την αρχή της φορολόγησης βάσει κατοικίας (Γκινόγλου, 2004).

- Αρχή της νομιμότητας του φόρου: Το άρθρο 71, παράγραφος 1 του Ελληνικού Συντάγματος ορίζει ότι «κανένας φόρος δεν επιβάλλεται χωρίς τυπικό νόμο, ο οποίος καθορίζει το υποκείμενο της φορολογίας, το εισόδημα, το είδος της περιουσίας, τις δαπάνες και τις συναλλαγές στις οποίες αναφέρεται ο φόρος». Η βάση της αρχής αυτής είναι η δημοκρατική νομιμοποίηση της φορολογίας μέσω της νομοθετικής διαδικασίας (Φινοκαλιώτης, 2014).

- Αρχή της απλότητας του φόρου: Σύμφωνα με την αρχή της απλότητας της φορολογίας, η φορολογική νομοθεσία πρέπει να είναι απλή, σαφής και κατανοητή, ώστε να αποφεύγονται οι παρανοήσεις και η πολυπλοκότητα. Παράλληλα, η απλότητα του φορολογικού συστήματος συμβάλλει στη βελτίωση των σχέσεων μεταξύ των φορολογουμένων και των φορολογικών υπαλλήλων.

Οι παραπάνω αρχές αποτελούν τη βασική βάση για τη διαμόρφωση ενός δίκαιου και αποτελεσματικού φορολογικού συστήματος, το οποίο διασφαλίζει τη διαφάνεια, τη νομική σαφήνεια και τη δίκαιη κατανομή των φορολογικών βαρών μεταξύ των πολιτών (Φινοκαλιώτης, 2014).

2.5.2 Επιπτώσεις της φορολογίας στον τουρισμό

Η φορολογία αποτελεί σημαντικό μέρος του έργου των ρυθμιστικών φορέων για τη διασφάλιση της ανταγωνιστικότητας στον τουριστικό τομέα. Μια μελέτη του 2013 σχετικά με την επίδραση της μείωσης του συντελεστή ΦΠΑ σε αγαθά και υπηρεσίες που συνδέονται με τον τουρισμό στην Ιρλανδία διαπίστωσε ότι η μείωση του ΦΠΑ είχε ισχυρή ενισχυτική επίδραση στην οικονομική δραστηριότητα και την απασχόληση στον κλάδο (Deloitte, 2013).

Η μείωση του ΦΠΑ στις δραστηριότητες που συνδέονται με τον τουρισμό από 13,5% σε 9% οδήγησε σε αύξηση της δραστηριότητας του κλάδου κατά 16% σε σχέση με τους προηγούμενους 12 μήνες και συνέβαλε στη δημιουργία περίπου 10.000 θέσεων εργασίας.

Είναι σαφές ότι η μείωση της φορολογικής επιβάρυνσης του κλάδου αποτελεί μόνο ένα μέρος μιας ευρύτερης εικόνας, η οποία πρέπει να εξισορροπείται με την ανάγκη στήριξης του τομέα μέσω κατάλληλων επενδύσεων και δημόσιων δαπανών, οι οποίες συνήθως χρηματοδοτούνται μέσω αντίστοιχων φορολογικών μηχανισμών (Deloitte, 2013).

Οι Crouch (1994) και άλλοι ερευνητές έχουν δείξει ότι η ζήτηση για τουριστικές υπηρεσίες μπορεί να είναι ιδιαίτερα ελαστική. Αυτό συνεπάγεται ότι η οικονομική επιβάρυνση από φόρους και άλλες χρεώσεις ενδέχεται να έχει δυσανάλογη επίδραση στη συμπεριφορά των καταναλωτών και στα πρότυπα ζήτησης. Επιπλέον, ο τουριστικός τομέας χαρακτηρίζεται από την παρουσία πολλών μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων, οι οποίες συχνά λειτουργούν με χαμηλά περιθώρια κέρδους και περιορισμένα οικονομικά αποθέματα. Ως εκ τούτου, ακόμη και η παραμικρή μεταβολή στη φορολογική διάρθρωση μπορεί να αποτελέσει τον καθοριστικό παράγοντα για την οικονομική βιωσιμότητα ή την οικονομική κατάρρευση των επιχειρήσεων αυτών.

Η οικονομική πρόοδος σε αυτήν την ολοένα και πιο ανταγωνιστική διεθνή αγορά εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από ένα υποστηρικτικό ρυθμιστικό περιβάλλον, βασικό πλαίσιο του οποίου αποτελεί η φορολογία. Είναι σαφές ότι η φορολογία επηρεάζει την τιμολόγηση των τουριστικών υπηρεσιών, αν και η τελική επίδραση καθορίζεται από την επιλογή των επιχειρήσεων είτε να απορροφήσουν την αυξημένη φορολογική επιβάρυνση προς όφελος της ανταγωνιστικότητάς τους είτε να μετακυλίσουν το πρόσθετο κόστος στον καταναλωτή.

Επομένως, η επίδραση της φορολογίας στη διαμόρφωση των τιμών στον τουριστικό τομέα εξαρτάται από την απόφαση των επιχειρήσεων του κλάδου είτε να αναλάβουν οι ίδιες το πρόσθετο κόστος και να διατηρήσουν ανταγωνιστικές τιμές είτε να το μετακυλίσουν στους τελικούς καταναλωτές μέσω της αύξησης των τιμών των παρεχόμενων υπηρεσιών (European Parliament, 2017).

EU Ranking	Global Ranking	Member State
1	1	Spain
2	2	France
3	3	Germany
4	5	UK
5	8	Italy
6	12	Austria
7	14	Portugal
8	17	Netherlands
9	20	Sweden
10	21	Belgium
11	23	Ireland
12	24	Greece
13	28	Luxembourg
14	31	Denmark
15	32	Croatia

Εικόνα 2.1 Κατάταξη του Δείκτη Ανταγωνιστικότητας Τουρισμού του Παγκόσμιου Οικονομικού Φόρουμ. Πηγή: European Parliament (2017).

Σε χώρες όπου ο τουρισμός είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένος, η φορολόγηση του τουριστικού τομέα αποφέρει σημαντικά έσοδα. Το βασικό ερώτημα είναι σε ποιο βαθμό θα πρέπει να φορολογείται το τουριστικό προϊόν. Κατά τη λήψη αποφάσεων σχετικά με την επιβολή φόρων, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του κλάδου και η σημασία του για τις οικονομίες των συγκεκριμένων χωρών, ώστε να ελαχιστοποιούνται τυχόν δυσμενείς επιπτώσεις στην τουριστική βιομηχανία. Εάν μια χώρα αποφασίσει να αυξήσει τη φορολογία στον τουρισμό, η υψηλή ελαστικότητα της ζήτησης ως προς την τιμή που χαρακτηρίζει τον συγκεκριμένο τομέα μπορεί να οδηγήσει σε σημαντική μείωση της ζήτησης για τουριστικές υπηρεσίες και, συνεπώς, σε μείωση των φορολογικών εσόδων (Πατσουράτης, 2000).

Η ζήτηση για τουριστικά προϊόντα επηρεάζεται κυρίως από το συνολικό διαθέσιμο εισόδημα των τουριστών, τις τιμές των αγαθών και των υπηρεσιών, καθώς και από τις καταναλωτικές τους προτιμήσεις (Λαγός, 2005). Η φορολογία επηρεάζει τις τιμές των τουριστικών προϊόντων και υπηρεσιών και, κατά συνέπεια, τη συνολική ζήτηση για τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες. Εμπειρικές έρευνες έχουν δείξει ότι η ελαστικότητα της ζήτησης ως προς την τιμή του τουριστικού προϊόντος είναι μεγαλύτερη της μονάδας (Πατσουράτης, 2000). Επομένως, μια μείωση της τιμής ενός τουριστικού προϊόντος κατά 10% θα οδηγήσει σε αύξηση της ζήτησης κατά ποσοστό μεγαλύτερο του 10%.

Οι ελαστικότητες της τουριστικής ζήτησης ως προς την τιμή είναι υψηλότερες στην περίπτωση του τουρισμού αναψυχής σε σχέση με τον επαγγελματικό τουρισμό, όπως επισημαίνει ο Λαγός (2005). Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι οι ταξιδιώτες αναψυχής μπορούν να επιλέξουν μεταξύ πολλών προορισμών, ενώ οι επαγγελματίες ταξιδιώτες συχνά είναι υποχρεωμένοι να ταξιδέψουν σε έναν συγκεκριμένο προορισμό. Ως εκ τούτου, όταν το ταξίδι πραγματοποιείται για επαγγελματικούς σκοπούς, η ζήτηση θεωρείται ανελαστική, ενώ στην περίπτωση των ταξιδιών αναψυχής είναι ιδιαίτερα ελαστική. Η ζήτηση είναι ανελαστική όταν η τιμή ενός ταξιδιού έχει μικρή ή μηδενική επίδραση στην απόφαση του ταξιδιώτη. Αντίθετα, η ζήτηση είναι ελαστική όταν η τιμή αποτελεί καθοριστικό παράγοντα και οι μεταβολές της επηρεάζουν την απόφαση πραγματοποίησης του ταξιδιού ή την επιλογή διαφορετικού προορισμού.

Στην περίπτωση ελαστικής ζήτησης, μια μέτρια αύξηση των τιμών των τουριστικών υπηρεσιών μπορεί να προκαλέσει σημαντική μείωση στον αριθμό των υπηρεσιών που ζητούν οι καταναλωτές (Πατσουράτης, 2000). Στην περίπτωση των ταξιδιών αναψυχής, μια αύξηση της τιμής σε έναν συγκεκριμένο προορισμό οδηγεί συνήθως τους τουρίστες στην επιλογή

εναλλακτικών προορισμών, οι οποίοι προσφέρουν ένα συγκρίσιμο τουριστικό προϊόν σε χαμηλότερη τιμή.

2.5.3 Αρχές επιβολής φόρων

Η φορολογία αποτελεί μία από τις σημαντικότερες λειτουργίες του κράτους, καθώς παρέχει τους οικονομικούς πόρους που απαιτούνται για την κάλυψη των δημόσιων δαπανών και την παροχή υπηρεσιών στους πολίτες. Ωστόσο, η φορολογία δεν μπορεί να επιβάλλεται αυθαίρετα, αλλά πρέπει να βασίζεται σε συγκεκριμένους κανόνες και αρχές, οι οποίοι διασφαλίζουν τη δικαιοσύνη, τη διαφάνεια και την αποτελεσματικότητα του φορολογικού συστήματος (Ν. 4174/2013).

Η αρχή της νομιμότητας αποτελεί θεμελιώδη βάση του φορολογικού δικαίου και κατοχυρώνεται στο άρθρο 78 του Ελληνικού Συντάγματος. Σύμφωνα με την αρχή αυτή, κανένας φόρος δεν μπορεί να επιβληθεί χωρίς προηγούμενη νομοθετική πρόβλεψη. Ο νόμος πρέπει να καθορίζει τα βασικά στοιχεία της φορολογίας, όπως το αντικείμενο της φορολογίας, το υποκείμενο στον φόρο, τη φορολογική βάση, τον φορολογικό συντελεστή, τις απαλλαγές, καθώς και το σύστημα υπολογισμού και είσπραξης του φόρου. Η αρχή αυτή προστατεύει τους φορολογουμένους από τυχόν αυθαίρετες ενέργειες της διοίκησης και ενισχύει τη νομική σαφήνεια (Ν. 4174/2013).

Η αρχή της φορολογικής ισότητας βασίζεται στο άρθρο 4 του Ελληνικού Συντάγματος, σύμφωνα με το οποίο όλοι οι Έλληνες πολίτες συνεισφέρουν στα δημόσια βάρη ανάλογα με τις οικονομικές τους δυνατότητες. Η αρχή αυτή επιβάλλει την ίση μεταχείριση των φορολογουμένων που βρίσκονται σε αντίστοιχες οικονομικές συνθήκες, ενώ παράλληλα επιτρέπει τη διαφοροποίηση της φορολογικής μεταχείρισης όταν υπάρχουν σημαντικές διαφορές στη φοροδοτική τους ικανότητα. Με τον τρόπο αυτό αποτρέπονται οι διακρίσεις και προάγεται η φορολογική δικαιοσύνη (Σπυρόπουλος, 2018).

Η αρχή της φοροδοτικής ικανότητας προβλέπει ότι η φορολογική επιβάρυνση πρέπει να είναι ανάλογη με την οικονομική δυνατότητα κάθε φορολογουμένου. Αποτελεί μία από τις θεμελιώδεις αρχές της σύγχρονης φορολογικής θεωρίας, καθώς αποσκοπεί στη δίκαιη κατανομή των φορολογικών βαρών μεταξύ φυσικών προσώπων και επιχειρήσεων. Στην πράξη, η αρχή αυτή εφαρμόζεται μέσω της φορολόγησης του πραγματικού εισοδήματος, της αναγνώρισης εκπιπτόμενων δαπανών και της παροχής ειδικών φορολογικών απαλλαγών ή μειώσεων, όταν αυτές δικαιολογούνται από κοινωνικά ή οικονομικά κριτήρια (Ν. 4172/2013).

Η αρχή της βεβαιότητας, η οποία διατυπώθηκε αρχικά από τον Adam Smith, αφορά την ανάγκη οι φορολογούμενοι να γνωρίζουν εκ των προτέρων το ύψος, τον χρόνο, τον τρόπο και τις διαδικασίες καταβολής των φόρων. Ένα σταθερό και προβλέψιμο φορολογικό σύστημα ενισχύει την εμπιστοσύνη των πολιτών προς τη φορολογική διοίκηση και διευκολύνει τον οικονομικό προγραμματισμό τόσο των ιδιωτών όσο και των επιχειρήσεων. Αντίθετα, οι συνεχείς μεταβολές στη φορολογική νομοθεσία δημιουργούν αβεβαιότητα και μπορούν να επηρεάσουν αρνητικά την επιχειρηματική δραστηριότητα και τις επενδυτικές αποφάσεις (Smith, 2002).

Η αρχή της ευκολίας προβλέπει ότι η είσπραξη των φόρων πρέπει να πραγματοποιείται κατά τρόπο που διευκολύνει τον φορολογούμενο. Ο χρόνος και η διαδικασία καταβολής θα πρέπει, στον βαθμό του εφικτού, να προσαρμόζονται στις οικονομικές συνθήκες και στις συναλλακτικές ανάγκες των φορολογουμένων. Χαρακτηριστικά παραδείγματα εφαρμογής της αρχής αυτής στην ελληνική φορολογική διοίκηση αποτελούν η ηλεκτρονική υποβολή φορολογικών δηλώσεων, οι ηλεκτρονικές πληρωμές και η ψηφιοποίηση των υπηρεσιών που παρέχονται από την Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων (ΑΑΔΕ) (ΑΑΔΕ, 2024).

Η αρχή της οικονομικότητας συνεπάγεται ότι το κόστος είσπραξης των φόρων θα πρέπει να είναι όσο το δυνατόν χαμηλότερο σε σχέση με τα έσοδα που εισπράττονται. Ένα αποτελεσματικό φορολογικό σύστημα θα πρέπει να περιορίζει τόσο τις διοικητικές δαπάνες του κράτους όσο και το κόστος συμμόρφωσης των φορολογουμένων. Η χρήση ψηφιακών τεχνολογιών, των ηλεκτρονικών λογιστικών αρχείων (myDATA) και της ηλεκτρονικής τιμολόγησης έχει συμβάλει σημαντικά στη μείωση των διοικητικών επιβαρύνσεων και στον εκσυγχρονισμό της φορολογικής διοίκησης (Ν. 4308/2014).

Η αρχή της ουδετερότητας σημαίνει ότι η φορολογία δεν θα πρέπει να προκαλεί αδικαιολόγητες στρεβλώσεις στις οικονομικές αποφάσεις των επιχειρήσεων και των καταναλωτών. Οι φόροι θα πρέπει να επιβάλλονται κατά τρόπο που να μην επηρεάζει στρεβλωτικά τον ανταγωνισμό ούτε να μεταβάλλει αδικαιολόγητα την κατανομή των οικονομικών πόρων. Η αρχή αυτή εφαρμόζεται κυρίως στον Φόρο Προστιθέμενης Αξίας (ΦΠΑ). Οι επιχειρήσεις λειτουργούν ως ενδιάμεσοι φορείς για την είσπραξη του φόρου, χωρίς να επιβαρύνονται ουσιαστικά από αυτόν, καθώς έχουν τη δυνατότητα να εκπέσουν τον φόρο εισροών (Ν. 2859/2000).

Η αποτελεσματικότητα του φορολογικού συστήματος συνδέεται με την ικανότητά του να υλοποιεί τους δημοσιονομικούς και κοινωνικούς στόχους του κράτους, διατηρώντας

παράλληλα υψηλό επίπεδο φορολογικής συμμόρφωσης. Η αποτελεσματική φορολογική διοίκηση βασίζεται σε σύγχρονα πληροφοριακά συστήματα, στη διενέργεια στοχευμένων φορολογικών ελέγχων και στην καταπολέμηση της φοροδιαφυγής. Στην Ελλάδα, η λειτουργία της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων (ΑΑΔΕ) και η αξιοποίηση ψηφιακών εργαλείων, όπως τα ηλεκτρονικά λογιστικά αρχεία και οι ηλεκτρονικές διασταυρώσεις δεδομένων, έχουν συμβάλει σημαντικά στη βελτίωση της αποτελεσματικότητας του φορολογικού μηχανισμού (ΑΑΔΕ, 2024).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

3.ΤΟ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

3.1 Η συμβολή του τουρισμού στην ελληνική οικονομία

Ο τουρισμός αποτελεί έναν ιδιαίτερα σημαντικό τομέα για την Ευρωπαϊκή Ένωση και την Ελλάδα όσον αφορά την επίτευξη στρατηγικών στόχων, ιδίως σε σχέση με την οικονομική ανάκαμψη και ανάπτυξη. Πρόσφατες εκτιμήσεις σχετικά με τη σημασία του κλάδου δείχνουν ότι η συνολική συνεισφορά του υπερβαίνει το 10% του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενώ ο τομέας απασχολεί άμεσα περίπου το 5% του συνολικού εργατικού δυναμικού (περισσότερες από 11 εκατομμύρια θέσεις εργασίας) και έμμεσα υποστηρίζει επιπλέον 6,6% της απασχόλησης. Η συμβολή του τουρισμού στη συνολική απασχόληση εκτιμάται σε περίπου 11,6%, δηλαδή σε περισσότερες από 26 εκατομμύρια θέσεις εργασίας (Sofronov, 2018).

Επιπλέον, εκτιμάται ότι ο τουρισμός αντιπροσωπεύει συνολικά περίπου το 25% του ελληνικού ΑΕΠ. Ο κλάδος αποτελείται κατά κύριο λόγο από μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις και, σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ο τουρισμός είναι ιδιαίτερα σημαντικός όχι μόνο για την οικονομική ανάπτυξη των χωρών και των περιφερειών τους, αλλά και για την κοινωνική και πολιτιστική τους ανάπτυξη, καθώς και για τη γενικότερη ευημερία τους (Eurostat, 2013). Στο πλαίσιο αυτό, οι προβλέψεις του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού (UNWTO) δείχνουν ότι οι διεθνείς τουριστικές αφίξεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση ενδέχεται να φθάσουν τα 557 εκατομμύρια έως το 2030, έναντι 380 εκατομμυρίων το 2010, γεγονός που αντιστοιχεί σε μέσο ετήσιο ρυθμό ανάπτυξης περίπου 1,9%. Για την επίτευξη αυτών των ρυθμών ανάπτυξης, ο ευρωπαϊκός τουριστικός τομέας θα πρέπει να διατηρήσει την ανταγωνιστικότητά του. Η ανάγκη αυτή καθίσταται ακόμη πιο σημαντική λόγω της ταχείας ανάπτυξης των νέων τεχνολογιών και της εφαρμογής τους στην αναζήτηση και κράτηση ταξιδιών, οι οποίες επιτρέπουν στους καταναλωτές να συγκρίνουν τιμές, να αξιολογούν τις προσφερόμενες υπηρεσίες και να έχουν πρόσβαση σε ένα ευρύ φάσμα τουριστικών προορισμών εντός και εκτός Ευρώπης (UNWTO, 2017).

Το 2024, το ισοζύγιο ταξιδιωτικών υπηρεσιών της Ελλάδας παρουσίασε πλεόνασμα ύψους 18,8 δισεκατομμυρίων ευρώ, σημειώνοντας αύξηση κατά 3,4% σε σύγκριση με το 2023. Η εξέλιξη αυτή οφειλόταν σε μεγάλο βαθμό στην αύξηση των ταξιδιωτικών εισπράξεων κατά 4,8%. Ο αριθμός των εισερχόμενων ταξιδιωτών αυξήθηκε κατά 12,8%, ενώ οι διανυκτερεύσεις παρουσίασαν πιο περιορισμένη αύξηση, της τάξης του 1,9%, γεγονός που ενδέχεται να υποδηλώνει μείωση της μέσης διάρκειας παραμονής των επισκεπτών. Τα έσοδα από την κρουαζιέρα αυξήθηκαν σημαντικά, κατά 22,4%. Ο Λιμένας Πειραιά αποτελεί το σημαντικότερο λιμάνι κρουαζιέρας της χώρας. Σε περιφερειακό επίπεδο, το μεγαλύτερο ποσοστό των ταξιδιωτικών εισπράξεων και των διανυκτερεύσεων καταγράφηκε στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, ενώ η Αττική αποτέλεσε την περισσότερη επισκέψιμη περιφέρεια. Τα ευρήματα επιβεβαιώνουν τη συνεχιζόμενη ανάπτυξη του ελληνικού τουρισμού και τη σημαντική συμβολή του στην οικονομική δραστηριότητα της χώρας (Bank of Greece, 2024).

	2021	2022	Change (in %)	2023	Change (in %)	2024	Change (in %)
Receipts (in € millions)	10,502.7	17,676.2	68.3	20,593.6	16.5	21,592.3	4.8
Traveller flows (in thousands of travellers)	15,246.1	29,875.8	96.0	36,082.7	20.8	40,693.8	12.8
Average expenditure per trip in Greece (in €)	688.9	591.7	-14.1	570.7	-3.5	530.6	-7.0
Average expenditure per overnight stay (in €)	78.5	80.3	2.2	87.2	8.8	89.7	2.9
Average length of stay (in nights)	8.8	7.4	-16.0	6.5	-11.2	5.9	-9.6

Εικόνα 3.1 βασικά συγκεντρωτικά στοιχεία των ταξιδιωτικών εισπράξεων. Πηγή: Bank of Greece, (2024).

3.2 Φορολογία εισοδήματος

3.2.1 Γενικές έννοιες

Οι φόροι μπορούν να ταξινομηθούν με διάφορους τρόπους, ανάλογα με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά. Η πρώτη κατηγορία περιλαμβάνει τους φόρους επί του εισοδήματος, της περιουσίας και της δαπάνης και βασίζεται στο κριτήριο της φορολογικής βάσης. Μια άλλη ταξινόμηση αφορά τους αναλογικούς, προοδευτικούς και αντίστροφα προοδευτικούς φόρους, με βάση το κριτήριο του φορολογικού συντελεστή. Υπάρχουν επίσης προσωπικοί φόροι, πραγματικοί φόροι, ειδικοί φόροι, πάγιοι φόροι και φόροι κατ' αξία (ad valorem). Επιπλέον, υπάρχουν οι άμεσοι φόροι, οι οποίοι επιβάλλονται στο εισόδημα ή την περιουσία των φορολογουμένων, καθώς αυτά αποτελούν άμεσους δείκτες της φοροδοτικής τους ικανότητας

και εισπράττονται μέσω ονομαστικών φορολογικών καταλόγων. Αντίθετα, οι έμμεσοι φόροι, όπως οι δασμοί, ο Φόρος Προστιθέμενης Αξίας (ΦΠΑ), τα τέλη χαρτοσήμου και οι φόροι κύκλου εργασιών, δεν εισπράττονται μέσω ονομαστικού φορολογικού καταλόγου, αλλά επιβάλλονται στο εισόδημα που καταναλώνεται ή στην περιουσία του φορολογουμένου ως έμμεσος δείκτης της φοροδοτικής του ικανότητας (Φινοκαλιώτης, 2017).

Το ελληνικό φορολογικό σύστημα περιλαμβάνει πολυάριθμους φόρους που αφορούν το εισόδημα, την περιουσία και τη δαπάνη. Οι περισσότεροι από αυτούς τους φόρους επιβάλλονται υπέρ του κράτους, ενώ ένα μικρότερο μέρος αφορά τους Οργανισμούς Κοινωνικής Ασφάλισης. Ο σημαντικότερος φόρος από άποψη κρατικών εσόδων είναι ο Φόρος Προστιθέμενης Αξίας (ΦΠΑ), ενώ ακολουθεί ο Φόρος Εισοδήματος Φυσικών Προσώπων. Υπάρχουν επίσης πολλοί φόροι που επιβάλλονται στους ταξιδιώτες και στον τουριστικό κλάδο. Σκοπός της φορολογίας είναι η δημιουργία εσόδων, τα οποία μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τη χρηματοδότηση έργων υποδομής, συμβάλλοντας έτσι στη βελτίωση της ποιότητας των υπηρεσιών που παρέχονται τόσο στους τουρίστες όσο και στους Έλληνες πολίτες (Σακκάς, 2006).

Ο φόρος εισοδήματος επιβάλλεται στο εισόδημα που αποκτάται κατά τη διάρκεια μιας συγκεκριμένης χρονικής περιόδου από φυσικά πρόσωπα, επιχειρήσεις και άλλες νομικές οντότητες. Η επιβολή του φόρου εισοδήματος βασίζεται στην αντίληψη ότι το εισόδημα αντανakλά την αγοραστική δύναμη των φορολογουμένων και, ως εκ τούτου, προσδιορίζει την οικονομική τους δυνατότητα (Φινοκαλιώτης, 2017).

Οι άμεσοι φόροι είναι φόροι που επιβάλλονται απευθείας στους φορολογουμένους με βάση τις μεταβλητές που καθορίζουν τη φοροδοτική τους ικανότητα. Οι βασικότεροι παράγοντες που την προσδιορίζουν είναι το εισόδημα και η περιουσία τους (Σταματόπουλος & Καραβοκύρης, 2020). Οι φόροι αυτοί έχουν, επομένως, άμεση επίδραση, καθώς το πρόσωπο που υποχρεούται να καταβάλει τον φόρο είναι το ίδιο που υφίσταται την αντίστοιχη οικονομική επιβάρυνση. Οι άμεσοι φόροι διακρίνονται σε δύο βασικές κατηγορίες: τους φόρους εισοδήματος και τους φόρους περιουσίας (Γκινόγλου, 2004).

Το σημαντικότερο χαρακτηριστικό των άμεσων φόρων είναι ο προοδευτικός τους χαρακτήρας. Οι άμεσοι φόροι επιβάλλονται στο φορολογητέο εισόδημα ή στα περιουσιακά στοιχεία και κατανέμονται σε πολλαπλά φορολογικά κλιμάκια. Στην άμεση φορολογία περιλαμβάνονται ο φόρος εισοδήματος, ο φόρος κληρονομιάς, ο φόρος δωρεών, ο φόρος γονικών παροχών, καθώς και ο Φόρος Προστιθέμενης Αξίας (ΦΠΑ), ο οποίος επιβάλλεται και

εισπράττεται μέσω των πραγματοποιούμενων συναλλαγών (Διακομιχάλης, 2013). Όσον αφορά ειδικότερα την άμεση φορολογία των ξενοδοχειακών επιχειρήσεων, αυτή αφορά τον φόρο εισοδήματος που επιβάλλεται στα κέρδη που πραγματοποιεί μια ξενοδοχειακή επιχείρηση κατά τη διάρκεια ενός οικονομικού έτους. Το φορολογικό αυτό σύστημα εφαρμόζεται στα λειτουργικά κέρδη του ξενοδοχείου, αφού προηγουμένως αφαιρεθούν από τα συνολικά έσοδα οι επιχειρηματικές δαπάνες και οι αποσβέσεις των πάγιων περιουσιακών στοιχείων. Οι φορολογικοί συντελεστές για τις επιχειρήσεις, και ειδικότερα για τις ξενοδοχειακές επιχειρήσεις, διαφέρουν σημαντικά από χώρα σε χώρα. Ενδεικτικά, ο εταιρικός φορολογικός συντελεστής ανέρχεται σε 9% στη Βουλγαρία, 11% στη Λετονία, 15% στην Κύπρο και 24% στην Ελλάδα. Ο μέσος εταιρικός φορολογικός συντελεστής στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ανεξάρτητα από τον κλάδο δραστηριότητας, ανέρχεται περίπου στο 21% (Κοτσοβού, 2019).

Αντίθετα, οι έμμεσοι φόροι επιβάλλονται σε οικονομικές δραστηριότητες και συναλλαγές και εισπράττονται όχι μέσω ονομαστικών διαδικασιών φορολόγησης, αλλά με την πραγματοποίηση συγκεκριμένων οικονομικών γεγονότων ή συναλλαγών (Σταματόπουλος & Καραβοκύρης, 2020). Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται οι δασμοί, τα τέλη χαρτοσήμου, οι φόροι κατανάλωσης και, γενικότερα, όλοι οι φόροι που εισπράττονται μέσω αποδείξεων και τιμολογίων. Θα πρέπει επίσης να αναφερθεί ότι υπάρχει και μια τρίτη κατηγορία φόρων, οι λεγόμενοι μικτοί φόροι, οι οποίοι συνδυάζουν στοιχεία τόσο άμεσης όσο και έμμεσης φορολογίας (Γκινόγλου, 2004).

Οι μικτοί φόροι αφορούν κυρίως φόρους επί των συναλλαγών. Συνήθως αποτελούνται από πάγιους φόρους, οι οποίοι εκφράζονται ως συγκεκριμένο χρηματικό ποσό, όπως τα πάγια τέλη χαρτοσήμου, καθώς και από ειδικούς φόρους, των οποίων η φορολογική βάση προσδιορίζεται ποσοτικά ανά μονάδα ή όγκο. Οι άμεσοι φόροι θεωρούνται πλεονεκτικότεροι σε σχέση με άλλες μορφές φορολογίας, καθώς θεωρούνται δικαιότεροι. Η φορολογική επιβάρυνση είναι μεγαλύτερη για τα άτομα με υψηλότερα εισοδήματα. Αντίθετα, οι έμμεσοι φόροι επιβάλλονται ομοιόμορφα σε όλους τους πολίτες, ανεξάρτητα από τη φοροδοτική τους ικανότητα (Διακομιχάλης, 2013).

Επιπλέον, οι άμεσοι φόροι είναι περισσότερο σταθεροί, καθώς οι πολίτες γνωρίζουν εκ των προτέρων ποιες είναι οι φορολογικές τους υποχρεώσεις. Αντίθετα, οι έμμεσοι φόροι παρουσιάζουν επίσης ορισμένα πλεονεκτήματα, καθώς μπορούν να επιβληθούν εύκολα στο σύνολο του πληθυσμού, εξασφαλίζουν την άμεση και απλή είσπραξη εσόδων, ενώ το κόστος

βεβαίωσης είναι χαμηλότερο και η διαδικασία είσπραξης ταχύτερη. Ένα ακόμη κριτήριο για τη διαφοροποίηση των φόρων αποτελεί το είδος του φορολογικού συντελεστή (Σταματόπουλος & Καραβοκύρης, 2020). Με βάση το κριτήριο αυτό, οι φόροι διακρίνονται σε αναλογικούς και προοδευτικούς φόρους.

Αναλογικός φόρος είναι εκείνος στον οποίο ο φορολογικός συντελεστής παραμένει σταθερός ως ποσοστό, ανεξάρτητα από το ύψος του φορολογητέου εισοδήματος ή της περιουσίας. Αντίθετα, οι προοδευτικοί φόροι χαρακτηρίζονται από αύξηση του φορολογικού συντελεστή καθώς αυξάνεται η φορολογική βάση (Γκινόγλου, 2004).

Ο φόρος εισοδήματος νομικών προσώπων αποτελεί παράδειγμα αναλογικού φόρου. Χαρακτηρίζεται ως αναλογικός, καθώς επιβάλλεται με σταθερό συντελεστή, ανεξάρτητα από το ύψος του φορολογητέου εισοδήματος που αποκτά μια επιχείρηση. Αντίθετα, ο φόρος εισοδήματος φυσικών προσώπων θεωρείται προοδευτικός, καθώς ο φορολογικός συντελεστής αυξάνεται όσο αυξάνεται το εισόδημα. Προοδευτικός είναι επίσης ο φόρος κληρονομιάς, καθώς ο φορολογικός συντελεστής αυξάνεται ανάλογα με την αξία της κληρονομικής περιουσίας (Γκινόγλου, 2004).

3.2.2 Φορολόγηση επιχειρήσεων

Η φορολογία των επιχειρήσεων αποτελεί ένα ιδιαίτερα σημαντικό στοιχείο του ελληνικού φορολογικού συστήματος, καθώς συμβάλλει καθοριστικά στη δημιουργία δημοσίων εσόδων και στη χρηματοδότηση των κρατικών λειτουργιών. Το ισχύον θεσμικό πλαίσιο διέπεται κυρίως από τον Ν. 4172/2013 (Κώδικας Φορολογίας Εισοδήματος), ο οποίος καθορίζει τις διαδικασίες προσδιορισμού του φορολογητέου εισοδήματος, τις επιτρεπόμενες εκπτώσεις δαπανών, τους κανόνες αποσβέσεων, τη φορολόγηση των επιχειρήσεων και τις σχετικές φορολογικές υποχρεώσεις (Ν. 4172/2013).

Η φορολογία των επιχειρήσεων βασίζεται στην αρχή της φορολόγησης του καθαρού εισοδήματος, δηλαδή στη φορολόγηση των καθαρών κερδών που προκύπτουν μετά την αφαίρεση των εξόδων που συνδέονται με την άσκηση της επιχειρηματικής δραστηριότητας. Το φορολογικό πλαίσιο αποσκοπεί, αφενός, στη διασφάλιση της δίκαιης κατανομής των φορολογικών βαρών και, αφετέρου, στην ενίσχυση της οικονομικής ανάπτυξης μέσω της δημιουργίας ενός σταθερού και προβλέψιμου φορολογικού περιβάλλοντος (Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων – ΑΑΔΕ, 2024).

Για τα φυσικά πρόσωπα, το εισόδημα από επιχειρηματική δραστηριότητα αφορά τα κέρδη που προκύπτουν από τις επιχειρηματικές συναλλαγές, μετά την αφαίρεση των συνολικών επιχειρηματικών δαπανών, των προβλέψεων για επισφαλείς απαιτήσεις και των αποσβέσεων (Γιαννόπουλος, 2021).

3.2.3 Έσοδα από επιχειρηματική δραστηριότητα

Ως εισόδημα από επιχειρηματική δραστηριότητα νοείται κάθε έσοδο που προκύπτει από την άσκηση επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, ανεξάρτητα από τη νομική μορφή της επιχείρησης. Σύμφωνα με τον Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος (ΚΦΕ), στα έσοδα από επιχειρηματική δραστηριότητα περιλαμβάνονται οι πωλήσεις προϊόντων, η παροχή υπηρεσιών, οι προμήθειες, τα δικαιώματα (royalties), οι επιχορηγήσεις που σχετίζονται με τη λειτουργία της επιχείρησης, καθώς και κάθε άλλη οικονομική ωφέλεια που προκύπτει στο πλαίσιο της επιχειρηματικής δραστηριότητας.

Η αναγνώριση των εσόδων πραγματοποιείται σύμφωνα με την αρχή της δεδουλευμένης βάσης, σύμφωνα με την οποία τα έσοδα καταχωρίζονται κατά τον χρόνο κατά τον οποίο δημιουργείται το δικαίωμα είσπραξης και όχι απαραίτητα κατά τον χρόνο της πραγματικής είσπραξης του ποσού. Η εφαρμογή της συγκεκριμένης αρχής συμβάλλει στην ακριβέστερη αποτύπωση της οικονομικής κατάστασης και της χρηματοοικονομικής επίδοσης της επιχείρησης (Νόμος 4308/2014).

3.2.4 Εκπιπόμενες δαπάνες

Οι εκπιπόμενες δαπάνες αποτελούν καθοριστικό παράγοντα για τον υπολογισμό του φορολογητέου εισοδήματος. Σύμφωνα με το άρθρο 22 του Ν. 4172/2013, κάθε επιχειρηματική δαπάνη που πραγματοποιείται προς το συμφέρον της επιχείρησης, συνδέεται με πραγματικές συναλλαγές και καταχωρίζεται στα λογιστικά βιβλία με τα απαραίτητα δικαιολογητικά στοιχεία, δύναται να εκπέσει από τα ακαθάριστα έσοδα.

Στις εκπιπόμενες δαπάνες περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, οι αμοιβές προσωπικού, οι εργοδοτικές εισφορές, τα έξοδα μίσθωσης, οι δαπάνες διαφήμισης, οι αμοιβές τρίτων, τα λειτουργικά έξοδα, οι ασφαλιστικές εισφορές και οι τόκοι δανείων, υπό την προϋπόθεση ότι πληρούνται οι προβλεπόμενες από τη νομοθεσία προϋποθέσεις.

Αντίθετα, δαπάνες που δεν σχετίζονται με την επιχειρηματική δραστηριότητα, πρόστιμα και κυρώσεις, καθώς και άλλες δαπάνες που ορίζονται ρητά από τη νομοθεσία ως μη εκπιπτόμενες, δεν αναγνωρίζονται για φορολογική έκπτωση. Η δυνατότητα έκπτωσης των δαπανών συμβάλλει στη φορολόγηση των πραγματικών οικονομικών αποτελεσμάτων της επιχείρησης και ενισχύει την αρχή της φορολογικής δικαιοσύνης (Ν. 4172/2013).

3.2.5 Αποσβέσεις

Οι αποσβέσεις αποτελούν τη λογιστική και φορολογική μέθοδο μέσω της οποίας η αξία των παγίων περιουσιακών στοιχείων κατανέμεται συστηματικά καθ' όλη τη διάρκεια της ωφέλιμης ζωής τους. Μέσω των αποσβέσεων αναγνωρίζεται η σταδιακή μείωση της αξίας, η φθορά, η υποβάθμιση ή η τεχνολογική απαξίωση των περιουσιακών στοιχείων που χρησιμοποιούνται στην παραγωγική διαδικασία.

Ο Κώδικας Φορολογίας Εισοδήματος καθορίζει συγκεκριμένους φορολογικούς συντελεστές αποσβέσεων για διάφορες κατηγορίες παγίων στοιχείων, όπως κτίρια, μηχανήματα, εξοπλισμός, οχήματα και άυλα περιουσιακά στοιχεία. Οι αποσβέσεις υπολογίζονται σε ετήσια βάση και αναγνωρίζονται ως εκπιπτόμενη δαπάνη, μειώνοντας κατ' αυτόν τον τρόπο το φορολογητέο εισόδημα της επιχείρησης (Ν. 4172/2013).

3.2.6 Φορολόγηση επιχειρηματικών κερδών

Τα επιχειρηματικά κέρδη προσδιορίζονται από τη διαφορά μεταξύ των συνολικών εσόδων και των εκπιπτόμενων δαπανών της επιχείρησης, λαμβάνοντας υπόψη τις φορολογικές προσαρμογές που προβλέπονται από τη φορολογική νομοθεσία. Το αποτέλεσμα αυτό αποτελεί τη βάση για τον προσδιορισμό του φόρου εισοδήματος.

Η φορολόγηση των επιχειρηματικών κερδών εφαρμόζεται ανεξάρτητα από τη νομική μορφή της επιχείρησης, ενώ οι φορολογικοί συντελεστές και οι ειδικές διατάξεις διαφοροποιούνται ανάλογα με την κατηγορία του φορολογούμενου. Η διαδικασία αυτή διασφαλίζει ότι οι φόροι επιβάλλονται επί του πραγματικού καθαρού εισοδήματος που προκύπτει από τις επιχειρηματικές δραστηριότητες (Ν. 4172/2013).

3.2.7 Φορολόγηση νομικών προσώπων και οντοτήτων

Τα νομικά πρόσωπα, και ειδικότερα οι προσωπικές και οι κεφαλαιουχικές εταιρείες, υπόκεινται σε φορολογία εισοδήματος, καθώς αποκτούν εισόδημα το οποίο διακρίνεται από το εισόδημα των φυσικών προσώπων που τα απαρτίζουν. Η ελληνική έννομη τάξη εφαρμόζει το κλασικό σύστημα φορολόγησης των νομικών προσώπων, σύμφωνα με το οποίο φορολογείται το σύνολο των κερδών τους. Ως αποτέλεσμα, τα εταιρικά κέρδη ενδέχεται να υπόκεινται σε διπλή φορολόγηση, καθώς φορολογούνται τόσο σε επίπεδο νομικού προσώπου όσο και σε επίπεδο των μετόχων ή εταίρων που λαμβάνουν τα διανεμόμενα κέρδη (Φινοκαλιώτης, 2017).

Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται οι ανώνυμες εταιρείες (Α.Ε.), οι εταιρείες περιορισμένης ευθύνης (Ε.Π.Ε.), οι ιδιωτικές κεφαλαιουχικές εταιρείες (Ι.Κ.Ε.), οι προσωπικές εταιρείες, οι συνεταιρισμοί, καθώς και λοιπές νομικές μορφές που αναγνωρίζονται από την ελληνική νομοθεσία. Ο φορολογικός συντελεστής εφαρμόζεται επί του συνολικού φορολογητέου αποτελέσματος της διαχειριστικής χρήσης, όπως αυτό διαμορφώνεται μετά τις απαιτούμενες φορολογικές αναμορφώσεις. Παράλληλα, τα νομικά πρόσωπα υποχρεούνται να τηρούν λογιστικά βιβλία, να υποβάλλουν φορολογικές δηλώσεις και να συμμορφώνονται με όλες τις φορολογικές και λογιστικές υποχρεώσεις που προβλέπονται από την ισχύουσα νομοθεσία (Ν. 4308/2014).

Στην ετήσια δήλωση φορολογίας εισοδήματος, η οποία υποβάλλεται στο τέλος του έκτου μήνα από τη λήξη της φορολογικής περιόδου, ο οφειλόμενος φόρος υπολογίζεται αφού αφαιρεθούν:

- ο παρακρατηθείς φόρος,
- ο προκαταβληθείς φόρος, και
- ο φόρος που καταβλήθηκε στην αλλοδαπή, όπου αυτός αναγνωρίζεται σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις.

Οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις, σύμφωνα με τα Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα (ΕΛΠ), διαφοροποιούνται ανάλογα με το μέγεθος της οντότητας. Οι επιχειρήσεις κατατάσσονται σε κατηγορίες με βάση κριτήρια όπως το σύνολο του ενεργητικού, ο καθαρός κύκλος εργασιών και ο μέσος αριθμός απασχολούμενων εργαζομένων, ώστε να προσδιορίζονται οι αντίστοιχες λογιστικές και δημοσιοποιητικές τους υποχρεώσεις (Μπατσινίλας & Πατατούκας, 2015).

3.2.8 Προκαταβολή φόρου εισοδήματος

Η προκαταβολή φόρου εισοδήματος αποτελεί μηχανισμό προείσπραξης του φόρου που αναμένεται να προκύψει κατά το επόμενο φορολογικό έτος. Υπολογίζεται ως ποσοστό επί του κύριου φόρου εισοδήματος που προκύπτει από την εκκαθάριση της δήλωσης και συμψηφίζεται με τον φόρο της επόμενης χρήσης. Ο θεσμός της προκαταβολής έχει ως στόχο τη σταθερή ροή φορολογικών εσόδων προς το Δημόσιο και τη διευκόλυνση της δημοσιονομικής διαχείρισης. Παράλληλα, συμβάλλει στην ομαλή κατανομή της φορολογικής επιβάρυνσης των επιχειρήσεων κατά τη διάρκεια του οικονομικού έτους (ΑΑΔΕ, 2024).

3.2.9 Ειδική εισφορά αλληλεγγύης

Η Ειδική Εισφορά Αλληλεγγύης θεσπίστηκε ως έκτακτο δημοσιονομικό μέτρο με σκοπό την ενίσχυση των δημόσιων εσόδων κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης. Επιβαλλόταν στα φυσικά πρόσωπα με βάση το συνολικό ετήσιο εισόδημά τους και υπολογιζόταν με προοδευτική φορολογική κλίμακα.

Στο πλαίσιο των μεταγενέστερων φορολογικών μεταρρυθμίσεων, η εισφορά ανεστάλη σταδιακά για διάφορες κατηγορίες εισοδημάτων και τελικά καταργήθηκε για τη συντριπτική πλειονότητα των φορολογουμένων από το φορολογικό έτος 2023. Ως εκ τούτου, δεν αποτελεί πλέον μέρος της ισχύουσας φορολογικής επιβάρυνσης ούτε για τις επιχειρήσεις ούτε για τα φυσικά πρόσωπα.

Παρά την κατάργησή της, εξακολουθεί να έχει ιδιαίτερη σημασία από ιστορική και νομοθετική άποψη, καθώς αντικατοπτρίζει την εξέλιξη του ελληνικού φορολογικού συστήματος και τις παρεμβάσεις που υιοθετήθηκαν για την αντιμετώπιση των δημοσιονομικών προκλήσεων της χώρας (Νόμος 4916/2022).

3.3 Φόρος συγκέντρωσης κεφαλαίου

Ο Φόρος Συγκέντρωσης Κεφαλαίου (Φ.Σ.Κ.) αποτελεί έμμεσο φόρο που επιβάλλεται σε συγκεκριμένες πράξεις συγκέντρωσης κεφαλαίων από νομικά πρόσωπα και εταιρικές οντότητες. Εντάχθηκε στην ελληνική έννομη τάξη με σκοπό την εναρμόνιση της εθνικής νομοθεσίας με το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και διέπεται κυρίως από τις διατάξεις των άρθρων 17–31 του Ν. 1676/1986. Ο φόρος επιβάλλεται κατά τη σύσταση κεφαλαιουχικών

εταιρειών, καθώς και κατά την αύξηση του εταιρικού ή μετοχικού κεφαλαίου, όταν η αύξηση πραγματοποιείται μέσω εισφορών των εταίρων ή των μετόχων (Ν. 1676/1986).

Η φορολογική βάση του Φόρου Συγκέντρωσης Κεφαλαίου προσδιορίζεται από την αξία των εισφερόμενων κεφαλαίων ή περιουσιακών στοιχείων που ενισχύουν την οικονομική βάση της εταιρείας. Ο συντελεστής του φόρου ανέρχεται σε 1% επί της φορολογητέας αξίας, ενώ επιβάλλεται και η προβλεπόμενη εισφορά υπέρ του Δημοσίου, όπου αυτή ορίζεται από την ισχύουσα νομοθεσία. Η φορολογική υποχρέωση γεννάται κατά τον χρόνο πραγματοποίησης της πράξης συγκέντρωσης κεφαλαίου και η σχετική δήλωση υποβάλλεται στην αρμόδια φορολογική αρχή εντός της νόμιμης προθεσμίας (Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων – ΑΑΔΕ, 2024).

Η ελληνική φορολογική νομοθεσία προβλέπει επίσης απαλλαγές από τον Φόρο Συγκέντρωσης Κεφαλαίου. Ορισμένες πράξεις εταιρικών μετασχηματισμών, όπως συγχωνεύσεις, διασπάσεις και εισφορές κλάδων επιχειρήσεων που πραγματοποιούνται σύμφωνα με τις ειδικές διατάξεις περί εταιρικών μετασχηματισμών, απαλλάσσονται από τον φόρο. Επιπλέον απαλλαγές προβλέπονται τόσο από την εθνική όσο και από την ενωσιακή νομοθεσία (Ν. 4935/2022). Οι απαλλαγές αυτές αποσκοπούν στην ενίσχυση της επιχειρηματικής ανάπτυξης, της εταιρικής αναδιοργάνωσης και των επενδύσεων, περιορίζοντας τις πρόσθετες φορολογικές επιβαρύνσεις (Ν. 4601/2019).

Ο Φόρος Συγκέντρωσης Κεφαλαίου διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη φορολογία των επιχειρήσεων, καθώς συνδέεται άμεσα με τη χρηματοδότηση και την κεφαλαιακή ενίσχυσή τους. Παρότι η δημοσιονομική του επιβάρυνση είναι σχετικά περιορισμένη σε σύγκριση με άλλους φόρους, επηρεάζει το κόστος ίδρυσης και ανάπτυξης των επιχειρήσεων. Για τον λόγο αυτό, η σύγχρονη ελληνική φορολογική πολιτική επιδιώκει τη διατήρηση ενός σταθερού πλαισίου εφαρμογής του φόρου, παράλληλα με τη θέσπιση ειδικών απαλλαγών που ενισχύουν την επιχειρηματικότητα, την εταιρική ανάπτυξη και τις επενδύσεις (ΑΑΔΕ, 2024).

3.4 EN.Φ.Ι.Α. (Ενιαίος Φόρος Ιδιοκτησίας Ακινήτων)

Ο πρώην Φόρος Ακίνητης Περιουσίας (ΦΑΠ), ο οποίος ίσχυε κατά τα προηγούμενα έτη, καταργήθηκε από την 1η Ιανουαρίου 2014 και αντικαταστάθηκε από έναν νέο φόρο που επιβάλλεται στην ακίνητη περιουσία που ανήκει σε φυσικά πρόσωπα και νομικά πρόσωπα, γνωστό ως Ενιαίος Φόρος Ιδιοκτησίας Ακινήτων (ΕΝΦΙΑ).

Ο νέος αυτός φόρος εισήγαγε μια νέα προσέγγιση στη φορολόγηση της ακίνητης περιουσίας στην Ελλάδα, καταργώντας τα χαρακτηριστικά της αναλογικότητας και της προοδευτικότητας που διέκριναν τους προηγούμενους φόρους επί των ακινήτων. Ως εκ τούτου, ο ΕΝΦΙΑ αποτελεί συνδυασμό των έκτακτων φόρων ακίνητης περιουσίας (ΕΕΤΗΔΕ και ΕΕΤΑ), οι οποίοι θεσπίστηκαν το 2012 και το 2013 αντίστοιχα, και του ΦΑΠ, ο οποίος θεσπίστηκε με τον Ν. 3842/2010.

Κατά την αρχική εφαρμογή του, ο ΕΝΦΙΑ αποτελούνταν από το άθροισμα δύο διαφορετικών στοιχείων (Ν. 3842/2010):

- α) Τον κύριο φόρο, ο οποίος υπολογίζεται ξεχωριστά για κάθε ακίνητο· και
- β) Τον συμπληρωματικό φόρο, ο οποίος επιβάλλεται με αναλογικό συντελεστή επί του συνόλου της ακίνητης περιουσίας που κατέχει ένα φυσικό ή νομικό πρόσωπο, εφόσον η αντικειμενική αξία της περιουσίας υπερβαίνει το ποσό των 300.000 ευρώ.

Σημαντικό μέρος της διαδικασίας προσδιορισμού της φορολογικής υποχρέωσης αποτελεί η υποχρέωση των φορολογουμένων να υποβάλλουν τη Δήλωση Στοιχείων Ακινήτων, η οποία είναι ευρέως γνωστή ως έντυπο Ε9 και παρέχει τις απαραίτητες πληροφορίες σχετικά με τα ακίνητα που ανήκουν σε φυσικά και νομικά πρόσωπα (Ν. 3842/2010).

3.5 Φόρος Προστιθέμενης Αξίας (Φ.Π.Α.)

3.5.1 Βασικά χαρακτηριστικά του Φ.Π.Α.

Ο Φόρος Προστιθέμενης Αξίας (Φ.Π.Α.) αποτέλεσε τον πρώτο φόρο που εναρμονίστηκε σε ευρωπαϊκό επίπεδο με τα φορολογικά συστήματα των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.). Το 1957 συστάθηκε ειδική φορολογική επιτροπή υπό την προεδρία του καθηγητή Newmark, με στόχο την κατάργηση όλων των εσωτερικών φόρων κύκλου εργασιών που επιβάλλονταν από τα κράτη-μέλη και την καθιέρωση ενός ενιαίου φορολογικού

συστήματος, και συγκεκριμένα του Φ.Π.Α. Η εφαρμογή του Φ.Π.Α. υιοθετήθηκε αρχικά από τη Γαλλία και, το 1967, επεκτάθηκε και στις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες μέσω των δύο πρώτων οδηγιών για τον Φ.Π.Α., και συγκεκριμένα της Οδηγίας 62/227/ΕΟΚ και της Οδηγίας 67/228/ΕΟΚ. Το 1977 θεσπίστηκε η Έκτη Οδηγία Φ.Π.Α. (77/388/ΕΟΚ), η οποία θεωρείται ο ακρογωνιαίος λίθος της νομοθεσίας για τον Φ.Π.Α. Στη συνέχεια, η νομοθεσία συμπληρώθηκε και κωδικοποιήθηκε μέσω της Οδηγίας 2006/112/ΕΚ, η οποία εξακολουθεί να αποτελεί το βασικό νομοθετικό πλαίσιο αναφοράς για τον Φ.Π.Α. έως και σήμερα (Σταματόπουλος & Κλωνή, 2015).

Ο Φ.Π.Α. αποτελεί ευρωπαϊκό φορολογικό σύστημα, η εφαρμογή του οποίου είναι υποχρεωτική σε όλα τα κράτη-μέλη της Ε.Ε. Τα κράτη-μέλη οφείλουν να τον εφαρμόζουν σύμφωνα με το ενιαίο ευρωπαϊκό πλαίσιο, ενώ η συμμόρφωση με τις σχετικές διατάξεις ελέγχεται από τα αρμόδια ευρωπαϊκά όργανα (Κουνάδης & Σγουρινάκης, 2017). Ο Φόρος Προστιθέμενης Αξίας αποτελεί έμμεσο φόρο που εφαρμόζεται στο ελληνικό φορολογικό σύστημα και επιβάλλεται στις επιχειρηματικές συναλλαγές που αφορούν την πώληση αγαθών και την παροχή υπηρεσιών. Σύμφωνα με τους Σταματόπουλο και Κλωνή (2015), ο Φ.Π.Α. υπολογίζεται σε κάθε στάδιο της παραγωγικής διαδικασίας, λαμβάνοντας υπόψη την αξία που προστίθεται στα αγαθά και τις υπηρεσίες κατά τη διάρκεια κάθε φάσης της παραγωγής.

Οι επιχειρήσεις που υπάγονται στον Φ.Π.Α. έχουν τη δυνατότητα να εκπέσουν τον φόρο που έχουν καταβάλει για τις αγορές και τις δαπάνες που συνδέονται με την επιχειρηματική τους δραστηριότητα από τον Φ.Π.Α. που εισπράττουν μέσω των πωλήσεων και των παραδόσεων τους και αποδίδουν τη διαφορά στο ελληνικό Δημόσιο. Κατά συνέπεια, βασική αρχή που διέπει τον Φ.Π.Α. είναι η αρχή της ουδετερότητας, σύμφωνα με την οποία η φορολογική επιβάρυνση βαρύνει τελικά τον τελικό καταναλωτή και όχι τις επιχειρήσεις.

Η νομοθεσία περί Φ.Π.Α. αποτελεί ένα ιδιαίτερα οργανωμένο φορολογικό πλαίσιο, το οποίο χρησιμοποιείται ως εργαλείο άσκησης κοινωνικής και οικονομικής πολιτικής, καθώς περιλαμβάνει απαλλαγές, μειωμένους φορολογικούς συντελεστές όπου απαιτείται, καθώς και ειδικά καθεστώτα για την καταβολή και την είσπραξη του φόρου.

3.5.2 Ισχύοντες συντελεστές στην Ελλάδα

Στην Ελλάδα, οι ισχύοντες συντελεστές Φ.Π.Α. καθορίζονται στο άρθρο 21 του Ν. 2859/2000 και είναι οι ακόλουθοι:

Ο κανονικός συντελεστής Φ.Π.Α. ανέρχεται σε 24% και εφαρμόζεται από την 1η Ιουνίου 2016. Μέχρι την ημερομηνία αυτή, ο κανονικός συντελεστής Φ.Π.Α. ανερχόταν σε 23%.

Οι δύο μειωμένοι συντελεστές Φ.Π.Α. είναι 13% και 6%. Ο συντελεστής Φ.Π.Α. 13% εφαρμόζεται σε υπηρεσίες διαμονής σε ξενοδοχεία και λοιπά καταλύματα, καθώς και σε είδη διατροφής, όπως το νερό, το γάλα, τα ψάρια και άλλα προϊόντα. Ο συντελεστής Φ.Π.Α. 6% εφαρμόζεται σε προϊόντα όπως τα φαρμακευτικά προϊόντα, τα βιβλία και άλλα αγαθά που καθορίζονται ειδικά από τη νομοθεσία.

Τα τελευταία χρόνια έχουν πραγματοποιηθεί αρκετές μεταβολές στους συντελεστές Φ.Π.Α. στην Ελλάδα όσον αφορά τον τουριστικό τομέα:

1. Ο συντελεστής Φ.Π.Α. που εφαρμόζεται στις υπηρεσίες διαμονής σε ξενοδοχεία και λοιπά καταλύματα ανέρχεται σε 13% από την 1η Οκτωβρίου 2015. Πριν από την ημερομηνία αυτή, εφαρμοζόταν ο υπερμειωμένος συντελεστής Φ.Π.Α. 6%.

2. Οι υπηρεσίες εστίασης υπάγονταν στον κανονικό συντελεστή Φ.Π.Α. 24% από τις 20 Ιουλίου 2015 έως τις 19 Μαΐου 2019, ενώ πριν από την περίοδο αυτή εφαρμοζόταν ο μειωμένος συντελεστής Φ.Π.Α. 13% (ΠΟΛ 1160/2015). Από τις 20 Μαΐου 2019, οι υπηρεσίες εστίασης υπάγονται εκ νέου στον συντελεστή Φ.Π.Α. 13%, σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 4611/2019.

3. Όλες οι μορφές εσωτερικών μεταφορών επιβατών (χερσαίες, εναέριας και θαλάσσιες), ανεξάρτητα από το μεταφορικό μέσο που χρησιμοποιείται, υπάγονται στον κανονικό συντελεστή Φ.Π.Α. 24% από τις 20 Ιουλίου 2015 (ΠΟΛ 1160/2015).

4. Τα ελληνικά νησιά επωφελούνταν παραδοσιακά από μειωμένο συντελεστή Φ.Π.Α. κατά 30%. Ωστόσο, σήμερα το ευνοϊκό αυτό καθεστώς διατηρείται μόνο στα νησιά Λέρος, Λέσβος, Κως, Σάμος και Χίος. Οι συντελεστές Φ.Π.Α. που ισχύουν στα συγκεκριμένα πέντε νησιά είναι:

- 17% για τον κανονικό συντελεστή Φ.Π.Α.,
- 9% για τον μειωμένο συντελεστή Φ.Π.Α.,

- 4% για τον υπερμειωμένο συντελεστή Φ.Π.Α (Ν. 2859/2000).

3.5.3 Περιπτώσεις απαλλαγών

Η ελληνική νομοθεσία για τον Φόρο Προστιθέμενης Αξίας (Φ.Π.Α.) προβλέπει συγκεκριμένες περιπτώσεις απαλλαγής από την επιβολή του φόρου, οι οποίες εφαρμόζονται τόσο σε γενικό επίπεδο όσο και ειδικότερα στον κλάδο των τουριστικών καταλυμάτων. Οι απαλλαγές αυτές αποσκοπούν στην αποφυγή της διπλής φορολόγησης, στην ενίσχυση συγκεκριμένων οικονομικών δραστηριοτήτων και στην εναρμόνιση της ελληνικής νομοθεσίας με το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ν. 2859/2000).

Μία σημαντική περίπτωση απαλλαγής αφορά τις επιχειρήσεις που υπάγονται στο ειδικό καθεστώς απαλλαγής μικρών επιχειρήσεων. Οι επιχειρήσεις αυτές, υπό την προϋπόθεση ότι πληρούν τα κριτήρια που καθορίζονται από τη φορολογική νομοθεσία και ο ετήσιος κύκλος εργασιών τους δεν υπερβαίνει το προβλεπόμενο από τον νόμο όριο, απαλλάσσονται από την υποχρέωση επιβολής και απόδοσης Φ.Π.Α. στις συναλλαγές τους. Ωστόσο, δεν έχουν το δικαίωμα έκπτωσης του Φ.Π.Α. που επιβαρύνει τις αγορές και τις λειτουργικές τους δαπάνες (Ν. 2859/2000).

Επιπλέον, οι υπηρεσίες διαμονής που παρέχονται στο πλαίσιο ειδικών διεθνών ή διπλωματικών προνομίων απαλλάσσονται από τον Φ.Π.Α., όπως επίσης και οι υπηρεσίες που συνδέονται με διεθνείς οργανισμούς, πρεσβείες και προξενικές αρχές, υπό την προϋπόθεση ότι πληρούνται οι όροι που προβλέπονται από την εθνική και ευρωπαϊκή νομοθεσία. Οι απαλλαγές αυτές εφαρμόζονται μόνο όταν ολοκληρώνονται οι απαιτούμενες νόμιμες διαδικασίες και προσκομίζονται τα απαραίτητα δικαιολογητικά (Ν. 2859/2000).

Αντίθετα, η παροχή υπηρεσιών διαμονής από ξενοδοχεία, ενοικιαζόμενα δωμάτια, επιπλωμένα διαμερίσματα, τουριστικές κατοικίες και λοιπά τουριστικά καταλύματα αποτελεί, κατά κανόνα, φορολογητέα πράξη και υπόκειται στον ισχύοντα συντελεστή Φ.Π.Α. Οι απαλλαγές εφαρμόζονται μόνο στις ειδικές περιπτώσεις που προβλέπονται ρητά από τη νομοθεσία και δεν αποτελούν γενικό χαρακτηριστικό της τουριστικής δραστηριότητας (Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων – ΑΑΔΕ, 2024).

Οι προβλεπόμενες απαλλαγές αποσκοπούν στην εξισορρόπηση της ανάγκης εξασφάλισης δημοσίων εσόδων με την υποστήριξη συγκεκριμένων κατηγοριών επιχειρήσεων και συναλλαγών. Παράλληλα, διασφαλίζουν την ομοιόμορφη εφαρμογή των κανόνων του Φ.Π.Α.

σύμφωνα με τις απαιτήσεις του ευρωπαϊκού κοινοτικού δικαίου και συμβάλλουν στη διατήρηση της ανταγωνιστικότητας του ελληνικού τουριστικού προϊόντος (Οδηγία 2006/112/EK, 2015).

3.6 Βραχυχρόνιες μισθώσεις στο πλαίσιο της οικονομίας διαμοιρασμού

Οι βραχυχρόνιες μισθώσεις ακινήτων αποτελούν μία από τις σημαντικότερες εκφάνσεις της οικονομίας διαμοιρασμού (sharing economy), η οποία γνώρισε ιδιαίτερα μεγάλη ανάπτυξη κατά την τελευταία δεκαετία λόγω της εξάπλωσης των ψηφιακών πλατφορμών. Η οικονομία διαμοιρασμού βασίζεται στη χρήση ψηφιακών τεχνολογιών που επιτρέπουν σε ιδιώτες ή επιχειρήσεις να συνδέονται άμεσα με τους καταναλωτές, διευκολύνοντας την προσωρινή παραχώρηση αγαθών ή υπηρεσιών έναντι οικονομικού ανταλλάγματος. Η εμφάνιση πλατφορμών όπως η Airbnb, η Booking.com, η Vrbo και αντίστοιχες εφαρμογές έχει μεταβάλει σημαντικά τον τρόπο παροχής υπηρεσιών φιλοξενίας στον τουριστικό κλάδο, δημιουργώντας ένα νέο μοντέλο τουριστικής διαμονής που συνυπάρχει με τα παραδοσιακά τουριστικά καταλύματα (Guttentag, 2015).

Η έννοια της βραχυχρόνιας μίσθωσης σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία ορίζεται ως η εκμίσθωση ενός ακινήτου μέσω ηλεκτρονικών πλατφορμών για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, χωρίς την παροχή πρόσθετων υπηρεσιών πέραν της διαμονής και της παροχής κλινοσκεπασμάτων. Η δραστηριότητα αυτή ρυθμίζεται κυρίως από τον Ν. 4446/2016, όπως έχει τροποποιηθεί από μεταγενέστερες νομοθετικές ρυθμίσεις, ενώ οι λεπτομέρειες εφαρμογής της καθορίζονται μέσω αποφάσεων της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων (ΑΑΔΕ) (ΑΑΔΕ, 2024). Στόχος του συγκεκριμένου κανονιστικού πλαισίου είναι η διασφάλιση της φορολογικής συμμόρφωσης, η προστασία του υγιούς ανταγωνισμού και η ενίσχυση της διαφάνειας στις συναλλαγές που πραγματοποιούνται μέσω ηλεκτρονικών πλατφορμών (Ν. 4446/2016).

Η ταχεία ανάπτυξη των βραχυχρόνιων μισθώσεων οφείλεται κυρίως στα πλεονεκτήματα που προσφέρουν τόσο στους ιδιοκτήτες ακινήτων όσο και στους επισκέπτες. Από την πλευρά των ιδιοκτητών, παρέχεται η δυνατότητα αξιοποίησης ακινήτων που ενδεχομένως θα παρέμεναν ανεκμετάλλευστα, δημιουργώντας σημαντικά πρόσθετα εισοδήματα. Παράλληλα, οι ψηφιακές πλατφόρμες προσφέρουν εύκολη πρόσβαση σε μια παγκόσμια αγορά δυνητικών

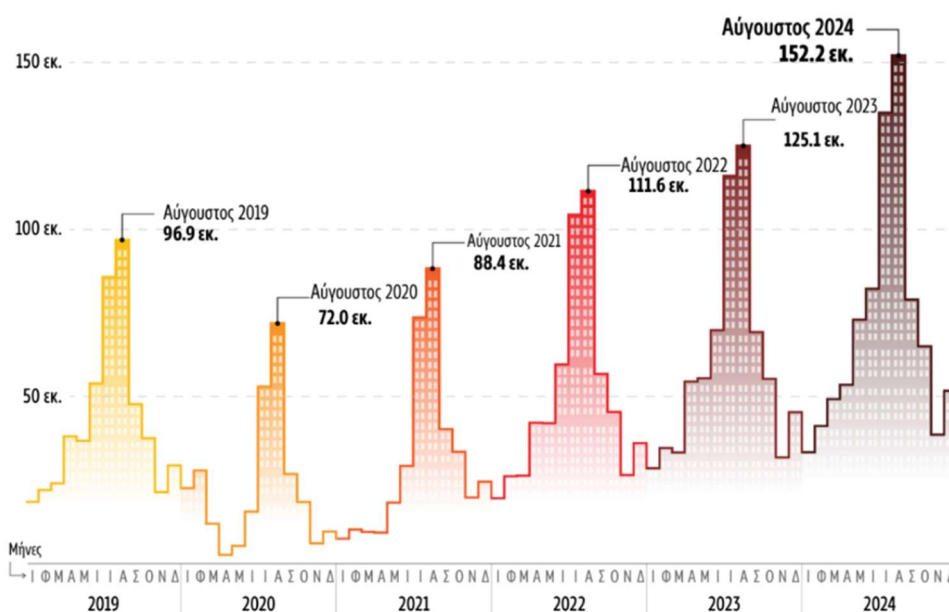
επισκεπτών, μειώνοντας το κόστος που σχετίζεται με τη διαφήμιση και την προώθηση των καταλυμάτων. Από την πλευρά των ταξιδιωτών, οι βραχυχρόνιες μισθώσεις προσφέρουν συχνά χαμηλότερο κόστος διαμονής, μεγαλύτερη ευελιξία, αυθεντικότερες εμπειρίες διαβίωσης και ευρύτερη ποικιλία επιλογών σε σύγκριση με τα παραδοσιακά ξενοδοχειακά καταλύματα (Σακελλαρίου, 2021).

Παρά τα σημαντικά πλεονεκτήματα, η ανάπτυξη της οικονομίας διαμοιρασμού δημιούργησε σημαντικές προκλήσεις για τις δημόσιες αρχές. Ένα από τα βασικότερα ζητήματα αφορά τη φορολόγηση των εισοδημάτων που προκύπτουν από τις βραχυχρόνιες μισθώσεις. Κατά τα πρώτα χρόνια λειτουργίας των σχετικών πλατφορμών παρατηρήθηκαν σημαντικά φαινόμενα φοροδιαφυγής, καθώς ορισμένοι ιδιοκτήτες δεν δήλωναν τα εισοδήματα που αποκτούσαν από τις ηλεκτρονικές μισθώσεις. Η κατάσταση αυτή οδήγησε την ελληνική πολιτεία στη δημιουργία ειδικού κανονιστικού πλαισίου, το οποίο προβλέπει την υποχρεωτική εγγραφή των ακινήτων στο Μητρώο Ακινήτων Βραχυχρόνιας Διαμονής της ΑΑΔΕ, την απόδοση μοναδικού αριθμού μητρώου (Α.Μ.Α.) και την ηλεκτρονική δήλωση κάθε μίσθωσης μέσω της ειδικής ψηφιακής εφαρμογής της φορολογικής διοίκησης (ΑΑΔΕ, 2024).

Η φορολογική αντιμετώπιση των βραχυχρόνιων μισθώσεων εξαρτάται από τα χαρακτηριστικά της δραστηριότητας. Όταν ο ιδιοκτήτης παρέχει αποκλειστικά το ακίνητο χωρίς πρόσθετες υπηρεσίες, το εισόδημα χαρακτηρίζεται ως εισόδημα από ακίνητη περιουσία και φορολογείται σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 4172/2013. Αντίθετα, όταν παρέχονται υπηρεσίες παρόμοιες με εκείνες των ξενοδοχειακών επιχειρήσεων, όπως καθημερινή καθαριότητα, παροχή γευμάτων, μεταφορά επισκεπτών ή υπηρεσίες υποδοχής, η δραστηριότητα αποκτά επιχειρηματικό χαρακτήρα και υπάγεται στις διατάξεις που αφορούν την επιχειρηματική δραστηριότητα, με αντίστοιχες φορολογικές και ασφαλιστικές υποχρεώσεις (Ν. 4172/2013· Ν. 2859/2000).

Ιδιαίτερη σημασία έχει η εφαρμογή του Φόρου Προστιθέμενης Αξίας (Φ.Π.Α.). Οι βραχυχρόνιες μισθώσεις χωρίς πρόσθετες υπηρεσίες δεν υπόκεινται σε Φ.Π.Α., καθώς αντιμετωπίζονται ως πράξεις εκμίσθωσης ακινήτων. Αντίθετα, όταν παρέχονται υπηρεσίες αντίστοιχες με εκείνες των ξενοδοχείων, οι συναλλαγές θεωρούνται παροχή υπηρεσιών φιλοξενίας και υπάγονται στον αντίστοιχο συντελεστή Φ.Π.Α. Η διάκριση αυτή είναι ιδιαίτερα σημαντική, καθώς επηρεάζει τόσο τις φορολογικές υποχρεώσεις του ιδιοκτήτη όσο και το τελικό κόστος που επιβαρύνει τον επισκέπτη (Ν. 2859/2000).

Η ανάπτυξη των βραχυχρόνιων μισθώσεων έχει επηρεάσει σημαντικά το οικονομικό περιβάλλον του ελληνικού τουρισμού. Από τη μία πλευρά, έχει συμβάλει στην αύξηση της τουριστικής προσφοράς, στην προσέλκυση νέων ταξιδιωτών και στη διοχέτευση τουριστικών εσόδων σε περιοχές που προηγουμένως δεν αποτελούσαν δημοφιλείς τουριστικούς προορισμούς. Επιπλέον, έχει ενισχύσει τα εισοδήματα πολλών νοικοκυριών, ιδιαίτερα κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης, προσφέροντας μια εναλλακτική πηγή εσόδων. Συνολικά, 854,1 εκατομμύρια διανυκτερεύσεις πραγματοποιήθηκαν στην Ευρωπαϊκή Ένωση το 2024 μέσω τεσσάρων μεγάλων διαδικτυακών πλατφορμών (Airbnb, Booking, Expedia Group και Tripadvisor). Το μέγεθος αυτό αντιπροσωπεύει αύξηση 18,8% σε σύγκριση με το 2023 (719,0 εκατομμύρια διανυκτερεύσεις), καταγράφοντας νέο ιστορικό ρεκόρ (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2023).

Εικόνα 3.2 Διανυκτερεύσεις σε καταλύματα βραχείας διαμονής στην ΕΕ. Πηγή: Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, (2023)

Αντίθετα, η ταχεία ανάπτυξη των βραχυχρόνιων μισθώσεων έχει επηρεάσει σημαντικά την αγορά κατοικίας, καθώς η μετατροπή μεγάλου αριθμού κατοικιών σε τουριστικά καταλύματα έχει περιορίσει τη διαθεσιμότητα ακινήτων για μακροχρόνια μίσθωση και έχει συμβάλει στην αύξηση των τιμών των ενοικίων, ιδιαίτερα στα μεγάλα αστικά κέντρα και στις δημοφιλείς τουριστικές περιοχές (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2023).

Ένα σημαντικό ζήτημα αφορά τον ανταγωνισμό μεταξύ των ξενοδοχειακών επιχειρήσεων και των καταλυμάτων βραχυχρόνιας μίσθωσης. Οι ξενοδοχειακές επιχειρήσεις υποστηρίζουν ότι αντιμετωπίζουν ένα αυστηρότερο κανονιστικό πλαίσιο, υψηλότερες φορολογικές επιβαρύνσεις και αυξημένες υποχρεώσεις σχετικά με τις διαδικασίες λειτουργίας, τα μέτρα

ασφαλείας, τα υγειονομικά πρότυπα και τη διαχείριση του ανθρώπινου δυναμικού. Αντίθετα, οι ιδιοκτήτες ακινήτων που δραστηριοποιούνται μέσω ψηφιακών πλατφορμών λειτουργούσαν για αρκετά χρόνια με περιορισμένες υποχρεώσεις, γεγονός που δημιούργησε συνθήκες άνισου ανταγωνισμού. Για τον λόγο αυτό, τα τελευταία χρόνια έχουν θεσπιστεί νομοθετικές παρεμβάσεις με στόχο την ενίσχυση της εποπτείας, της φορολογικής συμμόρφωσης και της καταγραφής των συναλλαγών που πραγματοποιούνται μέσω ψηφιακών πλατφορμών (ΑΑΔΕ, 2024).

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η οικονομία διαμοιρασμού βρίσκεται σε συνεχή διαδικασία νομοθετικής και κανονιστικής εξέλιξης. Η Ευρωπαϊκή Ένωση επιδιώκει τη δημιουργία ενιαίων κανόνων που θα διασφαλίζουν τη διαφάνεια των συναλλαγών, θα ενισχύουν την ανταλλαγή φορολογικών πληροφοριών μεταξύ των κρατών-μελών και θα προωθούν την αποτελεσματική φορολόγηση των εισοδημάτων που προκύπτουν μέσω ψηφιακών πλατφορμών. Η εφαρμογή της Οδηγίας (ΕΕ) 2021/514 (DAC7) υποχρεώνει τις ψηφιακές πλατφόρμες να διαβιβάζουν στις φορολογικές αρχές πληροφορίες σχετικά με τα εισοδήματα των εκμισθωτών ακινήτων, ενισχύοντας έτσι σημαντικά τους μηχανισμούς φορολογικού ελέγχου και περιορίζοντας τις δυνατότητες απόκρυψης εισοδημάτων (Οδηγία (ΕΕ) 2021/514).

3.7 Ειδικοί έμμεσοι φόροι και τέλη

Οι ειδικοί έμμεσοι φόροι και τα τέλη αποτελούν σημαντικό στοιχείο του ελληνικού φορολογικού πλαισίου και επιβάλλονται σε συγκεκριμένες οικονομικές δραστηριότητες ή συναλλαγές με σκοπό την ενίσχυση των δημοσίων εσόδων και τη χρηματοδότηση υπηρεσιών που παρέχονται από το κράτος και τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης. Σε αντίθεση με τους άμεσους φόρους, οι οποίοι επιβαρύνουν το εισόδημα ή την περιουσία του φορολογουμένου, οι έμμεσοι φόροι και τα τέλη επιβάλλονται σε συγκεκριμένες συναλλαγές ή στην κατανάλωση αγαθών και υπηρεσιών και συνήθως μετακυλίσονται στον τελικό καταναλωτή (Τσουρουφλής, 2022).

Στον τουριστικό κλάδο, οι ειδικοί έμμεσοι φόροι και τα τέλη παρουσιάζουν ιδιαίτερη σημασία, καθώς συνδέονται άμεσα με τη λειτουργία των τουριστικών επιχειρήσεων, ιδίως των ξενοδοχείων και των λοιπών παρόχων καταλυμάτων. Η εφαρμογή αυτών των επιβαρύνσεων αποσκοπεί, αφενός, στη δημιουργία οικονομικών πόρων για τη βελτίωση των τοπικών

υποδομών και, αφετέρου, στην κάλυψη μέρους των δαπανών που προκαλούνται από την αυξημένη τουριστική δραστηριότητα στις τοπικές κοινωνίες. Παράλληλα, η εφαρμογή τους συμβάλλει στη διατήρηση του επιπέδου των δημοσίων υπηρεσιών, όπως η καθαριότητα, η αποκομιδή απορριμμάτων, η συντήρηση των κοινόχρηστων χώρων και η προστασία του περιβάλλοντος (Κοινή Υπουργική Απόφαση 57878 ΕΞ 2024).

Η ελληνική νομοθεσία προβλέπει μια σειρά από ειδικούς φόρους και τέλη που επιβάλλονται στις τουριστικές επιχειρήσεις, όπως το τέλος χρήσης αιγιαλού, τα δημοτικά τέλη επί των συνολικών εσόδων, το τέλος διαμονής παρεπιδημούντων και ο φόρος διαμονής. Οι επιβαρύνσεις αυτές διαφοροποιούνται ως προς τον τρόπο υπολογισμού τους, τη φορολογική βάση και τον φορέα είσπραξης· ωστόσο, όλες αποτελούν υποχρεώσεις που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη στον οικονομικό και φορολογικό σχεδιασμό μιας τουριστικής επιχείρησης (Νόμος 4389/2016).

Οι ειδικοί έμμεσοι φόροι και τα τέλη έχουν ιδιαίτερη σημασία στον κλάδο της φιλοξενίας, καθώς επηρεάζουν το συνολικό λειτουργικό κόστος των επιχειρήσεων και, κατ' επέκταση, την ανταγωνιστικότητα του ελληνικού τουριστικού προϊόντος. Η ορθή εφαρμογή της ισχύουσας νομοθεσίας και η έγκαιρη εκπλήρωση των υποχρεώσεων απέναντι στο κράτος και στους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης αποτελούν βασικές προϋποθέσεις για τη νόμιμη λειτουργία των επιχειρήσεων φιλοξενίας και τη διατήρηση της φορολογικής τους συμμόρφωσης (ΑΑΔΕ, 2024).

3.7.1 Τέλος χρήσης αιγιαλού

Η επιβάρυνση καθορίζεται βάσει αντικειμενικών παραμέτρων, όπως η γεωγραφική θέση του ακινήτου, η οικονομική αξία της περιοχής, η επιφάνεια της έκτασης που παραχωρείται και η τουριστική αξιοποίηση της συγκεκριμένης παράκτιας ζώνης. Τα έσοδα που προκύπτουν από την καταβολή του τέλους κατανέμονται μεταξύ του Ελληνικού Δημοσίου και των αρμόδιων δήμων, συμβάλλοντας στη χρηματοδότηση δράσεων που αποσκοπούν στην προστασία του παράκτιου περιβάλλοντος και στη βελτίωση των τοπικών υποδομών (Ν. 5092/2024).

Οι πρόσφατες ρυθμίσεις σχετικά με τον αιγιαλό και τις παράκτιες περιοχές οργανώνονται γύρω από πέντε βασικούς άξονες, οι οποίοι περιλαμβάνουν γενικότερα τα ακόλουθα (Ν. 5092/2024):

1. Διατάξεις για την προστασία των παράκτιων περιοχών, με τη θέσπιση συστήματος κατηγοριοποίησης που περιλαμβάνει τις «απάτητες παραλίες» και διασφαλίζει την ελεύθερη πρόσβαση των πολιτών στις παράκτιες ζώνες.

2. Κεντρική διεξαγωγή των διαγωνιστικών διαδικασιών παραχώρησης από την Κτηματική Υπηρεσία του Δημοσίου μέσω διαφανούς ηλεκτρονικής διαδικασίας.

3. Θέσπιση νέων υποχρεώσεων για τους παραχωρησιούχους, σχετικά με την παροχή υπηρεσιών προς το κοινό, την ασφάλεια των λουομένων και την προστασία του περιβάλλοντος.

4. Μέτρα για την αποτελεσματικότερη διενέργεια ελέγχω και τη διευκόλυνση της υποβολής καταγγελιών από τους πολίτες μέσω σύγχρονων τεχνολογικών εργαλείων.

5. Αυστηρές κυρώσεις (διοικητικά πρόστιμα και ποινικές κυρώσεις) για τους παραβάτες.

Οι νέες ρυθμίσεις προβλέπουν, ειδικότερα, ειδικούς κανόνες με στόχο την προστασία των παράκτιων περιοχών. Επιβάλλονται συνολικοί περιορισμοί στις εκτάσεις που μπορούν να παραχωρούνται, προκειμένου να διασφαλίζεται η πρόσβαση όλων των πολιτών και να διατηρείται επαρκής ελεύθερος χώρος για τους λουόμενους, ανεξάρτητα από το αν χρησιμοποιούν ή όχι τις εγκαταστάσεις που παρέχονται από τους παραχωρησιούχους (Ν. 5092/2024).

Αναλυτικότερα (Ν. 5092/2024):

- Σε κάθε περίπτωση, τουλάχιστον το 50% της επιφάνειας της παραλίας πρέπει να παραμένει ελεύθερο. Συγκεκριμένα, ορίζεται ότι το σύνολο των τμημάτων αιγιαλού και παραλίας που παραχωρούνται προς χρήση δεν μπορεί να υπερβαίνει το 50% της συνολικής επιφάνειας ή του μήκους του παράκτιου μετώπου.

- Η έκταση κάθε παραχώρησης δεν μπορεί να υπερβαίνει τα 500 τετραγωνικά μέτρα. Οι ομπρέλες και οι ξαπλώστρες μπορούν να καταλαμβάνουν έως το 60% της παραχωρούμενης έκτασης (30% για προστατευόμενες παράκτιες ζώνες και παραλίες, δηλαδή περιοχές εντός Natura που δεν έχουν χαρακτηριστεί ως απάτητες παραλίες). Μεταξύ των επιμέρους παραχωρήσεων απαιτείται ελάχιστη απόσταση 6 μέτρων (3 μέτρα εκατέρωθεν), ενώ οι ομπρέλες και οι ξαπλώστρες πρέπει να απέχουν τουλάχιστον 4 μέτρα από την ακτογραμμή.

- Απαγορεύεται η παραχώρηση αιγιαλού και παραλίας όταν οι διαστάσεις τους είναι μικρότερες από 4 μέτρα ή όταν η συνολική επιφάνεια του συγκεκριμένου τμήματος αιγιαλού είναι μικρότερη από 150 τετραγωνικά μέτρα.

- Καθορίζεται ότι οι παλαιοί αιγιαλοί που συνορεύουν με απάτητες παραλίες αποτελούν κοινόχρηστους χώρους, ενώ τα υπόλοιπα τμήματα παλαιού αιγιαλού επανέρχονται στην ιδιωτική περιουσία του Δημοσίου και μπορούν να αξιοποιηθούν από την Εταιρεία Ακινήτων Δημοσίου (ΕΤΑΔ). Διευκρινίζεται ότι ο καθορισμός ή ο επανακαθορισμός παλαιού αιγιαλού δεν επηρεάζει εμπράγματα δικαιώματα που έχουν αποκτηθεί ή αναγνωριστεί μέσω συμβολαιογραφικών πράξεων ή άλλων επίσημων δημόσιων εγγράφων.

- Θεσπίζονται παράκτιες περιοχές και παραλίες υψηλής προστασίας («απάτητες παραλίες»), οι οποίες βρίσκονται εντός περιοχών Natura και στις οποίες απαγορεύεται η παραχώρηση χρήσης, καθώς και η τοποθέτηση ομπρελών, ξαπλωστών και συναφών εγκαταστάσεων. Οι απάτητες παραλίες καθορίζονται με κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών και Περιβάλλοντος και Ενέργειας, κατόπιν εισήγησης του Οργανισμού Φυσικού Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής (ΟΦΥΠΕΚΑ) και πρότασης του Προϊσταμένου της Γενικής Διεύθυνσης Περιβαλλοντικής Πολιτικής. Τα κριτήρια χαρακτηρισμού περιλαμβάνουν την παρουσία προστατευόμενων τύπων οικοτόπων σύμφωνα με την ενωσιακή ή εθνική νομοθεσία, σπάνιων ενδημικών ειδών χλωρίδας και πανίδας, σημαντικών οικολογικών λειτουργιών για προστατευόμενα είδη, καθώς και οικοσυστημάτων ιδιαίτερης περιβαλλοντικής αξίας που απαιτούν προστασία, διατήρηση ή αποκατάσταση.

- Οι κανόνες για την οριοθέτηση και προστασία των παράκτιων περιοχών επεκτείνονται και στα Δωδεκάνησα, όπου προηγουμένως ίσχυε διαφορετικό καθεστώς.

Η συμμόρφωση των επιχειρήσεων με τις διατάξεις που διέπουν τη χρήση του αιγιαλού αποτελεί βασική προϋπόθεση για τη νόμιμη λειτουργία τους. Σε περιπτώσεις αυθαίρετης χρήσης ή υπέρβασης των επιτρεπόμενων ορίων επιβάλλονται διοικητικά πρόστιμα, αποζημιώσεις για την παράνομη κατάληψη δημόσιας έκτασης και, σε ορισμένες περιπτώσεις, ανάκληση της παραχώρησης. Οι αυστηρότεροι μηχανισμοί ελέγχου που εφαρμόζονται τα τελευταία χρόνια αποσκοπούν στην προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και στη διασφάλιση της βιώσιμης και ισόρροπης ανάπτυξης του παράκτιου τουρισμού (Ν. 5092/2024).

3.7.2 Δημοτικά τέλη επί ακαθαρίστων εσόδων

Τα δημοτικά τέλη που επιβάλλονται επί των ακαθαρίστων εσόδων αποτελούν σημαντική οικονομική επιβάρυνση για τις τουριστικές και επιχειρήσεις φιλοξενίας προς τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης. Τα τέλη αυτά επιβάλλονται στο σύνολο των ακαθαρίστων εσόδων συγκεκριμένων κατηγοριών επιχειρήσεων και αποσκοπούν στην ενίσχυση της οικονομικής δυνατότητας των δήμων, ώστε να μπορούν να ανταποκρίνονται στις αυξημένες ανάγκες που προκύπτουν από την τουριστική δραστηριότητα (Ν. 339/1976).

Οι επιχειρήσεις που υποχρεούνται στην καταβολή των συγκεκριμένων τελών περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, ξενοδοχειακές μονάδες, ενοικιαζόμενα καταλύματα, καταστήματα υγειονομικού ενδιαφέροντος, χώρους εστίασης, καφετέριες, μπαρ, καθώς και άλλες επιχειρήσεις που παρέχουν υπηρεσίες σε τουρίστες και επισκέπτες. Το τέλος επιβάλλεται με βάση τον κύκλο εργασιών της επιχείρησης και υπολογίζεται επί των ακαθαρίστων εσόδων, ανεξάρτητα από το ύψος των καθαρών κερδών που επιτυγχάνονται κατά τη διάρκεια της οικονομικής χρήσης (Ν. 3756/2009).

Η είσπραξη των δημοτικών τελών πραγματοποιείται από τους αρμόδιους δήμους, ενώ τα έσοδα που προκύπτουν χρησιμοποιούνται κυρίως για τη χρηματοδότηση τοπικών υπηρεσιών, όπως υπηρεσίες καθαριότητας, ηλεκτροφωτισμός, συντήρηση οδικών δικτύων, προστασία του περιβάλλοντος και ανάπτυξη τουριστικών υποδομών. Ιδιαίτερα στους δήμους με έντονη τουριστική δραστηριότητα, τα τέλη αυτά αποτελούν σημαντική πηγή εσόδων για τους δημοτικούς προϋπολογισμούς και συμβάλλουν στη διατήρηση του επιπέδου των παρεχόμενων υπηρεσιών τόσο προς τους κατοίκους όσο και προς τους επισκέπτες (Ν. 3756/2009).

Η υποχρέωση υπολογισμού και απόδοσης των δημοτικών τελών επιβάλλει πρόσθετες λογιστικές και φορολογικές υποχρεώσεις στις επιχειρήσεις. Η ορθή τήρηση των οικονομικών αρχείων, η ακριβής καταγραφή των ακαθαρίστων εσόδων και η έγκαιρη υποβολή των σχετικών δηλώσεων αποτελούν βασικές προϋποθέσεις για την αποφυγή προστίμων και πρόσθετων επιβαρύνσεων. Παράλληλα, οι τακτικοί έλεγχοι που διενεργούνται από τις δημοτικές και φορολογικές αρχές συμβάλλουν στη διασφάλιση της ορθής εφαρμογής της νομοθεσίας και της ίσης μεταχείρισης όλων των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στον τουριστικό κλάδο (ΑΑΔΕ, 2024).

3.7.3 Τέλος διαμονής παρεπιδημούντων

Ο φόρος διαμονής παρεπιδημούντων (τέλος διαμονής προσωρινών κατοίκων) αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους δημοτικούς έμμεσους φόρους που συνδέονται με τη λειτουργία των τουριστικών επιχειρήσεων στην Ελλάδα. Πρόκειται για ένα τοπικό ανταποδοτικό τέλος, το οποίο επιβάλλεται επί των ακαθάριστων εσόδων συγκεκριμένων επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στον τομέα του τουρισμού και της φιλοξενίας. Σκοπός του είναι η ενίσχυση των οικονομικών δυνατοτήτων των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.), ώστε να μπορούν να ανταποκρίνονται στις αυξημένες ανάγκες που δημιουργεί η τουριστική δραστηριότητα, όπως η καθαριότητα, η συντήρηση των δημόσιων χώρων, η διαχείριση απορριμμάτων, η κυκλοφοριακή οργάνωση και η αναβάθμιση των δημοτικών υποδομών (Ν. 339/1976).

Η εφαρμογή του συγκεκριμένου τέλους βασίζεται στην αρχή ότι οι τουριστικές επιχειρήσεις επωφελούνται από τις δημοτικές υπηρεσίες που παρέχονται στις περιοχές όπου δραστηριοποιούνται και, ως εκ τούτου, οφείλουν να συμβάλλουν οικονομικά στη χρηματοδότηση και τη διατήρησή τους. Το τέλος διαμονής παρεπιδημούντων δεν αποτελεί άμεση οικονομική επιβάρυνση του τουρίστα· αντίθετα, αποτελεί υποχρέωση της επιχείρησης και υπολογίζεται με βάση τα ακαθάριστα έσοδα που προκύπτουν από την παροχή υπηρεσιών διαμονής ή εστίασης. Ο εφαρμοζόμενος συντελεστής καθορίζεται από τη νομοθεσία και επιβάλλεται στον κύκλο εργασιών των επιχειρήσεων που υπάγονται στις σχετικές διατάξεις (Ν. 3756/2009).

Οι επιχειρήσεις που υπόκεινται στην υποχρέωση καταβολής του τέλους περιλαμβάνουν κυρίως ξενοδοχεία, τουριστικά καταλύματα, ξενώνες, ενοικιαζόμενα δωμάτια, καθώς και επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών εστίασης, όπως εστιατόρια, καφετέριες, αναψυκτήρια και συναφείς επιχειρήσεις, σύμφωνα με όσα προβλέπονται από την ισχύουσα νομοθεσία και τις αποφάσεις των δημοτικών συμβουλίων. Η απόδοση του τέλους πραγματοποιείται σύμφωνα με τις διαδικασίες που καθορίζονται από τους αρμόδιους δήμους και προϋποθέτει την υποβολή των απαραίτητων δηλώσεων και οικονομικών στοιχείων (Ν. 3756/2009).

Η αποτελεσματική εφαρμογή του τέλους διαμονής παρεπιδημούντων συμβάλλει στη διατήρηση της οικονομικής βιωσιμότητας των περιοχών που παρουσιάζουν έντονη τουριστική ανάπτυξη. Ιδιαίτερα στους δημοφιλείς τουριστικούς προορισμούς, η αυξημένη ανάγκη για έργα υποδομής και δημόσιες υπηρεσίες δημιουργεί σημαντικές δημοσιονομικές απαιτήσεις, οι οποίες καλύπτονται σε έναν βαθμό μέσω των εσόδων που προκύπτουν από το συγκεκριμένο

τέλος. Παράλληλα, το τέλος λειτουργεί ως μηχανισμός ανακατανομής μέρους των οικονομικών ωφελειών που δημιουργεί ο τουρισμός προς τις τοπικές κοινωνίες, ενισχύοντας την τοπική ανάπτυξη και βελτιώνοντας την ποιότητα ζωής των κατοίκων (Κεντρική Ένωση Δήμων Ελλάδας – ΚΕΔΕ, 2023).

Από την άλλη πλευρά, η εφαρμογή του τέλους συνεπάγεται πρόσθετη οικονομική και διοικητική επιβάρυνση για τις επιχειρήσεις του τουριστικού κλάδου. Οι επιχειρήσεις υποχρεούνται να τηρούν ακριβή οικονομικά στοιχεία, να υπολογίζουν ορθά το οφειλόμενο ποσό και να το αποδίδουν εντός των προβλεπόμενων προθεσμιών στις αρμόδιες τοπικές αρχές. Η μη συμμόρφωση με τις σχετικές διατάξεις μπορεί να οδηγήσει στην επιβολή διοικητικών κυρώσεων και χρηματικών προστίμων. Κατά συνέπεια, η ορθή τήρηση των λογιστικών διαδικασιών και η συνεχής παρακολούθηση των νομοθετικών μεταβολών αποτελούν βασικές προϋποθέσεις για τη νόμιμη λειτουργία των τουριστικών επιχειρήσεων (ΑΑΔΕ, 2024).

3.7.4 Φόρος διαμονής

Ο φόρος διαμονής αποτελεί έναν ειδικό έμμεσο φόρο που επιβάλλεται στις υπηρεσίες φιλοξενίας που παρέχονται από ξενοδοχεία, ενοικιαζόμενα επιπλωμένα δωμάτια και διαμερίσματα, τουριστικές κατοικίες και λοιπά τουριστικά καταλύματα. Ο φόρος θεσπίστηκε με τον Ν. 4389/2016 και τέθηκε σε εφαρμογή από την 1η Ιανουαρίου 2018, στο πλαίσιο της ευρύτερης δημοσιονομικής πολιτικής που αποσκοπούσε στην ενίσχυση των δημοσίων εσόδων και στην επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων της χώρας (Ν. 4389/2016).

Ο φόρος διαμονής επιβαρύνει άμεσα τον πελάτη της τουριστικής επιχείρησης και υπολογίζεται με βάση την ημερήσια χρήση του δωματίου ή της μονάδας διαμονής. Το ποσό του φόρου διαφοροποιείται ανάλογα με την κατηγορία κατάταξης του τουριστικού καταλύματος, λαμβάνοντας υπόψη τον αριθμό των αστερών ή των κλειδιών που διαθέτει η επιχείρηση. Με τον τρόπο αυτό επιδιώκεται η δίκαιη κατανομή της φορολογικής επιβάρυνσης, καθώς οι μονάδες υψηλότερης κατηγορίας επιβαρύνονται με μεγαλύτερο ποσό φόρου σε σχέση με τις μικρότερες ή χαμηλότερης κατηγορίας επιχειρήσεις (Ν. 4389/2016).

Από το 2024, ο φόρος διαμονής αντικαταστάθηκε από το Τέλος Ανθεκτικότητας στην Κλιματική Κρίση, σύμφωνα με τον Ν. 5073/2023. Το νέο τέλος επιβάλλεται επίσης σε ημερήσια βάση και διαφοροποιείται ανάλογα με το είδος και την κατηγορία του καταλύματος. Τα έσοδα που προκύπτουν κατευθύνονται στη χρηματοδότηση δράσεων για την πρόληψη και

την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής, καθώς και στην αποκατάσταση ζημιών που προκαλούνται από φυσικές καταστροφές. Η αλλαγή αυτή αντανakλά τη μετατόπιση της δημοσιονομικής πολιτικής προς τη χρηματοδότηση περιβαλλοντικών δράσεων και την ενίσχυση της ανθεκτικότητας των υποδομών του τουριστικού τομέα (Ν. 5073/2023).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

4. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

4.1 Εισαγωγή

Στο παρόν κεφάλαιο παρουσιάζεται η προσέγγιση που ακολουθήθηκε για τη διεξαγωγή της εμπειρικής έρευνας. Αρχικά, διατυπώνεται ο σκοπός της μελέτης και παρουσιάζονται τα ερευνητικά ερωτήματα στα οποία επιχειρεί να απαντήσει. Στη συνέχεια, παρουσιάζονται ο ερευνητικός σχεδιασμός, το ερευνητικό δείγμα, το εργαλείο συλλογής των δεδομένων, η διαδικασία που ακολουθήθηκε, καθώς και οι στατιστικές τεχνικές που χρησιμοποιήθηκαν για την επεξεργασία και ανάλυση των απαντήσεων. Το κεφάλαιο ολοκληρώνεται με την παρουσίαση των ζητημάτων ερευνητικής δεοντολογίας που ελήφθησαν υπόψη καθ' όλη τη διάρκεια διεξαγωγής της μελέτης.

4.2 Σκοπός και ερευνητικά ερωτήματα

Σκοπός της έρευνας είναι η διερεύνηση των απόψεων των επαγγελματιών του κλάδου των ταξιδιωτικών πρακτορείων για το ελληνικό φορολογικό σύστημα και για τον τρόπο με τον οποίο η φορολογία επηρεάζει τη λειτουργία, την ανταγωνιστικότητα και τη βιωσιμότητα των επιχειρήσεών τους. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στη σύγκριση με ανταγωνιστικούς τουριστικά προορισμούς, στις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στα έσοδα των επιχειρήσεων, καθώς και στο ειδικό καθεστώς Φ.Π.Α. των ταξιδιωτικών πρακτορείων.

Με βάση τον σκοπό αυτόν, η έρευνα επιδιώκει να απαντήσει στα ακόλουθα ερωτήματα: πρώτον, πώς αξιολογούν οι επαγγελματίες του κλάδου το υφιστάμενο φορολογικό σύστημα και ποιοι παράγοντες θεωρούν ότι πλήττουν περισσότερο τη λειτουργία των επιχειρήσεών τους· δεύτερον, σε ποιο βαθμό η φορολογία των ανταγωνιστικών τουριστικά χωρών επηρεάζει την ανταγωνιστική θέση και την τιμολογιακή πολιτική των ελληνικών ταξιδιωτικών πρακτορείων· τρίτον, ποιες ήταν οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στα ακαθάριστα έσοδα των επιχειρήσεων και με ποιες ενέργειες επιχειρήθηκε η αντιμετώπισή της· και τέταρτον, ποιες

αλλαγές στο φορολογικό σύστημα κρίνονται αναγκαίες, κατά την άποψη των ερωτώμενων, για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του κλάδου.

4.3 Ερευνητικός σχεδιασμός

Για τις ανάγκες της μελέτης επιλέχθηκε η ποσοτική ερευνητική προσέγγιση, με τη μέθοδο της δειγματοληπτικής έρευνας μέσω δομημένου ερωτηματολογίου (survey). Η επιλογή αυτή κρίθηκε κατάλληλη διότι επιτρέπει τη συλλογή συγκρίσιμων δεδομένων από σχετικά μεγάλο αριθμό ερωτώμενων σε σύντομο χρονικό διάστημα, καθώς και την ποσοτική αποτύπωση στάσεων και απόψεων μέσω κλιμάκων διαβάθμισης. Πρόκειται για συγχρονική (cross-sectional) έρευνα, καθώς τα δεδομένα συλλέχθηκαν σε ένα χρονικό σημείο και αποτυπώνουν την εικόνα του κλάδου κατά την περίοδο διεξαγωγής της.

4.4 Πληθυσμός και δείγμα

Πληθυσμό της έρευνας αποτελούν τα άτομα που δραστηριοποιούνται επαγγελματικά σε ταξιδιωτικά πρακτορεία στην Ελλάδα, ανεξαρτήτως της θέσης που κατέχουν σε αυτά (ιδιοκτήτες, διευθυντές, υπάλληλοι, εξωτερικοί συνεργάτες). Το τελικό δείγμα απαρτίζεται από 60 συμμετέχοντες, οι οποίοι απασχολούνται σε ταξιδιωτικά πρακτορεία διαφόρων περιοχών της χώρας, τόσο σε μεγάλα αστικά κέντρα όσο και σε τουριστικούς νησιωτικούς προορισμούς. Η επιλογή των συμμετεχόντων έγινε με δειγματοληψία ευκολίας (convenience sampling), τεχνική που χρησιμοποιείται συχνά σε έρευνες αυτού του τύπου λόγω της δυσκολίας πρόσβασης στο σύνολο του πληθυσμού. Το γεγονός αυτό συνεπάγεται ότι τα ευρήματα δεν μπορούν να γενικευθούν με στατιστική βεβαιότητα στο σύνολο του κλάδου, προσφέρουν ωστόσο μια αξιόπιστη ένδειξη των τάσεων που επικρατούν σε αυτόν.

4.5 Ερευνητικό εργαλείο

Ως εργαλείο συλλογής των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε δομημένο ερωτηματολόγιο, το οποίο σχεδιάστηκε ειδικά για τις ανάγκες της παρούσας έρευνας με βάση τη βιβλιογραφική επισκόπηση που προηγήθηκε. Το ερωτηματολόγιο απαρτίζεται από τρεις ενότητες. Η πρώτη ενότητα περιλαμβάνει πέντε ερωτήσεις για τα δημογραφικά και επαγγελματικά χαρακτηριστικά των ερωτώμενων (φύλο, ηλικία, επίπεδο εκπαίδευσης, θέση στην επιχείρηση, έτη προϋπηρεσίας στον τουριστικό τομέα). Η δεύτερη ενότητα αφορά τα χαρακτηριστικά της

επιχείρησης, όπως τη νομική μορφή, την έδρα, τα έτη και την περίοδο λειτουργίας, καθώς και τις δραστηριότητες με τις οποίες ασχολείται το πρακτορείο, οι οποίες αξιολογούνται σε πεντάβαθμη κλίμακα έντασης.

Η τρίτη και εκτενέστερη ενότητα καταγράφει τις απόψεις των ερωτώμενων και περιλαμβάνει δεκαπέντε ερωτήσεις. Σε αυτές αξιολογείται το υφιστάμενο φορολογικό σύστημα, ο βαθμός στον οποίο συγκεκριμένοι παράγοντες (υψηλή φορολογία, πολυνομία, γραφειοκρατία κ.ά.) πλήττουν τη λειτουργία της επιχείρησης, η ένταση του ανταγωνισμού από γειτονικές χώρες, οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στα ακαθάριστα έσοδα και οι ενέργειες αντιμετώπισής της, το ειδικό καθεστώς Φ.Π.Α. των ταξιδιωτικών πρακτορείων και, τέλος, οι αλλαγές που κρίνονται αναγκαίες στο φορολογικό σύστημα. Οι ερωτήσεις στάσεων διατυπώθηκαν σε πεντάβαθμες κλίμακες τύπου Likert (από «Καθόλου» έως «Πολύ»), ενώ χρησιμοποιήθηκαν επίσης διχοτομικές ερωτήσεις (Ναι/Όχι) και ερωτήσεις πολλαπλών απαντήσεων.

4.6 Διαδικασία συλλογής δεδομένων

Το ερωτηματολόγιο διανεμήθηκε σε επαγγελματίες που εργάζονται σε ταξιδιωτικά πρακτορεία και η συμμετοχή στην έρευνα ήταν ανώνυμη και προαιρετική. Πριν από τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου, οι συμμετέχοντες ενημερώθηκαν σχετικά με τον σκοπό της έρευνας, τον ακαδημαϊκό χαρακτήρα της μελέτης, καθώς και για το γεγονός ότι οι απαντήσεις τους θα χρησιμοποιούνταν αποκλειστικά για ακαδημαϊκούς σκοπούς και θα παρουσιάζονταν σε συγκεντρωτική μορφή. Ο μέσος χρόνος συμπλήρωσης δεν υπερέβαινε τα δέκα έως δεκαπέντε λεπτά. Συνολικά συγκεντρώθηκαν 60 πλήρως συμπληρωμένα ερωτηματολόγια, τα οποία αποτέλεσαν το τελικό δείγμα που χρησιμοποιήθηκε για την ανάλυση.

4.7 Στατιστική ανάλυση

Η ανάλυση των δεδομένων πραγματοποιήθηκε με τη χρήση του στατιστικού πακέτου IBM SPSS Statistics. Οι απαντήσεις κωδικοποιήθηκαν αριθμητικά, καταχωρίστηκαν σε ηλεκτρονική βάση δεδομένων και ελέγχθηκαν ως προς την πληρότητα και τη λογική τους συνέπεια. Για την ανάλυση των δεδομένων χρησιμοποιήθηκαν τεχνικές περιγραφικής στατιστικής. Για τις κατηγορικές μεταβλητές υπολογίστηκαν οι απόλυτες και σχετικές

συχνότητες, ενώ για τις μεταβλητές διαβάθμισης υπολογίστηκαν επιπλέον οι μέσες τιμές και οι τυπικές αποκλίσεις. Για τις ερωτήσεις στις οποίες οι ερωτώμενοι είχαν τη δυνατότητα να δώσουν περισσότερες από μία απαντήσεις, όπως για παράδειγμα στις ερωτήσεις σχετικά με τις αιτίες μείωσης των εσόδων, τα μέτρα που λήφθηκαν για την αντιμετώπιση της κρίσης και τις προτεινόμενες φορολογικές αλλαγές, εφαρμόστηκε ανάλυση πολλαπλών απαντήσεων (multiple response analysis), ώστε τα ποσοστά να υπολογίζονται τόσο σε σχέση με το σύνολο των απαντήσεων όσο και σε σχέση με τον αριθμό των ερωτώμενων.

4.8 Ζητήματα δεοντολογίας

Κατά τη διάρκεια της ερευνητικής διαδικασίας τηρήθηκαν οι βασικές αρχές της ερευνητικής δεοντολογίας. Η συμμετοχή ήταν εθελοντική, δεν συλλέχθηκαν στοιχεία που θα μπορούσαν να οδηγήσουν στην ταυτοποίηση των ερωτώμενων ή των επιχειρήσεων στις οποίες εργάζονταν και τα δεδομένα χρησιμοποιήθηκαν αποκλειστικά για τους σκοπούς της παρούσας μελέτης. Οι συμμετέχοντες είχαν τη δυνατότητα να διακόψουν τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου σε οποιοδήποτε στάδιο της διαδικασίας, χωρίς να υποστούν οποιαδήποτε συνέπεια.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

5. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

5.1 Εισαγωγή

Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της στατιστικής ανάλυσης των 60 ερωτηματολογίων, ακολουθώντας τη δομή του ερευνητικού εργαλείου. Παρουσιάζονται διαδοχικά τα χαρακτηριστικά του δείγματος και των επιχειρήσεων, οι απόψεις των ερωτώμενων για το φορολογικό σύστημα και τον ανταγωνισμό, οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης, οι στάσεις απέναντι στο ειδικό καθεστώς Φ.Π.Α. και, τέλος, οι αλλαγές που προτείνονται για τη φορολογική πολιτική.

5.2 Δημογραφικά και επαγγελματικά χαρακτηριστικά του δείγματος

Το δείγμα αποτελείται από 33 άνδρες (55,0%) και 27 γυναίκες (45,0%). Η πλειονότητα των ερωτώμενων ανήκει στις παραγωγικές ηλικίες: το 40,0% είναι 50-59 ετών, το 28,3% 30-39 ετών και το 25,0% 40-49 ετών, ενώ οι πολύ νέοι (18-29 ετών, 5,0%) και οι άνω των 60 (1,7%) εκπροσωπούνται περιορισμένα. Ως προς την εκπαίδευση, το δείγμα εμφανίζεται ετερογενές: το 26,7% είναι πτυχιούχοι ΤΕΙ και το 21,7% πτυχιούχοι ΑΕΙ, ενώ σημαντικά είναι και τα ποσοστά των αποφοίτων τεχνικής σχολής ή ΙΕΚ (21,7%) και λυκείου (18,3%)· μεταπτυχιακό τίτλο κατέχει το 8,3% και διδακτορικό το 3,3%.

Σε ό,τι αφορά τη θέση στην επιχείρηση, το 35,0% είναι υπάλληλοι, το 30,0% ιδιοκτήτες, το 26,7% διευθυντές και το 8,3% εξωτερικοί συνεργάτες. Η εργασιακή εμπειρία στον τουριστικό τομέα είναι στην πλειονότητα των περιπτώσεων σημαντική: το 30,0% διαθέτει 11-20 έτη προϋπηρεσίας και το 15,0% περισσότερα από 20 έτη, ενώ μόλις το 5,0% εργάζεται στον κλάδο έως δύο έτη. Τα στοιχεία αυτά υποδηλώνουν ότι οι απαντήσεις προέρχονται κατά κύριο λόγο από άτομα με μακρά και ουσιαστική γνώση της τουριστικής αγοράς. Τα αναλυτικά στοιχεία παρουσιάζονται στον Πίνακα 5.1.

Πίνακας 5.1. Δημογραφικά και Επαγγελματικά Χαρακτηριστικά του δείγματος (N=60)

Χαρακτηριστικό	f	%
Φύλο		
Ανδρας	33	55,0
Γυναίκα	27	45,0
Ηλικία		
18-29	3	5,0
30-39	17	28,3
40-49	15	25,0
50-59	24	40,0
Άνω των 60	1	1,7
Επίπεδο εκπαίδευσης		
Λύκειο	11	18,3
Τεχνική Σχολή / ΙΕΚ	13	21,7
Πτυχιούχος ΤΕΙ	16	26,7
Πτυχιούχος ΑΕΙ	13	21,7
Μεταπτυχιακό	5	8,3
Διδακτορικό	2	3,3
Θέση στην επιχείρηση		
Ιδιοκτήτης	18	30,0
Διευθυντής	16	26,7
Υπάλληλος	21	35,0
Εξωτερικός συνεργάτης	5	8,3
Έτη προϋπηρεσίας στον τουριστικό τομέα		
1-2 έτη	3	5,0
3-5 έτη	14	23,3
6-10 έτη	16	26,7
11-20 έτη	18	30,0
Άνω των 20 ετών	9	15,0

Σημείωση. f = απόλυτη συχνότητα.

5.3 Χαρακτηριστικά των επιχειρήσεων

Η επικρατέστερη νομική μορφή των επιχειρήσεων του δείγματος είναι η ατομική επιχείρηση (45,0%), εύρημα αναμενόμενο για έναν κλάδο που χαρακτηρίζεται από μικρές οικογενειακές μονάδες. Ακολουθούν οι Ι.Κ.Ε. (23,3%) και οι Ο.Ε. (16,7%), ενώ οι κεφαλαιουχικές μορφές Ε.Π.Ε. (10,0%) και Α.Ε. (5,0%) εμφανίζονται σπανιότερα. Οι επιχειρήσεις εδρεύουν τόσο σε μεγάλα αστικά κέντρα, με τη Θεσσαλονίκη (16,7%) και την Αθήνα (13,3%) να συγκεντρώνουν τα υψηλότερα ποσοστά, όσο και σε τουριστικές περιοχές όπως η Ζάκυνθος (11,7%), η Θήρα

και τα Χανιά (6,7% η καθεμία). Η μέση διάρκεια λειτουργίας των επιχειρήσεων ανέρχεται σε 19,52 έτη (TA = 8,64), με εύρος από 4 έως 35 έτη, στοιχείο που καταδεικνύει ότι πρόκειται κατά βάση για εδραιωμένες μονάδες με μακρά παρουσία στην αγορά. Τέλος, οκτώ στις δέκα επιχειρήσεις (80,0%) λειτουργούν σε ετήσια βάση, ενώ το 20,0% λειτουργεί εποχικά, κυρίως σε νησιωτικούς προορισμούς. Τα στοιχεία συνοψίζονται στον Πίνακα 5.2.

Πίνακας 5.2. Χαρακτηριστικά των Επιχειρήσεων του δείγματος (N=60)

Χαρακτηριστικό	f	%
Νομική μορφή		
Ατομική επιχείρηση	27	45,0
I.K.E.	14	23,3
O.E.	10	16,7
E.Π.E.	6	10,0
A.E.	3	5,0
Έδρα επιχείρησης		
Θεσσαλονίκη	10	16,7
Αθήνα	8	13,3
Ζάκυνθος	7	11,7
Καλαμάτα	7	11,7
Ναύπλιο	7	11,7
Θήρα	4	6,7
Χανιά	4	6,7
Ηράκλειο	3	5,0
Κως	3	5,0
Πάτρα	3	5,0
Πειραιάς	2	3,3
Κέρκυρα	1	1,7
Ρόδος	1	1,7
Περίοδος λειτουργίας		
Ετήσια	48	80,0
Εποχική	12	20,0

Σημείωση. f = απόλυτη συχνότητα. Μέση διάρκεια λειτουργίας: 19,52 έτη (TA = 8,64, εύρος 4-35).

Ως προς το αντικείμενο δραστηριότητας, οι επιχειρήσεις του δείγματος ασχολούνται κατά κύριο λόγο με την έκδοση αεροπορικών (MT = 4,08, TA = 0,77) και ακτοπλοϊκών εισιτηρίων (MT = 3,75, TA = 0,97), καθώς και με τη διοργάνωση ταξιδιών για μεμονωμένους πελάτες στο εσωτερικό (MT = 3,70, TA = 0,83). Σημαντική είναι επίσης η ενασχόληση με ταξίδια για μεμονωμένους πελάτες στο εξωτερικό και με ομαδικά ταξίδια εντός και εκτός Ελλάδας.

Αντίθετα, η οργάνωση συνεδρίων (MT = 1,98) και οι λοιπές δραστηριότητες (MT = 1,53) καταλαμβάνουν περιθωριακή θέση στο χαρτοφυλάκιο των πρακτορείων. Η εικόνα αυτή αποτυπώνεται αναλυτικά στον Πίνακα 5.3.

Πίνακας 5.3. Δραστηριότητες των επιχειρήσεων (N=60)

Δραστηριότητα	MT	TA
Έκδοση αεροπορικών εισιτηρίων	4,08	0,77
Έκδοση ακτοπλοϊκών εισιτηρίων	3,75	0,97
Ταξίδια για μεμονωμένους πελάτες στο εσωτερικό	3,70	0,83
Ταξίδια για μεμονωμένους πελάτες στο εξωτερικό	3,50	0,93
Διοργάνωση ταξιδιών στο εσωτερικό για group	3,38	1,14
Διοργάνωση ταξιδιών στο εξωτερικό για group	3,18	1,08
Μεσολάβηση για πώληση ταξιδιών/κρουαζιέρας τρίτων	2,73	1,02
Διοργάνωση κρουαζιέρας	2,55	0,89
Οργάνωση συνεδρίων	1,98	0,77
Άλλες δραστηριότητες	1,53	0,62

Σημείωση. Κλίμακα 1 = Καθόλου έως 5 = Πολύ. MT = μέση τιμή, TA = τυπική απόκλιση. Οι δραστηριότητες παρατίθενται κατά φθίνουσα μέση τιμή.

5.4 Αξιολόγηση του φορολογικού συστήματος

Η γενική αποτίμηση του υφιστάμενου φορολογικού συστήματος από τους ερωτώμενους είναι σαφώς αρνητική. Σχεδόν οι μισοί συμμετέχοντες το χαρακτηρίζουν «Κακό» (38,3%) ή «Πολύ κακό» (6,7%), ενώ ένα εξίσου μεγάλο ποσοστό (38,3%) το κρίνει «Μέτριο». Θετική αξιολόγηση διατυπώνει μόλις το 16,7% («Καλό» 15,0% και «Πολύ καλό» 1,7%). Η μέση τιμή της μεταβλητής (MT = 2,67, TA = 0,88) τοποθετείται κάτω από το θεωρητικό μέσο της κλίμακας, επιβεβαιώνοντας τη δυσарέσκεια που επικρατεί στον κλάδο.

Η δυσарέσκεια αυτή αποκτά συγκεκριμένο περιεχόμενο στην αξιολόγηση των επιμέρους παραγόντων που πλήττουν τη λειτουργία και την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων (Πίνακας 5.4). Ως σοβαρότερο πρόβλημα αναδεικνύεται η υψηλή φορολογία (MT = 4,40, TA = 0,67), την οποία εννέα στους δέκα ερωτώμενους (90,0%) θεωρούν ότι πλήττει «Πολύ» ή «Αρκετά» την επιχείρησή τους. Ακολουθούν η γραφειοκρατία του δημόσιου τομέα (MT = 4,30) και το ασταθές φορολογικό περιβάλλον (MT = 4,15). Υψηλές μέσες τιμές, πάνω από το 3,70, συγκεντρώνουν και οι υπόλοιποι παράγοντες, δηλαδή η πολυνομία, η μη παροχή φορολογικών κινήτρων, η αδυναμία πάταξης της φοροδιαφυγής και της παραοικονομίας και η διαφθορά της φορολογικής διοίκησης. Η συνολική εικόνα υποδηλώνει ότι το πρόβλημα δεν

εντοπίζεται σε μία μεμονωμένη πτυχή, αλλά στο σύνολο του φορολογικού και διοικητικού περιβάλλοντος.

Πίνακας 5.4. Παράγοντες που πλήττουν τη λειτουργία και την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων (N=60)

Παράγοντας	MT	TA
Υψηλή φορολογία	4,40	0,67
Γραφειοκρατία του δημόσιου τομέα	4,30	0,65
Ασταθές φορολογικό περιβάλλον	4,15	0,78
Πολυνομία	3,92	0,83
Μη παροχή φορολογικών κινήτρων για νέες επενδύσεις	3,87	0,87
Αδυναμία πάταξης της φοροδιαφυγής	3,78	0,76
Διαφθορά της φορολογικής διοίκησης	3,77	0,95
Αδυναμία πάταξης της παραοικονομίας	3,73	0,88

Σημείωση. Κλίμακα 1 = Καθόλου έως 5 = Πολύ. Οι παράγοντες παρατίθενται κατά φθίνουσα μέση τιμή.

5.5 Ανταγωνισμός από γειτονικές χώρες

Στο ερώτημα ποιες γειτονικές χώρες συνιστούν ανταγωνιστές της Ελλάδας στον τουριστικό τομέα, οι απαντήσεις αναδεικνύουν με σαφήνεια την Τουρκία ως τον σημαντικότερο ανταγωνιστή (MT = 4,50, TA = 0,57)· περισσότεροι από τους μισούς ερωτώμενους (53,3%) τη χαρακτηρίζουν «Πολύ» ανταγωνιστική. Ακολουθούν δύο καθιερωμένοι μεσογειακοί προορισμοί, η Ισπανία (MT = 4,00) και η Ιταλία (MT = 3,93), ενώ σε μεσαία θέση κατατάσσονται η Βουλγαρία (MT = 3,35), η Κύπρος (MT = 3,20) και η Αίγυπτος (MT = 3,15). Χαμηλότερη ανταγωνιστική απειλή αποδίδεται στη Μάλτα (MT = 2,83), το Μαρόκο (MT = 2,35) και τη Σερβία (MT = 2,20). Τα αναλυτικά αποτελέσματα παρατίθενται στον Πίνακα 5.5.

Πίνακας 5.5. Αντιλαμβανόμενη ανταγωνιστικότητα γειτονικών χωρών στον τουριστικό τομέα (N=60)

Χώρα	MT	TA
Τουρκία	4,50	0,57
Ισπανία	4,00	0,74
Ιταλία	3,93	0,66
Βουλγαρία	3,35	0,86
Κύπρος	3,20	0,80
Αίγυπτος	3,15	0,78
Μάλτα	2,83	0,85
Μαρόκο	2,35	0,78
Σερβία	2,20	0,78

Σημείωση. Κλίμακα 1 = Καθόλου έως 5 = Πολύ. Οι χώρες παρατίθενται κατά φθίνουσα μέση τιμή.

Η χαμηλότερη φορολογία που ισχύει στις ανταγωνίστριες χώρες αναγνωρίζεται ως υπαρκτό πρόβλημα για τις επιχειρήσεις του δείγματος: το 56,6% τη χαρακτηρίζει «Πολύ» (13,3%) ή «Αρκετά» (43,3%) σημαντικό πρόβλημα και η μέση τιμή διαμορφώνεται στο 3,60 (TA = 0,85). Η επίδραση των ξένων πρακτορείων στην ανταγωνιστική θέση των ελληνικών επιχειρήσεων αποτιμάται ως μέτρια προς σημαντική (MT = 3,12, TA = 0,83), με το 46,7% να επιλέγει τη μεσαία διαβάθμιση, και παρόμοια εικόνα εμφανίζει η επίδραση στην τιμολογιακή πολιτική (MT = 3,08, TA = 0,89). Ως προς τους προορισμούς στους οποίους εκδηλώνεται ο ανταγωνισμός, η συχνότερη απάντηση είναι «Όλα τα παραπάνω» (36,7%), δηλαδή τόσο η Ελλάδα όσο και οι προορισμοί εντός και εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενώ ακολουθούν οι χώρες της Ε.Ε. (28,3%) και η ίδια η Ελλάδα (23,3%).

Στην πράξη, οι επιχειρήσεις φαίνεται να αντιδρούν ενεργά στην ανταγωνιστική πίεση: το 63,3% δηλώνει ότι μειώνει τις τιμές των υπηρεσιών του για να παραμείνει ανταγωνιστικό, ενώ το 66,7% προχωρά σε διαφοροποίηση των τουριστικών προϊόντων που προσφέρει. Τα δύο αυτά ευρήματα υποδηλώνουν ότι η προσαρμογή του κλάδου δεν περιορίζεται στη συμπίεση των τιμών, αλλά περιλαμβάνει και ποιοτικές στρατηγικές διαφοροποίησης.

5.6 Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης

Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στα ακαθάριστα έσοδα των επιχειρήσεων αποτυπώνονται με ενάργεια στα δεδομένα (Πίνακας 5.6). Μόλις ένας ερωτώμενος (1,7%) δήλωσε ότι τα έσοδα της επιχείρησής του δεν μειώθηκαν καθόλου. Για τους υπόλοιπους, η

μείωση ήταν συχνά δραστική: η επικρατέστερη κατηγορία είναι το 21-30% (25,0%), ενώ αθροιστικά το 45,0% του δείγματος αναφέρει σωρευτική μείωση εσόδων που υπερβαίνει το 30%, με το 11,7% να δηλώνει απώλειες άνω του 51%.

Πίνακας 5.6. Σωρευτική μείωση των ακαθάριστων εσόδων κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης (N=60)

Ποσοστό μείωσης	f	%
0%	1	1,7
1-5%	3	5,0
6-10%	3	5,0
11-20%	11	18,3
21-30%	15	25,0
30-40%	11	18,3
41-50%	9	15,0
Άνω του 51%	7	11,7

Σημείωση. f = απόλυτη συχνότητα.

Οι 59 ερωτώμενοι που ανέφεραν μείωση εσόδων κλήθηκαν να προσδιορίσουν τις βασικότερες αιτίες της (Πίνακας 5.7). Η συχνότερα αναφερόμενη αιτία είναι η μειωμένη ζήτηση από Έλληνες τουρίστες, την οποία επικαλούνται τρεις στους τέσσερις (74,6%), εύρημα συμβατό με τη δραστική συρρίκνωση του διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών κατά την περίοδο της κρίσης. Ακολουθούν η υψηλή φορολογία (57,6%) και ο ανταγωνισμός (52,5%), ενώ η μείωση των τιμών και του περιθωρίου κέρδους αναφέρεται από το 42,4%. Η μειωμένη ζήτηση από αλλοδαπούς τουρίστες επιλέγεται σαφώς σπανιότερα (23,7%), γεγονός που συνάδει με τη σχετική ανθεκτικότητα του εισερχόμενου τουρισμού τα χρόνια εκείνα.

Πίνακας 5.7. Αιτίες μείωσης των ακαθάριστων εσόδων (πολλαπλές απαντήσεις, n=59)

Αιτία	f	% ερωτώμενων
Μειωμένη ζήτηση από Έλληνες τουρίστες	44	74,6
Υψηλή φορολογία	34	57,6
Ανταγωνισμός	31	52,5
Μείωση των τιμών και του περιθωρίου κέρδους	25	42,4
Μειωμένη ζήτηση από αλλοδαπούς τουρίστες	14	23,7
Άλλο	3	5,1

Σημείωση. Τα ποσοστά υπολογίζονται επί των 59 ερωτώμενων που ανέφεραν μείωση εσόδων και αθροίζουν άνω του 100% λόγω δυνατότητας πολλαπλών επιλογών.

Για την αντιμετώπιση της κρίσης, οι επιχειρήσεις κινητοποίησαν ένα ευρύ φάσμα ενεργειών, κατά μέσο όρο τρεις ανά επιχείρηση (Πίνακας 5.8). Η συχνότερη αντίδραση ήταν η μείωση των τιμών των παρεχόμενων υπηρεσιών (61,0%), ακολουθούμενη από τη διαφοροποίηση των προϊόντων και την ανάπτυξη νέων (59,3%), τη μείωση των λειτουργικών εξόδων (57,6%) και τη συμπίεση του περιθωρίου κέρδους (52,5%). Οι επώδυνες για το προσωπικό επιλογές εμφανίζονται σπανιότερα: μείωση μισθών δήλωσε το 22,0% και απολύσεις το 13,6%. Τέλος, μία στις τρεις επιχειρήσεις (33,9%) στράφηκε σε νέες αγορές.

Πίνακας 5.8. Ενέργειες αντιμετώπισης της οικονομικής κρίσης (πολλαπλές απαντήσεις n=59)

Ενέργεια	f	% ερωτώμενων
Μείωση των τιμών των παρεχόμενων υπηρεσιών	36	61,0
Διαφοροποίηση των προϊόντων και ανάπτυξη νέων	35	59,3
Μείωση των λειτουργικών εξόδων	34	57,6
Μείωση του περιθωρίου κέρδους	31	52,5
Στροφή σε νέες αγορές	20	33,9
Μείωση των μισθών των υπαλλήλων	13	22,0
Απολύσεις προσωπικού	8	13,6

Σημείωση. Τα ποσοστά υπολογίζονται επί των 59 ερωτώμενων που ανέφεραν μείωση εσόδων και αθροίζουν άνω του 100% λόγω δυνατότητας πολλαπλών επιλογών.

Η ένταση των πιέσεων που δέχθηκε ο κλάδος αποτυπώνεται και στο ερώτημα για τη βιωσιμότητα: σχεδόν οι μισοί ερωτώμενοι (48,3%) δήλωσαν ότι κατά τη διάρκεια της κρίσης απειλήθηκε η βιωσιμότητα της επιχείρησής τους, έναντι 51,7% που απάντησαν αρνητικά. Το εύρημα αυτό αναδεικνύει το μέγεθος της δοκιμασίας που υπέστη ο κλάδος των ταξιδιωτικών πρακτορείων.

5.7 Το ειδικό καθεστώς Φ.Π.Α. των ταξιδιωτικών πρακτορείων

Οι στάσεις απέναντι στο ειδικό καθεστώς Φ.Π.Α. των ταξιδιωτικών πρακτορείων είναι σε γενικές γραμμές αρνητικές (Πίνακας 5.9). Το χαρακτηριστικό που συγκεντρώνει την ισχυρότερη συμφωνία είναι η πολυπλοκότητα εφαρμογής του καθεστώτος (MT = 4,15, TA = 0,71), με το 81,6% να συμφωνεί «Πολύ» ή «Αρκετά». Ακολουθεί η άποψη ότι το καθεστώς αυξάνει το διοικητικό κόστος της επιχείρησης (MT = 4,00), ενώ εξίσου διαδεδομένες είναι οι θέσεις ότι είναι άδικο σε σύγκριση με το καθεστώς άλλων επιχειρήσεων (MT = 3,88) και ότι η κατάργησή του θα βελτίωνε την ανταγωνιστικότητα (MT = 3,88, με το 66,7% να συμφωνεί «Πολύ» ή «Αρκετά»). Τέλος, η πεποίθηση ότι το καθεστώς μειώνει τα έσοδα της επιχείρησης,

αν και ελαφρώς ασθενέστερη, παραμένει πάνω από το θεωρητικό μέσο της κλίμακας (MT = 3,72).

Πίνακας 5.9. Απόψεις για το ειδικό καθεστώς Φ.Π.Α. των ταξιδιωτικών πρακτορείων (N=60)

Πρόταση	MT	TA
Είναι περίπλοκο στην εφαρμογή του	4,15	0,71
Αυξάνει το διοικητικό κόστος της επιχείρησης	4,00	0,64
Είναι άδικο, συγκριτικά με το καθεστώς άλλων επιχειρήσεων	3,88	0,80
Η κατάργησή του θα βελτιώσει την ανταγωνιστικότητα	3,88	0,89
Μειώνει τα έσοδα της επιχείρησης	3,72	0,74

Σημείωση. Κλίμακα 1 = Καθόλου έως 5 = Πολύ. Οι προτάσεις παρατίθενται κατά φθίνουσα μέση τιμή.

5.8 Προτεινόμενες αλλαγές στο φορολογικό σύστημα

Στο τελευταίο ερώτημα οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να υποδείξουν τις αλλαγές που θεωρούν αναγκαίες στο φορολογικό σύστημα για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεών τους, με δυνατότητα πολλαπλών επιλογών (Πίνακας 5.10). Στην κορυφή των προτεραιοτήτων βρίσκεται η μείωση των φορολογικών συντελεστών, την οποία επιλέγει το 73,3% του δείγματος. Ακολουθούν η δημιουργία σταθερού φορολογικού περιβάλλοντος (68,3%) και η παροχή φορολογικών κινήτρων για νέες επενδύσεις (66,7%). Υψηλά ποσοστά, της τάξης του 60%, συγκεντρώνουν επίσης η πάταξη της φοροδιαφυγής, η απλοποίηση των νόμων και η κατάργηση της πολυνομίας. Οι υπόλοιπες επιλογές κυμαίνονται μεταξύ 35% και 53%, ενώ κανένας ερωτώμενος δεν πρότεινε κάποια αλλαγή πέραν των προκαθορισμένων.

Πίνακας 5.10. Προτεινόμενες αλλαγές στο φορολογικό σύστημα (πολλαπλές απαντήσεις N=60)

Προτεινόμενη αλλαγή	f	% ερωτώμενων
Μείωση των φορολογικών συντελεστών	44	73,3
Δημιουργία σταθερού φορολογικού περιβάλλοντος	41	68,3
Παροχή φορολογικών κινήτρων για νέες επενδύσεις	40	66,7
Πάταξη της φοροδιαφυγής	36	60,0
Απλοποίηση των νόμων	36	60,0
Κατάργηση της πολυνομίας	36	60,0
Πάταξη της παραοικονομίας	32	53,3
Αυστηρότερα πρόστιμα για τους φοροφυγάδες	23	38,3
Κατάργηση ορισμένων φορολογικών επιβαρύνσεων	21	35,0
Επιβράβευση των ειλικρινών φορολογούμενων	21	35,0

Σημείωση. Τα ποσοστά υπολογίζονται επί του συνόλου των 60 ερωτώμενων και αθροίζουν άνω του 100% λόγω δυνατότητας πολλαπλών επιλογών.

5.9 Σύνοψη των αποτελεσμάτων

Συνοψίζοντας, τα ευρήματα σκιαγραφούν έναν κλάδο έμπειρων επαγγελματιών και εδραιωμένων, κατά κύριο λόγο μικρών, επιχειρήσεων, ο οποίος αποτιμά αρνητικά το φορολογικό σύστημα της χώρας. Η υψηλή φορολογία, η γραφειοκρατία και η φορολογική αστάθεια αναδεικνύονται ως τα σοβαρότερα εμπόδια για τη λειτουργία και την ανταγωνιστικότητα των πρακτορείων, ενώ η Τουρκία αναγνωρίζεται ως ο βασικός τουριστικός ανταγωνιστής της Ελλάδας. Η οικονομική κρίση προκάλεσε σημαντικές απώλειες εσόδων, που για σχεδόν τους μισούς ερωτώμενους έθεσαν σε κίνδυνο τη βιωσιμότητα της επιχείρησης, οδηγώντας σε μειώσεις τιμών, περικοπές εξόδων αλλά και σε στρατηγικές διαφοροποίησης. Τέλος, το ειδικό καθεστώς Φ.Π.Α. αξιολογείται ως περίπλοκο και επιβαρυντικό, ενώ οι κύριες προσδοκίες του κλάδου από τη φορολογική πολιτική συνοψίζονται στη μείωση των συντελεστών, στη σταθερότητα του φορολογικού πλαισίου και στην παροχή επενδυτικών κινήτρων. Τα ευρήματα αυτά συζητούνται και ερμηνεύονται στο επόμενο κεφάλαιο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο

6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

6.1 Εισαγωγή

Στο τελευταίο κεφάλαιο της εργασίας συνοψίζονται και ερμηνεύονται τα βασικά ευρήματα της έρευνας, σε αντιστοιχία με τα ερωτήματα που τέθηκαν στο κεφάλαιο της μεθοδολογίας. Στη συνέχεια διατυπώνονται προτάσεις πολιτικής που απορρέουν από τις απόψεις των ίδιων των επαγγελματιών του κλάδου, ενώ το κεφάλαιο ολοκληρώνεται με την αναγνώριση των περιορισμών της μελέτης και με προτάσεις για μελλοντική έρευνα.

6.2 Συμπεράσματα της έρευνας

Ως προς το πρώτο ερευνητικό ερώτημα, που αφορούσε την αξιολόγηση του φορολογικού συστήματος, τα ευρήματα είναι σαφή: οι επαγγελματίες των ταξιδιωτικών πρακτορείων αποτιμούν το υφιστάμενο σύστημα αρνητικά, με λιγότερους από έναν στους πέντε να διατυπώνουν θετική κρίση. Η δυσαρέσκεια αυτή δεν είναι αόριστη· εξειδικεύεται σε συγκεκριμένα προβλήματα, με προεξάρχοντα την υψηλή φορολογία, τη γραφειοκρατία του δημόσιου τομέα και την αστάθεια του φορολογικού περιβάλλοντος. Αξιοσημείωτο είναι ότι και οι οκτώ παράγοντες που εξετάστηκαν συγκέντρωσαν μέσες τιμές σαφώς πάνω από το μέσο της κλίμακας, γεγονός που υποδηλώνει ότι το πρόβλημα γίνεται αντιληπτό ως συστημικό και όχι ως ζήτημα μεμονωμένων ρυθμίσεων.

Σε ό,τι αφορά το δεύτερο ερώτημα, για την επίδραση του διεθνούς ανταγωνισμού, η έρευνα ανέδειξε την Τουρκία ως τον κατεξοχήν τουριστικό ανταγωνιστή της Ελλάδας κατά την αντίληψη του κλάδου, με την Ισπανία και την Ιταλία να ακολουθούν. Η χαμηλότερη φορολογία των ανταγωνιστριών χωρών αναγνωρίζεται από την πλειονότητα των ερωτώμενων ως σημαντικό πρόβλημα, ενώ η επίδραση των ξένων πρακτορείων στην ανταγωνιστική θέση και στην τιμολογιακή πολιτική των ελληνικών επιχειρήσεων αποτιμάται ως μέτρια προς σημαντική. Η πίεση αυτή δεν μένει χωρίς απόκριση: περίπου δύο στις τρεις επιχειρήσεις προσαρμόζουν τις τιμές τους προς τα κάτω και, παράλληλα, διαφοροποιούν τα προϊόντα που προσφέρουν. Το συμπέρασμα που προκύπτει είναι ότι ο κλάδος αντιλαμβάνεται τη φορολογική επιβάρυνση όχι μόνο ως εσωτερικό πρόβλημα κόστους, αλλά και ως παράγοντα

που υπονομεύει τη θέση του απέναντι σε πρακτορεία χωρών με ευνοϊκότερο φορολογικό καθεστώς.

Το τρίτο ερώτημα αφορούσε τις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης. Τα δεδομένα κατέδειξαν ότι η κρίση άφησε βαθύ αποτύπωμα στον κλάδο: σχεδόν το σύνολο των επιχειρήσεων υπέστη απώλειες εσόδων, ενώ για το 45% του δείγματος η σωρευτική μείωση ξεπέρασε το 30%. Η κυριότερη αιτία, κατά την εκτίμηση των ερωτώμενων, ήταν η κατάρρευση της ζήτησης από Έλληνες τουρίστες, ακολουθούμενη από την υψηλή φορολογία και τον ανταγωνισμό, ενώ η ζήτηση από το εξωτερικό επλήγη σαφώς λιγότερο. Οι επιχειρήσεις αντέδρασαν κυρίως με μειώσεις τιμών, περικοπές λειτουργικών εξόδων και συμπίεση των περιθωρίων κέρδους, δηλαδή με μέτρα που επιβάρυναν πρωτίστως τις ίδιες, ενώ οι επώδυνες για το προσωπικό επιλογές, όπως οι μειώσεις μισθών και οι απολύσεις, χρησιμοποιήθηκαν σε περιορισμένη έκταση. Παρά τις προσπάθειες προσαρμογής, σχεδόν οι μισοί ερωτώμενοι δήλωσαν ότι η βιωσιμότητα της επιχείρησής τους απειλήθηκε, εύρημα που αναδεικνύει το μέγεθος της δοκιμασίας που πέρασε ο κλάδος.

Τέλος, ως προς το τέταρτο ερώτημα, οι προσδοκίες του κλάδου από τη φορολογική πολιτική είναι ιεραρχημένες με σαφήνεια. Στην κορυφή βρίσκονται η μείωση των φορολογικών συντελεστών, η δημιουργία σταθερού φορολογικού περιβάλλοντος και η παροχή κινήτρων για νέες επενδύσεις, ενώ υψηλά στις προτιμήσεις τοποθετούνται και οι θεσμικές μεταρρυθμίσεις, όπως η πάταξη της φοροδιαφυγής, η απλοποίηση της νομοθεσίας και η κατάργηση της πολυνομίας. Στο ίδιο πλαίσιο εντάσσεται και η κριτική στο ειδικό καθεστώς Φ.Π.Α. των ταξιδιωτικών πρακτορείων, το οποίο αξιολογείται ως περίπλοκο, διοικητικά κοστοβόρο και άδικο σε σύγκριση με το καθεστώς άλλων επιχειρήσεων, με τους δύο στους τρεις ερωτώμενους να εκτιμούν ότι η κατάργησή του θα βελτίωνε την ανταγωνιστικότητά τους.

Συνολικά, η εικόνα που προκύπτει είναι αυτή ενός ώριμου και έμπειρου κλάδου, ο οποίος επέδειξε αξιοσημείωτη προσαρμοστικότητα απέναντι σε μια παρατεταμένη κρίση, θεωρεί ωστόσο ότι το φορολογικό πλαίσιο, με το ύψος, την αστάθεια και την πολυπλοκότητά του, λειτουργεί ως διαρθρωτικό εμπόδιο για την ανάπτυξή του και για την ανταγωνιστικότητά του ελληνικού τουριστικού προϊόντος συνολικά.

6.3 Προτάσεις

Από τα ευρήματα της έρευνας απορρέουν ορισμένες κατευθύνσεις πολιτικής. Πρώτον, η σταθερότητα του φορολογικού πλαισίου αναδεικνύεται σε αίτημα σχεδόν εξίσου ισχυρό με τη μείωση των συντελεστών· ένα προβλέψιμο περιβάλλον, ακόμη και χωρίς άμεσες ελαφρύνσεις, θα διευκόλυνε τον προγραμματισμό και τις επενδυτικές αποφάσεις των επιχειρήσεων. Δεύτερον, η απλοποίηση της φορολογικής νομοθεσίας και ο περιορισμός της γραφειοκρατίας θα μείωναν το διοικητικό κόστος, το οποίο επιβαρύνει δυσανάλογα τις μικρές μονάδες που κυριαρχούν στον κλάδο. Τρίτον, η επανεξέταση του ειδικού καθεστώτος Φ.Π.Α. των ταξιδιωτικών πρακτορείων, τουλάχιστον ως προς την πολυπλοκότητα εφαρμογής του, θα ανταποκρινόταν σε ένα από τα πλέον διαδεδομένα παράπονα των επαγγελματιών. Τέλος, η παροχή φορολογικών κινήτρων για νέες επενδύσεις θα μπορούσε να λειτουργήσει ως αντισταθμισμα της ανταγωνιστικής πίεσης από χώρες με ευνοϊκότερη φορολογική μεταχείριση.

6.4 Περιορισμοί της έρευνας

Τα συμπεράσματα της παρούσας μελέτης πρέπει να ερμηνευθούν υπό το πρίσμα ορισμένων περιορισμών. Το δείγμα των 60 ερωτώμενων, αν και επαρκές για την αποτύπωση τάσεων, είναι σχετικά μικρό και επιλέχθηκε με δειγματοληψία ευκολίας, γεγονός που δεν επιτρέπει τη στατιστική γενίκευση των ευρημάτων στο σύνολο των ταξιδιωτικών πρακτορείων της χώρας. Επιπλέον, τα δεδομένα βασίζονται σε αυτοαναφορές, οι οποίες αποτυπώνουν τις αντιλήψεις και εκτιμήσεις των συμμετεχόντων και όχι αντικειμενικά οικονομικά μεγέθη· ειδικά οι εκτιμήσεις για τη μείωση των εσόδων κατά την περίοδο της κρίσης ενέχουν το ενδεχόμενο σφάλματος ανάκλησης, δεδομένης της χρονικής απόστασης από τα γεγονότα. Τέλος, ο συγχρονικός χαρακτήρας της έρευνας αποτυπώνει τις απόψεις του κλάδου σε ένα συγκεκριμένο χρονικό σημείο και δεν επιτρέπει τη διερεύνηση της εξέλιξής τους στον χρόνο.

6.5 Προτάσεις για μελλοντική έρευνα

Η παρούσα μελέτη θα μπορούσε να αποτελέσει αφετηρία για περαιτέρω διερεύνηση του θέματος. Μια μελλοντική έρευνα με μεγαλύτερο και αντιπροσωπευτικότερο δείγμα θα επέτρεπε τη γενίκευση των ευρημάτων και τη διενέργεια επαγωγικών αναλύσεων, όπως συγκρίσεις μεταξύ επιχειρήσεων διαφορετικού μεγέθους, νομικής μορφής ή γεωγραφικής περιοχής. Ενδιαφέρον θα παρουσίαζε επίσης ο συνδυασμός των αντιλήψεων των

επαγγελματιών με αντικειμενικά οικονομικά στοιχεία των επιχειρήσεων, καθώς και η επέκταση της έρευνας σε άλλους κλάδους του τουρισμού, όπως τα καταλύματα και η εστίαση, ώστε να διαπιστωθεί αν οι στάσεις απέναντι στο φορολογικό σύστημα διαφοροποιούνται ανά κλάδο. Τέλος, μια ποιοτική προσέγγιση, μέσω συνεντεύξεων με ιδιοκτήτες και στελέχη πρακτορείων, θα φώτιζε σε βάθος τους μηχανισμούς με τους οποίους η φορολογία επηρεάζει τις επιχειρηματικές αποφάσεις.

Βιβλιογραφία

- Bank of Greece (2024). *Developments in the balance of travel services: 2024*. [online] *Bankofgreece.gr*. Available at: <https://www.bankofgreece.gr/en/news-and-media/press-office/news-list/news?announcement=a6b6b92e-908e-455e-a7e5-bce16001ea5c&utm>.
- Besanko, D., & Braeutigam, R. R. (2009). *Μικροοικονομική*.
- Crouch, G.I. (1994). Price elasticities in International tourism. *Hospitality research journal*, 17(3), pp.27–39. doi:10.1177/109634809401700304.
- Deloitte (2013). Analysis of the impact of the VAT reduction on irish tourism & tourism employment report for Fáilte Ireland 1. [online] Available at: https://www.failteireland.ie/FailteIreland/media/WebsiteStructure/Documents/3_Research_Insights/3_General_SurveysReports/Failte-Ireland-VAT-Study-1-0.pdf?ext=.pdf.
- Dwyer, L., Forsyth, P., & Spurr, R. (2004). Evaluating tourism's economic effects: new and old approaches. *Tourism Management*, 25(3), 307–317. [https://doi.org/10.1016/s0261-5177\(03\)00131-6](https://doi.org/10.1016/s0261-5177(03)00131-6)
- European Commission. (2024). *How EU tax policy works*. Consilium. <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eu-tax-policy/>
- European Parliament (2017). The impact of taxes on the competitiveness of european tourism final report written by PricewaterhouseCoopers LLP (PwC). [online] Available at: <https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/130660/The%20Impact%20of%20Taxes%20on%20the%20Competitiveness%20of%20European%20tourism.pdf>.
- Eurostat. (2013). Tourism Satellite Accounts in Europe. Available at: <http://ec.europa.eu/eurostat/web/products-statistical-working-papers/-/KS-TC-13-006>.
- Frank, R. H. (2006). The other Milton Friedman: a conservative with a social welfare program. *The New York Times*. November, 23.

- Fuest, C., & Huber, B. (2001). Labor and capital income taxation, fiscal competition, and the distribution of wealth. *Journal of Public Economics*, 79(1), 71–91.
[https://doi.org/10.1016/s0047-2727\(00\)00096-7](https://doi.org/10.1016/s0047-2727(00)00096-7)
- Gash, E. (2011). *Taxation: a critical discussion of the present tax system in Kosovo*.
- Gordon, R. H., & MacKie-Mason, J. K. (1995). Why is there corporate taxation in a small open economy? The role of transfer pricing and income shifting. In *The effects of taxation on multinational corporations* (pp. 67-94). University of Chicago Press.
- Guttentag, D. (2015). Airbnb: Disruptive Innovation and the Rise of an Informal Tourism.
- Hale, A., Borys, D., & Adams, M. (2011). *Regulatory overload: A behavioral analysis of regulatory compliance*. <https://onlinepubs.trb.org/onlinepubs/PBRLit/Haleetal.pdf>
- Ihori, T. (1991). Capital income taxation in a world economy: A territorial system versus a residence system. *The Economic Journal*, 101(407), 958-965.
- Lou, N. (2022). Analysis of the intelligent tourism route planning scheme based on the cluster analysis algorithm. *Computational intelligence and neuroscience*, 2022, pp.1–10. doi:10.1155/2022/3310676.
- McGehee, N. G., & Meng, F. (2006). The Politics of Perception: Legislative Images of the Tourism Industry in Virginia and North Carolina. *Journal of Travel Research*, 44(4), 368–378. <https://doi.org/10.1177/0047287505282953>
- McLaughlin, L., de Paul Koukpaizan, V., Andrews, G., & Harrison, G. (2016). Tax Administration Diagnostic Assessment Tool—Performance Assessment Report.
- Meghir, C., Vayanos, D., & Vettas, N. (2010). The economic crisis in Greece: a time of reform and opportunity. *August*, 5, 5-6.
- Mirrlees, J. (Ed.). (2011). *Tax by design: The Mirrlees review*. OUP Oxford.
- Nicholson W., & Snyder C., (2018). Μικροοικονομική θεωρία: Βασικές αρχές και προεκτάσεις. Εκδ. Κριτική.
- OECD. (2018). *Tax Policy Reforms 2018 OECD and SELECTED PaRTnER ECOnOmIES*. https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2018/09/tax-policy-reforms-2018_g1g9369d/9789264304468-en.pdf
- Perret, S., Salins, V., Arlinghaus, J., Buydens, S., Hanappi, T., & Kennedy, S. (2018). *Tax Policy Reforms 2018: OECD and Selected Partner Economies*. OECD Publishing.

- Smeral, E. (2006). Tourism Satellite Accounts: A Critical Assessment. *Journal of Travel Research*, 45(1), 92–98. <https://doi.org/10.1177/0047287506288887>
- Smith, A. (2002). An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations. Readings in economic sociology, 6-17.
- Sofronov, B. (2018). The development of the travel and tourism industry in the world. *Annals of Spiru haret university. Economic series*, [online] 18(4), pp.123–137. doi:10.26458/1847.
- Stiglitz, J. (1992). Οικονομική του δημόσιου τομέα. *Αναστάσιος Κυπριανίδης, Κριτική, Αθήνα*.
- Turtureanu, A. G. (2005). Tourism products: characteristics and forms. *Acta Universitatis Danubius. Œconomica*, 1(1), 141–157. <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=494651>
- Unwto (2017). Unwto annual report 2016. doi:10.18111/9789284418725.
- Williams, P. (2001). Positioning wine tourism destinations: an image analysis. *International Journal of Wine Marketing*, 13(3), 42-58.
- Xu, J. B. (2010). Perceptions of tourism products. *Tourism Management*, 31(5), 607–610. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2009.06.011>
- ΑΑΔΕ (2024). Οδηγίες Συμπλήρωσης Δήλωσης Φορολογίας Εισοδήματος Νομικών Προσώπων και Νομικών Οντοτήτων (έντυπο Ν) Φορολογικού Έτους 2023. [online] Available at: https://www.aade.gr/sites/default/files/2024-05/odigies_N_2023_9.05.2024_0.pdf.
- Αντώνης Μπερεδήμας, Παναγιώτης Γ. Κιμουρτζής, Νίκος Θεοχάρακης, Μάνος Κουντούρης, Γεώργιος Σ. Δονάτος, Βασίλης Θ. Ράπανος, (2008). Ανδρέας Μ. Ανδρεάδης, ο πατριάρχης των δημόσιων οικονομικών.
- Βαρβαρέσος, Σ. (2015). Τουρισμός, έννοιες, μεγέθη, δομές.
- Γαγανάκης, Κ. (1999). Κοινωνική και οικονομική ιστορία της Ευρώπης. *ΕΑΠ, Πάτρα*.
- Γεωργακόπουλος Θ, (2012). Εισαγωγή στη Δημόσια Οικονομική.
- Γεωργακόπουλος, Θ. (1997). Εισαγωγή στη δημόσια οικονομική. *Μπένου, Αθήνα*.

Γιαννόπουλος, Β. (2021). Φορολογική λογιστική. *Kallipos.gr*. [online] doi:978-618-5667-41-2.

Γκίνογλου, Δ. (2004). Φορολογική Λογιστική (Εφαρμογές).

Γκίνογλου, Δ. (2004). Φορολογική λογιστική. *Ανικούλα, Θεσσαλονίκη*.

Γκιούρας Θ, (2000). Φορολογία & Πολιτική, Πολιτικο-Οικονομική προβληματική & δημοσιονομική σκέψη.

Διακομιχάλης Μ., (2013), «Σύγχρονα Νομικά και Αναπτυξιακά Προβλήματα του Ελληνικού Τουρισμού – Η Φορολογία των Ελληνικών Ξενοδοχειακών Επιχειρήσεων», 3ο Συνέδριο Δικαίου του Τουρισμού, Θεσσαλονίκη.

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (2023). *Βραχυπρόθεσμες ενοικιάσεις: νέοι κανόνες της ΕΕ για περισσότερη διαφάνεια*. [online] Available at: <https://www.europarl.europa.eu/topics/el/article/20231127STO15403/vrachuprothesmes-enoikiaseis>.

Ηγουμενάκης, Ν., Κραβαρίτης, Κ., & Λύτρας, Π. (1999). Εισαγωγή στον τουρισμό, εκδόσεις Interbooks.

Κ.Υ.Α. 57878 ΕΞ 2024 (n.d.). *Εξειδίκευση όρων και περιορισμών για την παραχώρηση απλής χρήσης αιγιαλού. ΦΕΚ Β' 2419/22.04.2024*. [online] Available at: <https://www.forin.gr/articles/article/78399/kua-57878-eks-2024>.

ΚΕΔΕ (2023). *Τα Οικονομικά των ΟΤΑ*. [online] Available at: <https://kede.gr/wp-content/uploads/2023/07/%CE%A4%CE%91-%CE%9F%CE%99%CE%9A%CE%9F%CE%9D%CE%9F%CE%9C%CE%99%CE%9A%CE%91-%CE%A4%CE%A9%CE%9D-%CE%9F%CE%A4%CE%91.docx>.

Κοκκώσης, Χ., & Τσάρτας, Π. (2014). Βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη και περιβάλλον.

Κοκκώσης, Χ., & Τσάρτας, Π. (2014). Βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη και περιβάλλον.

Κοτσοβού Α., (2019), «Φορολογία Επιχειρήσεων: πως διαμορφώνεται ο χάρτης της Ευρώπης», Διαθέσιμο <https://www.naftemporiki.gr/finance/1033079/forologia-epicheiriseon-pos-diamorfonetai-o-chartis-tis-evropis/>

Κουνάδης, Κ και Σγουρινάκης, Ν.(2017), Φόρος Προστιθέμενης Αξίας, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Κούνη, Δ. (2020). Η φοροδιαφυγή στον ΦΠΑ. *Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα.*

Κοψιάτης Α. (2008). Κωδικοποίηση και ερμηνεία φορολογίας εισοδήματος φυσικών και νομικών προσώπων.

Λαγός, Δ. (2005). Τουριστική οικονομική. Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα.

Λαγός, Δ. (2005). Τουριστική οικονομική. *Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα.*

Λαλούμης, Δ. (2016). Διοίκηση τουριστικών επιχειρήσεων.

Μάλλιαρης, Π. (2001). Εισαγωγή στο μάρκετινγκ. *Εκδόσεις Σταμούλη, Αθήνα.*

Μανεσιώτης, Β. (1990), Παραοικονομία και φοροδιαφυγή: Μια πρώτη διερεύνηση της μεταξύ τους σχέσης, στο: Ι.Σ Βαβούρας (επιμ.), Παραοικονομία, Εκδόσεις Κριτική, 158-177, Αθήνα.

Μπαλόγλου, Χ. (2025). *Ανδρέας Μ. Ανδρεάδης (1876-1935): ο επιφανής οικονομολόγος, ιστορικός της οικονομίας και η βυζαντινή οικονομία. 90 έτη από της εκδημίας του και 150 έτη από της γεννήσεώς του* . <https://reseller-content.4ty.gr/site2/giorgosp/kevip/domos33.pdf>

Μπατσινίλας Ε. & Πατατούκας Κ. (2015), Σύγχρονη Λογιστική, εκδόσεις Σταμούλης.

Ν. 3842/2010 (2016). *Νομοσ 3842/2010*. [online] Aade.gr. Available at: <http://elib.aade.gr/elib/view?d=/gr/act/2010/3842>.

Νόμος 1676/1986 (1986). *Νόμος 1676/1986*. [online] Taxheaven | φορολογικό αρχείο. Available at: <https://www.taxheaven.gr/law/1676/1986>.

Νόμος 2859/2000 (2000). *Νόμος 2859/2000*. [online] Taxheaven | φορολογικό αρχείο. Available at: <https://www.taxheaven.gr/law/2859/2000>.

Νόμος 339/1976 (n.d.). *Νόμος 339/1976*. [online] Taxheaven | φορολογικό αρχείο. Available at: <https://www.taxheaven.gr/law/339/1976>.

Νόμος 3756/2009 (n.d.). *Νόμος 3756/2009 (κωδικοποιημένος) - ΦΕΚ α 53/31.03.2009*. [online] Kodiko.gr. Available at: <https://www.kodiko.gr/nomothesia/document/52033/nomos-3756-2009>.

- Νόμος 4172/2013 (2016). *Φορολογία εισοδήματος, επείγοντα μέτρα εφαρμογής του ν. 4046/2012, του ν. 4093/2012 και του ν. 4127/2013 και άλλες διατάξεις*. . [online] Aade.gr. Available at: <http://elib.aade.gr/elib/view?d=/gr/act/2013/4172>.
- Νόμος 4172/2013 (n.d.). *NOMOS ΥΠ' ΑΡΙΘ. 4172 (ΦΕΚ Α' 167/23-07-2013) Φορολογία εισοδήματος, επείγοντα μέτρα εφαρμογής του ν. 4046/2012, του ν. 4093/2012 και του ν. 4127/2013 και άλλες διατάξεις*. . [online] Taxheaven | Φορολογικό αρχείο. Available at: <https://www.taxheaven.gr/law/4172/2013>.
- Νόμος 4174/2013, (n.d.). *NOMOS ΥΠ' ΑΡΙΘ. 4174 Φορολογικές διαδικασίες και άλλες διατάξεις. (ΦΕΚ Α' 170/26-07-2013)*. [online] Taxheaven | φορολογικό αρχείο. Available at: <https://www.taxheaven.gr/law/4174/2013>.
- Νόμος 4308/2014 (n.d.). *NOMOS ΥΠ' ΑΡΙΘ. 4308 Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα, συναφείς ρυθμίσεις και άλλες διατάξεις (ΦΕΚ Α' 251/24-11-2014)*. [online] www.taxheaven.gr. Available at: <https://www.taxheaven.gr/law/4308/2014> [Accessed 21 July 2026].
- Νόμος 4389/2016 (2016). *Επείγουσες διατάξεις για την εφαρμογή της συμφωνίας δημοσιονομικών στόχων και διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων και άλλες διατάξεις*. [online] Aade.gr. Available at: <http://elib.aade.gr/elib/gr/act/2016/4389>.
- Νόμος 4446/2016 (n.d.). *NOMOS ΥΠ' ΑΡΙΘΜ. 4446 Πτωχευτικός Κώδικας, Διοικητική Δικαιοσύνη, Τέλη-Παράβολα, Οικειοθελής αποκάλυψη φορολογητέας ύλης παρελθόντων ετών, Ηλεκτρονικές συναλλαγές, Τροποποιήσεις του ν. 4270/2014 και λοιπές διατάξεις*. [online] Available at: <https://www.taxheaven.gr/law/4446/2016> [Accessed 21 July 2026].
- Νόμος 4601/2019 (2019). *Νόμος 4601/2019*. [online] Taxheaven | φορολογικό αρχείο. Available at: <https://www.taxheaven.gr/law/4601/2019>.
- Νόμος 4916/2022 (2022). *Νόμος 4916/2022*. [online] Taxheaven | φορολογικό αρχείο. Available at: <https://www.taxheaven.gr/law/4916/2022>.
- Νόμος 4935/2022 (2022). *Νόμος 4935/2022*. [online] Taxheaven | φορολογικό αρχείο. Available at: <https://www.taxheaven.gr/law/4935/2022>.

Νόμος 5073/2023 (n.d.). *NOMOS YΠ" APIΘM. 5073 (ΦΕΚ Α" 204/11-12-2023) Μέτρα για τον περιορισμό της φοροδιαφυγής και άλλες επείγουσες διατάξεις*. [online] Taxheaven | φορολογικό αρχείο. Available at: <https://www.taxheaven.gr/law/5073/2023>.

Νόμος 5092/2024 (n.d.). *Όροι αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας στις παραθαλάσσιες περιοχές και άλλες διατάξεις*. [online] Aade.gr. Available at: <http://elib.aade.gr/elib/view?d=/gr/act/2024/5092/>.

Οδηγία (ΕΕ) 2021/514 (2021). *Οδηγία (ΕΕ) 2021/514 του συμβουλίου της 22ας μαρτίου 2021 για την τροποποίηση της οδηγίας 2011/16/ΕΕ σχετικά με τη διοικητική συνεργασία στον τομέα της φορολογίας*. [online] Taxheaven. Available at: <https://www.taxheaven.gr/circulars/36248/odhgia-ee-2021-514>.

Οδηγία 2006/112/EK (2015). *Οδηγία 2006/112/EK του συμβουλίου της 28ης νοεμβρίου 2006 (2006/112/εε) σχετικά με το κοινό σύστημα φόρου προστιθέμενης αξίας - κωδικοποιημένη*. [online] Taxheaven. Available at: <https://www.taxheaven.gr/circulars/9610/odhgia-2006-112-ek-toy-symboylioy-ths-28hs-noembrioy-2006-2006-112-ee>.

Πατσουράτης, Β. (2000). Η φορολογική επιβάρυνση του τουριστικού προϊόντος. Αθήνα, ΟΠΑ.

Περδίκη Κ., (1992). Η Θεωρία της Φορολογίας, δεύτερη έκδοση.

Ράπανος, Β. Θ., & Καπλάνογλου, Γ. (2014). Φορολογία και οικονομική ανάπτυξη. *Η περίπτωση της Ελλάδας, Συλλογικός Τόμος της Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών: Ανταγωνιστικότητα για ανάπτυξη: Προτάσεις πολιτικής*, 609-638.

Ρούπας, Β. (1993) Αρχές Τουρισμού. Αθήνα: Οργανισμός Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων.

Σαββαΐδου, Κ. (2016). Η αξιολόγηση της φορολογικής διοίκησης, μέσω διεθνών μοντέρνων εργαλείων μέτρησης της αποτελεσματικότητάς της. *Ανάκτηση από Δελτίο Φορολογικής Νομοθεσίας*: <https://www.taxheaven.gr/laws/circular/view/id/23668>
Σακελλαρόπουλος Θ.(2011). Οικονομία και Πολιτική στην σύγχρονη Ελλάδα, Διόνικος, Αθήνα.

Σακελλαρίου Νικόλαος (2021). *ΟΟΣΑ: Ανάπτυξη 3,8% για την ελληνική οικονομία το 2021 και 5% το 2022*. [online] Taxheaven. Available at:

<https://www.taxheaven.gr/news/54645/oosa-anaptyxh-38-gia-thn-ellhnikh-oikonomia-to-2021-kai-5-to-2022>.

Σακκάς, Θ. (2006). *Η φορολογία εισοδήματος φυσικών προσώπων στην Ελλάδα*.

Σπυρόπουλος, Φ. (2018). Συνταγματικό Δίκαιο. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Σταματόπουλος Δ. &, Καραβοκύρης Α., (2020), «Φορολογία Εισοδήματος Φυσικών και Νομικών Προσώπων: Ανάλυση – Ερμηνεία», Τόμος Α', Άρθρα 1 – 41, Γ' Έκδοση, Εκδόσεις Πολιτεία, Αθήνα.

Σταματόπουλος, Δ & Κλωνή, Α.(2015) Φόρος Προστιθέμενης Αξίας, ΦΠΑ, Αθήνα: Forin

Σωτηρόπουλος, Δ. Α., & Χριστόπουλος, Λ. (2016). Πολυνομία, κακονομία και γραφειοκρατία στην Ελλάδα. *Διανέοσις, Αθήνα*.

Τάτσος, Ν. (2001). Παραοικονομία και φοροδιαφυγή στην Ελλάδα. *εκδόσεις παπαζήσης*.

Τότσης, Χ. Ν., & Τότσης, Χ. (2008). Ερμηνεία Φορολογίας Εισοδήματος Φυσικών και Νομικών Προσώπων. *1ος τόμος, εκδ. ΠΑΜΙΣΟΣ, Αθήνα*.

Τσάρτας, Π. (2000). Τουριστική ανάπτυξη: Πολυεπιστημονικές προσεγγίσεις. *Εξάντας, Αθήνα., σελ, 59-61*.

Φατούρου, Χ. (2011). *Η συνταγματική προστασία των φορολογουμένων έναντι της θέσπισης αναδρομικής φορολογίας*. <https://doi.org/10.12681/eadd/26831>

Φινοκαλιώτης Κ. , (2017) «Φορολογικό Δίκαιο», Εκδόσεις Σάκκουλα.

Φινοκαλιώτης Κ., (2020). Φορολογικό δίκαιο, 6η έκδ.

Φλώρος, Α. (2010). Φορολογική Λογιστική, Φορολογία Εισοδήματος φυσικών και νομικών προσώπων, λογιστική και πρακτική αντιμετώπιση. *Αθήνα: Εκδόσεις Σύγχρονη εκδοτική*.

Παράρτημα - Ερωτηματολόγιο

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΡΩΤΩΜΕΝΟΥ/ ΝΗΣ

1. Φύλο

☐ ΑΝΔΡΑΣ

☐ ΓΥΝΑΙΚΑ

2. Ηλικία

☐ 18-29

☐ 30-39

☐ 40-49

☐ 50-59

☐ άνω των 60

3. Επίπεδο εκπαίδευσης

☐ Λύκειο

☐ Τεχνική Σχολή / ΙΕΚ

☐ Πτυχιούχος ΤΕΙ

☐ Πτυχιούχος ΑΕΙ

☐ Μεταπτυχιακό

☐ Διδακτορικό

4. Ποια η θέση σας στην επιχείρηση;

☐ Ιδιοκτήτης

☐ Διευθυντής

☐ Υπάλληλος

☐ Εξωτερικός συνεργάτης

☐ Άλλο.....

5. Πόσα έτη προϋπηρεσίας έχετε στον τουριστικό τομέα;

☐ 1-2 έτη

☐ 3-5 έτη

☐ 6-10 έτη

☐ 11-20 έτη

☐ 20+

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ

1. Ποια η νομική μορφή της επιχείρησης;

☐ Ανώνυμη Εταιρεία (Α.Ε.)

☐ Ομόρρυθμη Εταιρεία (Ο.Ε.)

☐ Εταιρεία Περιορισμένης Ευθύνης (Ε.Π.Ε.)

☐ Ιδιωτική Κεφαλαιουχική Εταιρεία (Ι.Κ.Ε.)

☐ Ατομική επιχείρηση

☐ Άλλη μορφή (προσδιορίστε)

2. Πού βρίσκεται η επιχείρηση;

Πόλη:

Ταχυδρομικός κώδικας:

3. Πόσα χρόνια λειτουργεί η επιχείρηση ;

4. Ποια η περίοδος λειτουργίας της επιχείρησης;

☐ Ετήσια

☐ Εποχική (Μήνες)

5. Παρακαλώ αναφέρετε με ποιες από τις κάτωθι δραστηριότητες ασχολείται η επιχείρηση:

	Πολύ	Αρκετά	Μέτρια	Ελάχιστα	Καθόλου
Έκδοση αεροπορικών εισιτηρίων	☐	☐	☐	☐	☐
Έκδοση ακτοπλοϊκών εισιτηρίων	☐	☐	☐	☐	☐
Διοργάνωση ταξιδιών στο εξωτερικό για group ταξιδιωτών	☐	☐	☐	☐	☐
Διοργάνωση ταξιδιών στο εσωτερικό για group ταξιδιωτών	☐	☐	☐	☐	☐

Διοργάνωση ταξιδιών για μεμονωμένους πελάτες στο εξωτερικό	☐	☐	☐	☐	☐
Διοργάνωση ταξιδιών για μεμονωμένους πελάτες στο εσωτερικό	☐	☐	☐	☐	☐
Οργάνωση συνεδρίων	☐	☐	☐	☐	☐
Μεσολάβηση για την πώληση ταξιδιών και κρουαζιέρας που διοργανώνουν άλλα ταξιδιωτικά πρακτορεία	☐	☐	☐	☐	☐
Διοργάνωση Κρουαζιέρας	☐	☐	☐	☐	☐
Άλλες δραστηριότητες (παρακαλώ αναφέρετε.....)	☐	☐	☐	☐	☐

ΑΠΟΨΕΙΣ ΕΡΩΤΩΜΕΝΟΥ/ ΝΗΣ

1. Πώς αξιολογείτε το υπάρχον φορολογικό σύστημα;

(Μπορείτε να επιλέξετε ένα από τα κάτωθι)

☐ Πολύ καλό

☐ Καλό

☐ Μέτριο

☐ Κακό

☐ Πολύ κακό

2. Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι οι κάτωθι παράγοντες πλήττουν την ομαλή λειτουργία και την ανταγωνιστικότητα της επιχείρησής σας;

	Πολύ	Αρκετά	Μέτρια	Ελάχιστα	Καθόλου
--	------	--------	--------	----------	---------

Η υψηλή φορολογία	☐	☐	☐	☐	☐
Η πολυνομία	☐	☐	☐	☐	☐
Το ασταθές φορολογικό περιβάλλον	☐	☐	☐	☐	☐
Η γραφειοκρατία του δημόσιου τομέα	☐	☐	☐	☐	☐
Η αδυναμία πάταξης της φοροδιαφυγής	☐	☐	☐	☐	☐
Η αδυναμία πάταξης της παραοικονομίας	☐	☐	☐	☐	☐
Η μη παροχή φορολογικών κινήτρων για νέες επενδύσεις	☐	☐	☐	☐	☐
Η διαφθορά της φορολογικής διοίκησης	☐	☐	☐	☐	☐

3. Ποιες από τις παρακάτω γειτονικές χώρες κρίνετε ότι είναι ανταγωνιστικές για την Ελλάδα στον τουριστικό τομέα και πόσο;

	Πολύ	Αρκετά	Μέτρια	Ελάχιστα	Καθόλου
Ιταλία	☐	☐	☐	☐	☐
Ισπανία	☐	☐	☐	☐	☐
Κύπρος	☐	☐	☐	☐	☐
Τουρκία	☐	☐	☐	☐	☐
Μάλτα	☐	☐	☐	☐	☐

Αίγυπτος	☐	☐	☐	☐	☐
Μαρόκο	☐	☐	☐	☐	☐
Σερβία	☐	☐	☐	☐	☐
Βουλγαρία	☐	☐	☐	☐	☐

4. Η χαμηλότερη ισχύουσα φορολογία γειτονικών/ανταγωνιστικών τουριστικά κρατών αποτελεί για τη επιχείρησή σας πρόβλημα (Μπορείτε να επιλέξετε ένα από τα παρακάτω)

☐ Πολύ σημαντικό

☐ Αρκετά σημαντικό

☐ Μέτρια σημαντικό

☐ Ελάχιστο σημαντικό

☐ Καθόλου σημαντικό

5. Σε ποιο βαθμό επηρεάζεται η ανταγωνιστική θέση της επιχείρησής σας στην τουριστική αγορά από τα ταξιδιωτικά πρακτορεία των ανωτέρω κρατών; (Μπορείτε να επιλέξετε ένα από τα παρακάτω)

☐ Πολύ

☐ Αρκετά

☐ Μέτρια

☐ Ελάχιστα

☐ Καθόλου

6. Ο ανταγωνισμός που αντιμετωπίζει η επιχείρησή σας από τα ταξιδιωτικά πρακτορεία των χωρών αυτών, ποιους προορισμούς αφορά; (Μπορείτε να επιλέξετε ένα ή περισσότερα από τα παρακάτω)

☐ Τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης

☐ Τις χώρες εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης

☐ Την Ελλάδα

☐ Όλα τα παραπάνω

7. Κατά πόσο επηρεάζεται η τιμολογιακή πολιτική της επιχείρησής σας από την πολιτική που εφαρμόζουν τα ταξιδιωτικά πρακτορεία των ανωτέρω κρατών ; (Μπορείτε να επιλέξετε ένα από τα παρακάτω)

☐ Πολύ

☐ Αρκετά

☐ Μέτρια

☐ Ελάχιστα

☐ Καθόλου

8. Μειώνετε τις τιμές των υπηρεσιών σας ώστε να είστε πιο ανταγωνιστικοί απέναντι τους ;

☐ Ναι

☐ Όχι

9. Διαφοροποιείτε τα τουριστικά προϊόντα που προσφέρετε προκειμένου να είστε πιο ανταγωνιστικοί απέναντι τους ;

☐ Ναι

☐ Όχι

10. Σε τι ποσοστό ελαττώθηκαν σφρευτικά τα ακαθάριστα έσοδα της επιχείρησης σας το χρονικό διάστημα της οικονομικής κρίσης (από 1-1-2009 έως και σήμερα):

☐ 0%

☐ 1-5%

☐ 6-10%

☐ 11-20%

☐ 21-30%

☐ 30-40%

☐ 41-50%

☐ σε ποσοστό άνω του 51%

11. Ποιες θεωρείτε ότι ήταν οι βασικότερες αιτίες της μείωσης των ακαθαρίστων εσόδων σας; (Μπορείτε να επιλέξετε ένα ή περισσότερα από τα παρακάτω):

☐ Η υψηλή φορολογία

☐ Η μείωση των τιμών και του περιθωρίου κέρδους της επιχείρησης

☐ Ο ανταγωνισμός

☐ Η μειωμένη ζήτηση από Έλληνες τουρίστες

☐ Η μειωμένη ζήτηση από αλλοδαπούς τουρίστες

☐ Άλλο (παρακαλώ αναφέρετε.....)

12. Σε ποιες ενέργειες προβήκατε ώστε να αντιμετωπίσετε την οικονομική κρίση ; (Μπορείτε να επιλέξετε ένα ή περισσότερα από τα παρακάτω):

☐ Μείωση των τιμών των υπηρεσιών που παρέχετε

☐ Μείωση του περιθωρίου κέρδους σας.

☐ Μείωση των λειτουργικών εξόδων σας.

☐ Μείωση των μισθών των υπαλλήλων

☐ Απολύσεις προσωπικού

☐ Στροφή σε νέες αγορές

☐ Διαφοροποίηση των προϊόντων που παρέχετε και ανάπτυξη νέων (όπως τουριστικά πακέτα χαμηλού κόστους)

13. Κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης, απειλήθηκε η βιωσιμότητα της επιχείρησής σας ;

☐ Ναι

☐ Όχι

14. Επιλέξτε σε ποιο βαθμό συμφωνείτε ή διαφωνείτε για κάθε μία από τις κάτωθι προτάσεις που σχετίζονται με το ειδικό καθεστώς Φ.Π.Α. των ταξιδιωτικών πρακτορείων

	Πολύ	Αρκετά	Μέτρια	Ελάχιστα	Καθόλου
Είναι άδικο, συγκριτικά με το καθεστώς που εφαρμόζεται σε άλλα είδη επιχειρήσεων	☐	☐	☐	☐	☐
Είναι περίπλοκο στην εφαρμογή του	☐	☐	☐	☐	☐
Αυξάνει το διοικητικό κόστος της επιχείρησής μου	☐	☐	☐	☐	☐
Μειώνει τα έσοδα της επιχείρησής μου	☐	☐	☐	☐	☐
Η κατάργησή του θα βελτιώσει την ανταγωνιστικότητα της επιχείρησής μου	☐	☐	☐	☐	☐

15. Ποιες είναι θεωρείτε ότι είναι οι αλλαγές που πρέπει να γίνουν στο ισχύον φορολογικό σύστημα ώστε να ενισχυθεί η ανταγωνιστικότητα της επιχείρησής σας; (Παρακαλώ επιλέξτε ένα ή περισσότερα από τα παρακάτω):

☐ Μείωση των φορολογικών συντελεστών

- ☐ Κατάργηση ορισμένων φορολογικών επιβαρύνσεων
- ☐ Παροχή φορολογικών κινήτρων για νέες επενδύσεις
- ☐ Πάταξη της φοροδιαφυγής
- ☐ Πάταξη της παραοικονομίας
- ☐ Αυστηρότερα πρόστιμα για τους φοροφυγάδες
- ☐ Επιβράβευση από το Κράτος των ειλικρινών φορολογούμενων
- ☐ Πάταξη της διαφθοράς της φορολογικής διοίκησης
- ☐ Απλοποίηση των νόμων
- ☐ Κατάργηση της πολυνομίας
- ☐ Δημιουργία σταθερού φορολογικού περιβάλλοντος
- ☐ Άλλο (παρακαλώ αναφέρετε.....)
-